

Problem mniejszości polskiej w Czechosłowacji pojawił się w zmienionych warunkach politycznych po zakończeniu pierwszej wojny światowej i związany był bezpośrednio z kwestią przynależności państwowej Śląska Cieszyńskiego. Po okresie niejasności lat 1918–1920 ostatecznie w lecie 1920 roku doszło do podziału Śląska Cieszyńskiego między Polskę i Czechosłowację, tak że po stronie czechosłowackiej pozostało około 120 tysięcy Polaków. Mniej lub bardziej świadomie dzielili oni losy tego kraju, upadek państwowości czechosłowackiej, okupację hitlerowską, wznowienie państwowości czechosłowackiej na tym terenie i życie w reżymie komunistycznym. Zmiany polityczne 1989 roku przyniosły możliwość swobodnego zrzeszania się obywateli, z czego Polacy natychmiast skorzystali. Założyli dziesiątki organizacji, utrzymują własne szkolnictwo, wydają polską prasę, prowadzą własne audycje radiowe i telewizyjne oraz Scenę Polską Teatru Cieszyńskiego – jedyny profesjonalny zespół teatralny poza Polską. Niemal w każdej wsi na Zaolziu znajduje się polska placówka w postaci Domu Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego, często będąca jedynym ośrodkiem kultury w danej miejscowości. Dzięki Polakom region Zaolzia zyskał swoją specyfikę, na którą składają się charakterystyczne dla pogranicza kwestie związane ze zderzaniem i przenikaniem kultur, zmianami przynależności państwowej, tarciami religijnymi, walkami narodowymi i przełomami w tożsamości. Zadziwiająca jest niezwykła aktywność kulturalno-oświatowa mieszkańców tej ziemi, powodująca, że w odniesieniu do tego obszaru często mówi się o „fenomenie kulturowym”. Wystawa prezentująca obraz życia Polaków na Zaolziu w ciągu ostatnich dwudziestu lat ich funkcjonowania w warunkach demokratycznego państwa prawa skłaniać ma nie tylko do oglądania się w tył i wokół siebie, ale i inspirować do pracowitego poznawania zaolziańskiej rzeczywistości, przybliżać rodakom realia życia na Zaolziu, obrazować codzienną walkę tamtejszych Polaków o utrzymanie swej tożsamości narodowej. Powinna być także źródłem otuchy i wezwaniem do pomocy w utrzymaniu polskiego stanu posiadania za Olzą.

Józef Szymeczek
Prezes Kongresu Polaków w RC

WYSTAWA PLANSZOWA PRZYGOTOWANA W RAMACH PROJEKTU „ZAOLZIE TERAZ”, ZREALIZOWANEGO W LATACH 2011–2012 PRZEZ KSIĄŻNICĘ CIESZYŃSKĄ WE WSPÓŁPRACY Z KONGRESEM POLAKÓW W REPUBLICIE CZESKIEJ

SCENARIUSZ, TEKSTY I WYBÓR FOTOGRAFII Marian Steffek MATERIAŁ DOKUMENTACYJNY UDOSTĘPILI Archiwum „Głosu Ludu”, Archiwum Związkowe PZKO, Książnica Cieszyńska, Macierz Szkolna w RC, Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC, Polskie Towarzystwo Artystyczne „Ars Musica”, Polskie Towarzystwo Medyczne w RC, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Beskid Śląski” w RC, „Zwrot”. Miesięcznik Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w RC, Sekcja Akademicka „Jedność” przy ZG PZKO, Spolek – Towarzystwo „Avion”, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w RC, Danuta Chlup, Jerzy Czap, Magdalena Ćmiel, Władysław Drąg, Wawrzyniec Fajcik, Dorota Havliková, Izabela Kraus-Zur, Jan Kubicek, Władysław Owczarzy, Marian Palowski, Stefania Piszczek, Piotr Polak, Wojciech Pribula, Wiesław Przeczek, Elżbieta Przyczka, Martyna Radiowska-Obrusnik, Czesław Rudnik, Marek Santarius, Marian Siedlaczek, Jacek Sikora, Marian Steffek, Halina Szczotka, Krzysztof Szelong, Tadeusz Toman, Natalia Urbuś, Gustaw Walek, Erna Wratna, Tomasz Wolff WYDAWCA Książnica Cieszyńska, ul. Mennicza 46, 43 400 Cieszyn, tel. (33) 891 38 41, fax: (33) 891 38 45, e-mail: ksiaznica@kc-cieszyn.pl, www.kc-cieszyn.pl Druk Drukarnia Wielkoformatowa FULLOUTDOORPRINTSERVICE CIESZYN 2012

organizator | partner |

finansowanie projektu

| patronat medialny

Cil3/Cel3
2007.2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PRZEKRACZAMY GRANICE

PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO
– PROGRAMU OPERACYJNEGO WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ REPUBLIKA CZESKA – RZECZPOSPOLITA POLSKA 2007 – 2013
I BUDŻETU PAŃSTWA ZA POŚREDNICTWEM EUROREGIONU ŚLĄSK CIESZYŃSKI

Głos Ludu
Gazeta Polaków w Republice Czeskiej

www.OX.PL
portal śląska cieszyńskiego

TVP KATOWICE Zwiastun

Zaolzie

WSTĘP

Olasach Śląska Cieszyńskiego decydowała Rada Ambasadorów obcych mocarstw najpierw na konferencji w belgijskim mieście Spa, a następnie w Paryżu. W dniu 28 lipca 1920 roku ogłoszono podział tego terytorium między nowo powstałe państwa Polskę i Czechosłowację, której przypadła bardziej przemysłowo rozwinięta część Śląska Cieszyńskiego z Zagłębiem Karwińskim, Hutą Trzyniecką i Koleją Koszycko-Bogumińską. Obszar ten zamieszkiwało ponad 139 000 Polaków (dane na podstawie austro-węgierskiego spisu ludności z 1910 roku). Najwięcej osób narodowości polskiej żyło w jego wschodniej części – frysztaeckim powiecie czechosłowackim, a więc na terytorium nazywanym przez stronę polską Zaolziem, ponieważ z polskiego punktu widzenia prawie całe leży za rzeką Olzą. Według wyliczeń, do których odwołał się rząd czeski, przygotowując w 1920 r. korektę ustawy o podziale administracyjnym Republiki Czechosłowackiej, na obszarze tym zamieszkiwało łącznie 18 248 Niemców, 32 661 „Czechosłowaków” [sic!] i 119 950 Polaków. Ci ostatni stanowili niemal 69% ogółu ludności Zaolzia („Czechosłowacy” – ok. 18,5%).

Zaolzie jeszcze kilkakrotnie zmieniło swoją przynależność państwową. W październiku 1938 roku zostało przyłączone do Polski. W czasie okupacji niemieckiej 1939–1945 było wcielone do Trzeciej Rzeszy. Po wojnie znów znalazło się w Czechosłowacji, zaś od jej podziału w 1993 roku jest częścią Republiki Czeskiej i leży na jej wschodnim krańcu przy granicy z Polską i Słowacją. Terytorium Zaolzia, liczące około 900 km², wyraźnie dzieli się na część południową – górzystą i mniej zaludnioną, pod względem administracyjnym przynależną do powiatu frydecko-misteckiego oraz bardziej zaludnioną i lepiej uprzemysłowioną część północną i centralną, która wchodzi w skład powiatu karwińskiego. To zróżnicowanie obszaru funkcjonuje w świadomości Zaolziaków jako podział na „goroli” i „dolan”.

Termin Zaolzie należy traktować tylko jako pojęcie historyczne, nie ma bowiem żadnego znaczenia administracyjnego ani politycznego. Jego czeski odpowiednik – Zálží jest przez stronę czeską używany sporadycznie, głównie ze względu na jego polskie pochodzenie. W odniesieniu do tego obszaru stosowany jest najczęściej termin „Těšínsko”, który jednak może mieć kilka znaczeń. W szerszym kontekście oznacza cały historyczny Śląsk Cieszyński, w węższym zaś jego część należącą do Republiki Czeskiej. W dodatku czasami używany bywa w węższym znaczeniu na określenie okolic Czeskiego Cieszyna.

Żyjąc na Zaolziu Polacy, mimo swej nietatwej sytuacji dziejowej i ubytków spowodowanych postępującą asymilacją, konsekwentnie starają się utrzymać swoją tożsamość narodową, co przejawia się zwłaszcza w aktywności miejscowych polskich organizacji, chórów, zespołów tanecznych i teatralnych, jak również w szkolnictwie, działalności sportowej, wydawniczej, twórczości artystycznej, życiu religijnym i trosce o miejsca pamięci. Zadaniem wystawy jest pokazanie całokształtu tego dorobku w nowych warunkach demokratycznych, jakie zaistniały po 1999 roku, ze szczególnym uwzględnieniem stanu aktualnego.

STAN LICZEBNY MNIEJSZOŚCI POLSKIEJ

Największym problemem mniejszości polskiej w Republice Czeskiej jest systematyczny spadek jej liczebności. Według Spisu Powszechnego w 1991 roku w Czechosłowacji żyło 61 542 Polaków. Na Zaolziu narodowość polską zadeklarowało wtedy 43 479 osób, z tego w powiecie karwińskim 23 355, zaś w zaolziańskiej części powiatu frydecko-misteckiego 20 124. Według Spisu Powszechnego w 2001 roku w Republice Czeskiej żyło 51 968 Polaków, w tym na Zaolziu 36 681. W powiecie karwińskim narodowość polską zadeklarowało 19 040 osób, zaś w zaolziańskiej części powiatu Frydek-Mistek 17 641 osób. W dniu 15 grudnia 2011 roku Czeski Urząd Statystyczny opublikował nieoficjalne wyniki Spisu Powszechnego 2011. W Republice Czeskiej żyło w dniu spisu 10 562 214 osób, z których 2 742 669 nie podało żadnej narodowości, ponieważ odpowiedź na to pytanie była dobrowolna. Do narodowości polskiej w całym państwie przynależało 39 269 osób. Podwójną narodowość – polską i czeską wpisało 2 809 osób, polską w kombinacji z narodowością inną niż czeska – 568. Na Zaolziu narodowość polską zadeklarowało około 26 800 osób (liczba ta nie obejmuje osób, które zgłosiły podwójną narodowość, bo tych jeszcze nie podliczono).

W porównaniu z danymi z 1920 roku, gdy na Zaolziu żyło 119 950 Polaków, widoczny jest ogromny spadek liczebny osób deklarujących narodowość polską. Przyczyn tego zjawiska jest wiele. W okresie międzywojennym przyczyniła się do niego polityka władz państwowych (zwłaszcza lokalnych), naciski ekonomiczne, wypaczenia spisowe, jak również asymilacja naturalna. II wojna światowa zadała miejscowym Polakom dotkliwy cios, ponieważ w obozach koncentracyjnych i podczas masowych egzekucji zginęło ich wtedy około 1500, przede wszystkim członków elity przywódczej. Po wojnie do spadku liczebnego Polaków przyczyniło się uprzemysłowienie tego obszaru oraz napływ kilkudziesięciu tysięcy Czechów, Słowaków i przedstawicieli innych narodowości. W dodatku wielu miejscowości w Karwińskim (Łąki, Karwina, Orłowa, Stonawa) dotknęły szkody górnicze, w związku z czym miejscowi Polacy musieli przeprowadzić się do nowych osiedli, gdzie w obcym środowisku szybko się asymilowali. Oprócz tego małżeństwa zawierane przez Polaków coraz częściej miały charakter mieszany, a dzieci z tych małżeństw w większości posyłane były do szkół czeskich. Niekorzystny dla polskiej mniejszości był również zaprowadzony w 1960 roku nowy podział administracyjny, w wyniku którego zlikwidowany został zamieszkiwany przez największy odsetek Polaków powiat czechosłowacki, którego obszar podzielono między powiaty frydecko-mistecki i karwiński. Stopniowo dochodziło również do osłabienia więzi Zaolzia z Macierzą, co było widoczne zwłaszcza po wydarzeniach w 1968 roku i w latach osiemdziesiątych XX w., gdy komunistyczne władze Czechosłowacji zamknęły granicę z Polską. W nowych warunkach po 1989 roku wzajemne stosunki zmieniły się na lepsze. Ogromne znaczenie miało zwłaszcza wejście Polski i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 roku i przystąpienie obu państw do strefy Schengen w nocy z 20 na 21 grudnia 2008 roku. Wydarzenia te nie wpłynęły jednak na zatrzymanie postępującego spadku liczebnego Polaków na Zaolziu.

Turystyczna mapa Zaolzia wydana przez Książnicę Cieszyńską w ramach projektu „Zaolzie teraz”; na podstawie podkładów kartograficznych SHO-Cart spol. s r.o. z Závřetice mapę zredagował oraz opatrzył przewodnikiem Kazimierz Gajdzica, współpraca Czesław Kraina, zdjęcia Kateřina Černá, Kazimierz Gajdzica, Czesław Kraina, Wiesław Przeczek, Krzysztof Szeląg, druk HART PRESS, spol. s r. o., Otrákovice, Cieszyn 2012

Organizacje polskie

Zmiany demokratyczne po wydarzeniach z listopada 1989 roku umożliwiły reaktywację niektórych organizacji działających już w okresie międzywojennym, stworzyły również warunki do powstania kilkunastu nowych. Platformą, na której dyskutowano na temat nowej organizacji polskiej mniejszości w Czechosłowacji była Sekcja Polska Forum Obywatelskiego. W wyniku tych rozmów zwołany został Zlot Polaków, który odbył się 3 marca 1990 roku w hotelu „Piast” w Czeskim Cieszynie. Tutaj powołano do życia dziewięćosobową Radę Polaków, która następnie przekształciła się w organ wykonawczy Kongresu Polaków w RC. Kongres Polaków w RC jest stowarzyszeniem obywatelskim, które pełni dwa główne zadania: koordynuje działalność organizacji polskich oraz reprezentuje polską społeczność wobec społeczeństwa większościowego, organów państwowych i samorządowych. Wydaje również wychodzącą trzy razy w tygodniu gazetę „Głos Ludu” i prowadzi Ośrodek Dokumentacyjny, w którym gromadzone są zbiory i materiały archiwalne dotyczące historii i współczesności Polaków w Republice Czeskiej. Zadania Rady Polaków realizuje Kancelaria Kongresu Polaków w RC, która w razie potrzeby udziela pomocy wszystkim organizacjom zrzeszonym w Kongresie. Kongres zajmuje się także organizacją imprez kulturalnych, z których największą stanowił Doroczny koncert galowy „Tacy jesteśmy”, prezentujący dokonania polskiej mniejszości w Republice Czeskiej. Dla młodzieży organizuje warsztaty: fotograficzne, teatralno-filmowe, dziennikarskie i taneczne.

Najważniejszym organem Kongresu Polaków w RC jest zwoływane co cztery lata Zgromadzenie Ogólne, delegatów na które wybierają sejmiki gminne, a dodatkowo każdą z organizacji zrzeszonych w Kongresie reprezentują dwaj przedstawiciele. Na Zgromadzeniu Ogólnym omawiane są istotne dla Polaków w Republice Czeskiej zagadnienia i problemy, wytyczane są podstawowe cele i zadania Kongresu Polaków w RC oraz wybierana jest dziewięćosobowa Rada Kongresu na czele z prezesem i dwoma wiceprezesami. Od 2002 roku funkcję prezesa sprawuje historyk Józef Szymczek, wykładowca Uniwersytetu Ostrawskiego. Zgromadzenie wybiera również Radę Nadzorczą, pełniącą funkcję organu kontrolnego. Główne forum współpracy poszczególnych organizacji członkowskich stanowi Rada Przedstawicieli, w której skład wchodzi reprezentanci tych organizacji oraz pełnomocnicy gminni. Jej przewodniczącym jest obecnie Stanisław Foltwarczny, wiceburmistrz Czeskiego Cieszyna. Poza tym przy Kongresie Polaków w RC działają Komisja Szkolna, Komisja Medalna i Komisja Majtkowa.

Na skutek zmian politycznych, jakie nastąpiły w Czechosłowacji po wydarzeniach listopadowych w 1989 r., zaistniały odpowiednie warunki do zakładania nowych polskich organizacji oraz wznowienia działalności przez te, które zostały zlikwidowane po 1939 r. Zlot Polaków odbył się 3 marca 1990 r.

Wizyta Przewodniczącego Izby Poselskiej Parlamentu RC Milana Uhde (pierwszy z lewej) w siedzibie Kongresu Polaków w RC w Czeskim Cieszynie w styczniu 1994 r. Pierwszy z prawej stoi ówczesny prezes Kongresu Polaków w RC – Jerzy Jura, drugi z prawej – Wawrzyniec Fajcik.

28 kwietnia 2012 r. w Ośrodku Kultury „Strzelnica” w Czeskim Cieszynie odbyło się Zgromadzenie Ogólne Kongresu Polaków w RC.

Baginięcki Festyn Szkolny zorganizowany przez Macierz Szkolną w RC, 1997 r.

Członkowie działającego przy Towarzystwie Nauczycieli Polskich w RC Klubu Nauczycieli Emerytów na spotkaniu w Czeskim Cieszynie w dniu 3 kwietnia 2009 r.

W Światowym Zlocie Harcerstwa Polskiego w Gnieźnie w dniach 3-13 sierpnia 2000 r. wzięli udział również przedstawiciele Harcerstwa Polskiego w RC.

Pierwsze posiedzenie Rady Polaków w dniu 3 marca 1990 r. (na zdjęciu tylko część składu Rady).

W budynku przy ul. Komeńskiego 4 w Czeskim Cieszynie mieści się siedziba Kancelarii i Ośrodka Dokumentacyjnego Kongresu Polaków w RC, kilkunastu polskich organizacji oraz redakcji czasopism „Głos Ludu” i „Nasza Gazetka”.

Członkowie Rady Polaków wybranej na Zgromadzeniu Ogólnym Kongresu Polaków w RC w dniu 28 kwietnia 2012 r.

XI Walne Zgromadzenie Macierzy Szkolnej w RC w auli Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie w dniu 31 marca 2011 r.

Zjazd Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Czechosłowacji, który odbył się w Czeskim Cieszynie 28 stycznia 1990 r.

Wigilia Harcerskiego Kregu Seniora „Zaolzie” w sali konferencyjnej Kongresu Polaków w RC w Czeskim Cieszynie w dniu 5 grudnia 2007 r.

I Kongres Polaków odbył się w Czeskim Cieszynie 6 kwietnia 1991 r.

Przed Zgromadzeniem Ogólnym Kongresu Polaków w RC odbywają się na Zaozlu sejmiki gminne, na których wybierani są delegaci. Na zdjęciu uczestnicy sejmiku w Domu PZKO w Trzyczcu-Osiedlu, 15 marca 2012 r.

Nadzwyczajny Zjazd Delegatów Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w Czechosłowacji odbył się w Czeskim Cieszynie 25 marca 1990 r.

Zjazd Towarzystwa Nauczycieli Polskich w RC w dniu 6 maja 2005 r.

Wycieczka Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w RC na Krym w 2006 r.

X Zjazd Harcerstwa Polskiego w RC odbył się 25 listopada 2011 r. w siedzibie Kongresu Polaków w RC w Czeskim Cieszynie.

I Zjazd Harcerstwa Polskiego w Czechosłowacji (HPC) w dniu 9 listopada 1991 r. w Domu PZKO w Lesznej Dolnej.

Dnia 26 kwietnia 2012 r. przedstawiciele Kongresu Polaków w RC spotkali się z prezydentem Republiki Czeskiej Václavem Klausem.

Konferencja Ruchu Politycznego „Coexistentia” pt. „Polityka regionalna w kontekście problemów polityczno-społecznych samorządów w RC” odbyła się 14 lutego 1997 r. w Domu PZKO w Jablonkowie.

Spotkanie Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Polskich w RC w Konsulacie Generalnym RP w Ostrawie, kwiecień 2009 r.

Klub Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w RC „Dziupla”, w którym odbywają się wystawy, koncerty i inne imprezy mieści się w siedzibie Zarządu Głównego PZKO w Czeskim Cieszynie.

Regionalne Spotkanie Europejskiej Unii Współnot Polonijnych na Bągińcu w 2003 r.

W Kongresie Polaków w RC działa obecnie 26 polskich organizacji, a więc zrzesza on prawie wszystkie towarzystwa, z wyjątkiem Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich w RC i Polskiej Sekcji Narodowej Ruchu Politycznego „Coexistentia”. Trzy z towarzystw skupionych w Kongresie Polaków w RC są organizacjami polonijnymi i działają poza Zaozłem, ale tak jak inne stowarzyszenia mają swoich reprezentantów w Radzie Przedstawicieli. Chodzi o: „Polonus” – Klub Polski w Brnie, Klub Polski w Pradze i Stowarzyszenie Szkoła Polonijna w Pradze.

Organizacje zrzeszone w Kongresie Polaków w RC

HARCERSTWO POLSKIE W RC. Najstarszą drużyną harcerską na Śląsku Cieszyńskim była założona w 1912 roku I Drużyna Skautowa im. Tadeusza Rejtana w Orłowej, po niej były zakładane kolejne. W okresie międzywojennym istniało Harcerstwo Polskie w Czechosłowacji (HPC). Po II wojnie świątowej działało najpierw, w latach 1947–1951, jako sekcja Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Czechosłowacji, zaś w latach 1968–1970 jako samodzielna organizacja. W okresie normalizacji HPC znów zostało rozwiązane, a działalność wznowiło dopiero w 1991 roku, już w nowych warunkach politycznych. Harcerstwo Polskie w RC organizuje zbiórki, wycieczki, obozy letnie i imprezy sportowe.

KLUB KULTURY to spółka użyteczności publicznej z siedzibą w Trzyńcu. Spośród organizowanych przez nią imprez wymienić należy: „Złot” w Wędrynie, Trzyńskie Lato Filmowe i Złoty Rajd.

KLUB POLSKI W PRADZE to założone w 1991 roku stowarzyszenie obywatelskie nawiązujące do tradycji organizacji polonijnej działającej w Pradze w latach 1987–1940. Stowarzyszenie organizuje spotkania klubowe, wieczory poetycko-muzyczne, odczyty oraz Dni Kultury Polskiej w Łysej nad Łabą.

KOŁO POLSKICH KOMBATANTÓW W RC powstało w maju 1991 roku, ale nawiązuje do Klubu Kombatantów Polskich, działającego przy Zarządzie Głównym PZKO w latach 1968–1970 i 1987–1991. Koło skupia uczestników walk o wolność i niepodległość w okresie II wojny światowej. Organizuje wycieczki do miejsc pamięci narodowej i uczestniczy w uroczystościach kombatanckich.

MACIERZ SZKOLNA W RC działa od 1991 roku i nawiązuje do działalności przedwojennej Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji. Prowadzi działalność kulturalno-oświatową, służy pomocą w wyposażaniu szkół i przedszkoli z polskim językiem nauczania oraz organizowaniu szkolnych imprez kulturalnych, sportowych i towarzyskich.

MACIERZ SZKOLNA W WĘDRYNI to jedyne Koło Macierzy Szkolnej, które niezależnie się od macierzystej organizacji i działa jako samodzielny podmiot prawny.

MIJSCOWE KOŁO PZKO KARWINA–NOWE MIASTO zostało założone we wrześniu 1952 roku. Członkiem Kongresu Polaków stało się, jako jedyne Miejscowe Koło, w 1994 roku, gdy Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC nie wchodził jeszcze w skład tej organizacji.

„POLONUS” – KLUB POLSKI W BRNIE działa od 1997 roku i skupia obywateli narodowości polskiej żyjących w Brnie i okolicy. Organizuje odczyty, wystawy, wycieczki i spotkania z interesującymi Polakami w ramach cyklu „A to Polska właśnie”.

POLSKI ZWIĄZEK BYŁYCH WIEŹNIÓW POLITYCZNYCH W RC powstał w 1998 roku, ale kontynuuje tradycje działającego od 1947 roku Klubu Gusenowców. W swych szeregach skupia byłych więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych lub ich krewnych. Ściśle współpracuje z Czeskim Związkiem Bojowników o Wolność.

POLSKIE TOWARZYSTWO ARTYSTYCZNE „ARS MUSICA” zostało założone w Czeskim Cieszyń w lutym 1999 roku. Celem organizacji jest promowanie kultury polskiej mniejszości narodowej w RC, zwłaszcza muzyki, folkloru i teatru. Zapewnia organizacyjną i finansową pomoc ośmiu zespołom studenckim i młodzieżowym. Stowarzyszenie organizuje Przegląd Kapel Ludowych, jest współorganizatorem Przeglądu Szkolnych Zespołów Śpiewaczych, Festiwalu Piosenki Dziecięcej oraz Konkursu Recytatorskiego „Kresy”.

POLSKIE TOWARZYSTWO MEDYCZNE W RC zostało zarejestrowane 27 listopada 1991 roku. Jest kontynuatorem Klubu Medyka, funkcjonującego przy Zarządzie Głównym PZKO od 1975 roku. Skupia pracowników służby zdrowia narodowości polskiej: lekarzy, pielęgniarki, farmaceutów, a także lekarzy weterynarii. Organizacja prowadzi również działalność szkoleniową, wydaje publikacje okolicznościowe i Biuletyn PTM. Towarzystwo wchodzi w skład Federacji Polonijnych Organizacji Medycznych, która zapewnia członkom PTM możliwość stażów lekarskich za granicą.

POLSKIE TOWARZYSTWO ŚPIEWACZE „COLLEGIUM CANTICORUM” powstało 27 października 1992 roku, a jego celem jest promowanie śpiewu chóralnego, kameralnego oraz solowego polskiej mniejszości narodowej w Republice Czeskiej.

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-SPORTOWE „BESKID ŚLĄSKI” W RC powstało 15 października 1991 roku jako następca przedwojennej organizacji PTTS „Beskid Śląski” w Czechosłowacji. Towarzystwo rozbudza zainteresowania regionem i jego historią, organizuje wycieczki turystyczne i imprezy sportowe.

POLSKIE STOWARZYSZENIE ARTYSTÓW PLASTYKÓW W RC zostało założone w 2004 roku, ale nawiązuje do działających wcześniej przy ZG PZKO: Stowarzyszenia Literacko-Artystycznego i Stowarzyszenia Artystów Plastyków. Organizuje wystawy, warsztaty i plenery malarskie.

POLSKI ZWIĄZEK KULTURALNO-OŚWIATOWY W RC to największa organizacja polska skupiona w Kongresie Polaków (zobacz bliżej plansze Organizacje polskie III i IV).

SPOLEK-TOWARZYSTWO „AVION” powstało 20 stycznia 2000 roku jako czesko-polskie stowarzyszenie artystyczne. Organizuje wieczory kulturalne, przedstawienia teatralne i prowadzi działalność wydawniczą.

STOWARZYSZENIE DZIENNIKARZY POLSKICH W RC zostało założone w 1995 roku i jest dobrowolną apolityczną organizacją polskich dziennikarzy, reprezentującą ich interesy w kraju i za granicą.

STOWARZYSZENIE EMERYTÓW POLSKICH W RC zostało założone w 1991 roku i reprezentuje mieszkających w Republice Czeskiej emerytów, którzy wcześniej pracowali w Polsce. Stowarzyszenie organizuje spotkania i wycieczki krajoznawcze.

STOWARZYSZENIE MŁODZIEŻY POLSKIEJ W RC to samodzielna organizacja młodzieżowa, która działała już wcześniej w latach 1947–1952, 1968–1970, 1990–1996, zaś w 2000 roku jej działalność została wznowiona. Stowarzyszenie prowadzi Klub „Dziupla” w Czeskim Cieszyń, organizuje spotkania młodzieży, koncerty i inne imprezy kulturalne, z których najbardziej znane są Dni Kultury Studenckiej.

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ POLSKIEJ KSIĄŻKI zostało założone w 1999 roku. Stowarzyszenie rozwija polskie czytelnictwo i promuje twórczość literacką i wydawniczą Zaozla, współpracując przy tym ściśle z bibliotekami, szkołami i innymi polskimi organizacjami. Najważniejszą imprezą organizowaną przez stowarzyszenie są coroczne Wystawy Polskiej Książki.

STOWARZYSZENIE RODZINA KATYŃSKA W RC zostało założone w 1991 roku. Zrzesza krewnych polskich jeńców wojennych pomordowanych na terytorium Związku Radzieckiego, którzy urodzili się lub mieszkali na terenie dzisiejszej Republiki Czeskiej. Stowarzyszenie działa w powiatach Karwina oraz Frydek-Mistek i współpracuje z podobnymi stowarzyszeniami w Polsce.

STOWARZYSZENIE SZKOŁA POLONIJA W PRADZE jest dobrowolnym stowarzyszeniem obywatelskim zrzeszającym osoby zainteresowane Polską, przede wszystkim językiem polskim, kulturą, nauką, sztuką oraz tradycjami. Zajmuje się organizowaniem nauczania języka polskiego oraz popularyzowaniem wiedzy o Polsce.

TOWARZYSTWO NAUCZYCIELI POLSKICH W RC zostało założone w dniu 10 marca 1990 roku, ale w swej działalności nawiązuje do działającego w okresie międzywojennym Towarzystwa Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji. Naczelny zadaniem tej organizacji jest ochrona interesów nauczycieli polskich i szkolnictwa z polskim językiem nauczania. Przygotowuje programy nauczania, wydaje podręczniki, organizuje konferencje metodyczne dla nauczycieli i wycieczki edukacyjne.

ZAOZLIAŃSKIE STOWARZYSZENIE LOTNICZE IM. FRANCISZKA ŻWIRKI I STANISŁAWA WIGURY zostało założone w 2011 roku, zaś jego głównym celem jest popularyzacja lotnictwa. Pomaga członkom w realizacji ich marzeń lotniczych – lataniu na szybowcach, samolotach ultralekkich i paralotniach. Stowarzyszenie współpracuje z działającą w Polsce Lotniczą Amatorską Federacją.

ZAOZLIAŃSKIE TOWARZYSTWO FOTOGRAFICZNE zostało założone w 2001 roku. Swą ofertę adresuje przede wszystkim do młodego pokolenia. Organizuje wystawy, konkursy i plenery fotograficzne. W 2011 roku kilku byłych członków Zaozliańskiego Towarzystwa Fotograficznego założyło CIESZYŃSKIE TOWARZYSTWO FOTOGRAFICZNE.

ZRZESZENIE ŚPIEWACZO-MUZYCZNE wcześniej działało w ramach PZKO, zaś od 2005 roku stanowi samodzielną organizację. Zrzeszenie skupia w swych szeregach polskie chóry oraz organizuje przeglądy śpiewacze i konkursy wokalne.

Pierwsze spotkanie krewnych ofiar zbrodni katyńskiej w Czeskim Cieszyń w dniu 15 czerwca 1990 r. W 1991 r. zostało powołane do życia Stowarzyszenie Rodzina Katyńska w Czechosłowacji.

29 maja 2011 r. w Senacie RP w Warszawie uroczystość otwarcia wystawy „Katyń – Pamięć Narodu Polskiego. Losy ofiar z Zaozla”. Ekspozycja została przygotowana przez Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC, Stowarzyszenie Rodzina Katyńska w RC, Śląskie Muzeum Krajowe w Opolu i Ambasadę Republiki Czeskiej w Warszawie.

28 sierpnia 2009 r. w Domu PZKO w Mostach koło Jabłonkowa odbyła się uroczysta akademia z okazji 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Członkowie Koła Polskich Kombatantów w RC otrzymują Złoty Medal Wojska Polskiego.

Członkowie Polskiego Towarzystwa Medycznego w RC w Konsulacie Generalnym RP w Ostrawie w dniu 12 stycznia 2007 r.

24 marca 2012 r. w Ośrodku Kultury „Strzelnica” w Czeskim Cieszyń odbyła się uroczysta akademia z okazji 90. rocznicy założenia Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Sportowego „Beskid Śląski” w RC.

Wizyta Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Sportowego „Beskid Śląski” w RC w Konsulacie Generalnym RP w Ostrawie w kwietniu 2011 r.

Członkowie Zaozliańskiego Towarzystwa Fotograficznego na koncercie galowym „Tacy jesteśmy” w Teatrze Cieszyńskim w dniu 20 listopada 2008 r.

Wycieczka Stowarzyszenia Emerytów Polskich w RC do Wisły, 25 kwietnia 2012 r.

Zebranie zarządu Stowarzyszenia Emerytów Polskich w RC w dniu 15 maja 2012 r. w sali konferencyjnej Kongresu Polaków w Czeskim Cieszyń

Spotkanie przedstawicieli organizacji polskich w Republice Czeskiej z prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Bronisławem Komorowskim, jego małżonką Anną i ambasadorem RP Janem Pastwą miało miejsce w Ambasadzie RP w Pradze 22 lutego 2011 r.

Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC jest największą polską organizacją w Republice Czeskiej. Działa od 1947 roku i aktualnie skupia 11 630 członków w 82 Miejskowych Kołach PZKO. Od 2002 roku jest członkiem Kongresu Polaków w RC.

Zarząd Główny PZKO jest wybierany na okres czterech lat przez delegatów na Zjeździe PZKO. W skład Zarządu Głównego (ZG) wchodzi 20 osób: prezes, wiceprezes, przedstawiciele 10 obwodów PZKO i 8 członków. W ramach ZG działa siedmioosobowe Prezydium, które przewodniczy czterem Radom, stanowiącym organy wykonawcze ZG – Radzie Kultury, Radzie Oświaty, Radzie Młodzieży i Radzie Ekonomiczno-Organizacyjnej. Rady kierują działalnością specjalistycznych Sekcji ZG oraz zarządzają Ośrodkami Usługowymi, zatrudniającymi pracowników etatowych (Sekretariat, Kostiumeria, Miesięcznik „Zwrot”, Archiwum Związkowe PZKO). Prawo i obowiązek kontroli działalności statutowej, gospodarczej i finansowej Zarządu Głównego przysługuje Komisji Rewizyjnej. Organem doradczym i opiniotwórczym ZG jest Konwent Prezesów, w skład którego wchodzi prezesi Miejskowych Kół PZKO lub upoważnieni przez nich zastępcy oraz członkowie ZG PZKO.

Przy ZG PZKO działają cztery sekcje: Sekcja Ludoznawcza, Sekcja Historii Regionu, Sekcja Kobiet oraz Sekcja Akademicka „Jedność”.

SEKCJA LUDOZNAWCZA (dawniej Sekcja Folklorystyczna) działa od 1965 roku, zajmując się badaniem i dokumentowaniem przede wszystkim zaozlańskiej ludowej kultury materialnej, duchowej i społecznej oraz rozpowszechnianiem wyników badań. Współpracuje z instytucjami naukowymi, muzeami etnograficznymi i regionalnymi w Republice Czeskiej i za granicą. Organizuje wycieczki, seminaria i odczyty, wydaje publikacje o liczności oraz periodyk Biuletyn Ludoznawczy.

SEKCJA HISTORII REGIONU została założona w 1965 roku. Skupia amatorów – entuzjastów historii oraz zawodowych historyków. Organizuje lub współorganizuje seminaria, wystawy i wycieczki. W swym dorobku posiada kilkanaście publikacji o okolicznościowych. Jej członkowie publikują również na łamach zaozlańskich periodyków.

SEKCJA KOBIEĆ przy ZG PZKO powstała na przełomie lat 1968 i 1969, jednakże przy Kołach PZKO panie działały od początku istnienia Związku. Miały wspólny cel – dbałość o lokale związkowe, przygotowywanie bufetów na imprezy, współpracę ze szkołami. Sekcja Kobiet od lat organizuje spotkania kierowniczek Klubów Kobiet, seminaria, koncerty, imprezy (jak np. Babski Festyn) oraz wycieczki do Polski i nie tylko. Ukoronowanie pracy Klubów Kobiet stanowią wystawy pokazujące dorobek ich członkiń.

SEKCJA AKADEMICKA „JEDNOŚĆ” (SAJ) zrzesza Polaków z Zaozla studiujących na polskich i czeskich uczelniach wyższych. Obecnie ośrodki akademickie SAJ działają w: Brnie, Karwinie, Katowicach, Krakowie, Ołomuńcu, Ostrawie, Pradze i Żylinie. Ośrodki te organizują „bażantówki”, „odwetówki”, spotkania towarzyskie i sportowe. Sztandarową imprezą SAJ jest „Bal Akademicki”, odbywający się corocznie w Domu Kultury TRISIA w Trzycie.

Ogłoszenie wyników w konkursie plastycznym na Festiwalu PZKO w Karwinie w dniu 23 czerwca 2007 r. z tyłu goście oficjalni Festiwalu.

Gospodarzami 40. „Dożynek Śląskich” w Bledowicach w dniu 29 sierpnia 2009 r. byli Lucyna i Marek Bystroniowie.

„Bal Goralski” w Domu PZKO w Mostach koło Jablonkowa, 9 stycznia 2010 r.

Tradycyjne „Dożynki Śląskie” w Trzycie-Gutach, 22 sierpnia 2010 r.

Uczestnicy „Babskiego Balu” w Domu PZKO w Hawierzowie-Bledowicach, 12 lutego 2012 r.

VII Dzień Tradycji i Stroju Regionalnego w Czeskim Cieszynie, 27 maja 2012 r. Wreczanie nagród w konkursie plastycznym.

Akademia z okazji 60-lecia PZKO, Hawierzów, 13 października 2007 r. Podpisanie umowy ze Związkiem Podhalan. Od lewej Jan Hamerski i ks. Władysław Ząbel z ZG Związku Podhalan oraz wiceprezes ZG PZKO Danuta Chwałaj i prezes ZG PZKO Zygmunt Stopa.

Festyn z okazji 25. rocznicy otwarcia Domu PZKO w Czeskim Cieszynie-Mostach odbył się 3 października 2009 r. Przemawia prezes MK PZKO Władysław Kristen.

24 kwietnia 2010 r. w Domu PZKO w Milikowie-Pasiekach odbyło się organizowane przez Sekcję Kobiet przy ZG PZKO tradycyjne „Spotkanie Wiosenne” członkiń Klubów Kobiet Miejskowych Kół PZKO z całego Zaozla.

Festiwal PZKO jest największą imprezą organizowaną przez Zarząd Główny PZKO. Na zdjęciu poczet sztandarowy w korowodzie festiwalowym w Trzycie w dniu 4 czerwca 2011 r.

Spotkanie organizacyjne Sekcji Akademickiej „Jedność” Brno, 8 lutego 2012 r.

Goralski Święto w Jablonkowie w dniu 5 sierpnia 2012 roku. Na pierwszym planie stoją Jan Rytko, prezes Zarządu Głównego PZKO i Longin Komolowski, prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

24 listopada 2007 r. w Świeitlicy w Łyżbicach-Wsi odbyła się akademia z okazji 60. rocznicy założenia Miejsowego Koła PZKO.

Jan Rytko (na zdjęciu pierwszy z lewej) został wybrany prezesem Zarządu Głównego PZKO na Zjeździe PZKO, który odbył się 5 grudnia 2009 r. w Domu Robotniczym w Suchej Górnej.

„Bulanie maja” w wykonaniu członków zespołu „Odrzychowice” w dniu 30 maja 2010 r. zamknęła 15. edycję „Maja nad Olzą” w Karwinie-Darkowie.

Organizowane przez Miejsowe Koło PZKO w Jablonkowie Goralski Święto corocznie odwiedzają tysiące osób. Zdjęcie zostało wykonane w dniu 7 sierpnia 2011 r.

Rada Oświaty ZG PZKO organizuje Miedzynarodowy Uniwersytet Regionalny (MUR). Wykłady odbywają się raz w miesiącu w Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie. Zdjęcie zostało wykonane w dniu 3 maja 2012 r.

Stoisko wydawanego przez Zarząd Główny PZKO miesięcznika „Zwrot” na Goralskim Święcie w Jablonkowie w dniu 5 sierpnia 2012 roku.

Koordinatory marki „Goralska Suwaboda” (pierwszy od prawej) prezes Sekcji Ludoznawczej przy ZG PZKO Leszek Richter) na koncercie galowym „Tacy jesteście” w dniu 29 listopada 2009 r.

„Bal Akademicki” w Domu Kultury TRISIA w Trzycie, 27 grudnia 2009 r. Imprezę organizuje Sekcja Akademicka „Jedność” przy ZG PZKO.

Sekcja Historii Regionu przy ZG PZKO była głównym organizatorem seminarium pt. „Polskie życie sportowe w Trzynieckiem”, które odbyło się 26 czerwca 2010 r. w Domu Kultury TRISIA w Trzycie.

Konsul generalna RP w Ostrawie Anna Olszewska i prezes ZG PZKO Jan Rytko na Reprezentacyjnym Balu Polskim, Dom Kultury TRISIA w Trzycie, 3 lutego 2012 r.

W budynku przy ul. Strzelniczej 20 w Czeskim Cieszynie mieści się sekretariat Zarządu Głównego PZKO, redakcja miesięcznika „Zwrot”, Archiwum Związkowe PZKO oraz wypożyczalnia kostiumów i pralnia chemiczna

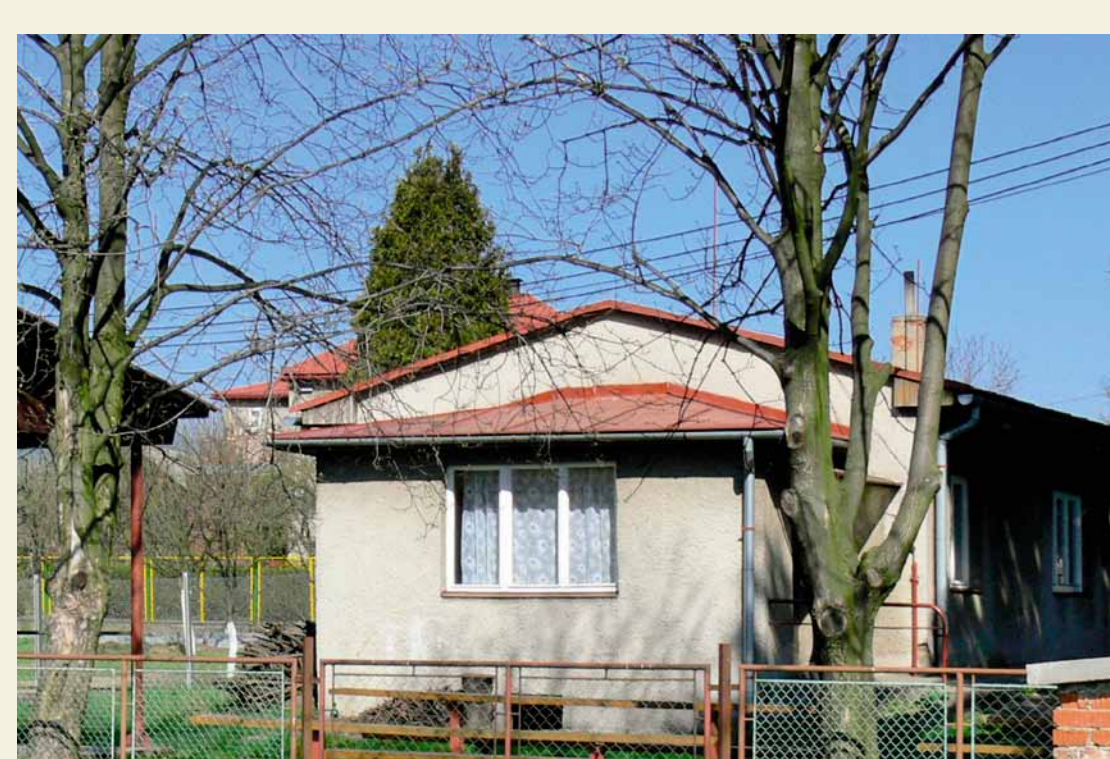
Goście oficjalni na uroczystości wspomnieniowej z okazji 80. rocznicy tragedii na Żwirkowisku, 8 września 2012 r.

Miejscowe Koła PZKO działają w ramach 10 obwodów: Bogumin, Bystrzyca, Czeski Cieszyń, Gnojnik, Hawierzów, Jabłonków, Karwina, Orłowa, Olbrachcice – Stonawa – Sucha Górna oraz Trzyniec. Niektóre Koła mogą pochwalić się własnymi chórami, zespołami tanecznymi i teatralnymi. Przy większości kół działają Kluby Kobiet, zaś przy niektórych również Kluby Młodych i Kluby Seniora. Koła organizują zebrania, wystawy, koncerty, festyny, bale, odczyty, wycieczki krajoznawcze, imprezy sportowe itd. Tak bogata działalność nie byłaby możliwa bez ofiarnej, pełnej poświęceń i wyrzeczeń pracy ich członków.

Ponad połowa (43) Miejscowych Kół PZKO ma swoje stałe siedziby w Domach PZKO. Pozostałe korzystają z lokali zastępczych w różnych budynkach, jak szkoły, ośrodki kultury, urzędy gmin itp. Obok zamieszczono zdjęcia Domów i wybranych świetlic PZKO.

Wykaz Miejscowych Kół PZKO:

Boczonowice
Bogumin
Bogumin-Skrzeczoń
Bogumin-Szangichel
Bogumin-Zabłocie
Bukowiec
Bystrzyca
Cierlicko-Centrum
Cierlicko-Grodziszcz
Cierlicko-Kościółec
Czeski Cieszyń-Centrum
Czeski Cieszyń-Mistrzowice
Czeski Cieszyń-Mosty
Czeski Cieszyń-Osiedle
Czeski Cieszyń-Park Sikory
Czeski Cieszyń-Sibica
Czeski Cieszyń-Stanisławice
Czeski Cieszyń-Żuków Dolny
Dąbrowa
Gnojnik
Gródek
Hawierzów-Bładowice
Hawierzów-Centrum
Hawierzów-Sucha
Hawierzów-Szumbark
Hawierzów-Żywocice
Hawierzów III
Jabłonków
Karwina-Darków
Karwina-Frysztat
Karwina-Granice
Karwina-Henryk
Karwina-Ląki
Karwina-Nowe Miasto
Karwina-Raj
Karwina-Sowiniec
Karwina-Stare Miasto
Kocobędz
Kocobędz-Ligota
Koszarzyska
Ligotka Kameralna
Lutynia Dolna
Łomna Dolna
Markłowice Dolne
Milików-Centrum
Milików-Pasieki
Mosty koło Jabłonkowa
Mosty koło Jabłonkowa-Szańce
Nawisie
Nawisie-Jasieniec
Nydek
Nydek-Głuchowa
Olbrachcice
Orłowa-Lutynia
Orłowa z siedzibą w Porębie
Ostrawa
Piaseczna
Piasek
Piotrowice
Ropica
Rychwałd
Rzeka
Stonawa
Sucha Górna
Śmiłowice
Trzanowice
Trzycieź
Trzyniec I
Trzyniec VI-Osiedle
Trzyniec VI-Wieś
Trzyniec-Guty
Trzyniec-Kanada
Trzyniec-Karpętna
Trzyniec-Leszna Dolna
Trzyniec-Nieborzy
Trzyniec-Oldrzychowice
Trzyniec-Osówka
Trzyniec-Podlesie
Trzyniec-Tyra
Wędrynia
Wędrynia-Zaolzie
Wierzniołwice

Dom PZKO w Boczonowicach

Dom PZKO w Nowym Boguminie

Dom PZKO w Boguminie-Skrzeczoniu

Dom PZKO w Boguminie-Zabłociu

Dom PZKO w Bukowcu

Dom PZKO w Bystrzycy

Sala w Domu PZKO w Bystrzycy

Dom Polski Żwirki i Wigury w Cierlicku-Kościółcu

Dom PZKO w Czeskim Cieszynie-Mostach

W Dąbrowie członkowie MK PZKO spotykają się w Domu Narodowym

Świetlica MK PZKO w Czeskim Cieszynie-Centrum mieści się w budynku ZG PZKO przy ul. Bożka

Świetlica PZKO w Czeskim Cieszynie-Mistrzowicach

Dom PZKO w Czeskim Cieszynie-Sibicy

Dom PZKO w Gnojniku

Dom PZKO w Gródku

Dom PZKO w Hawierzowie-Bładowicach

Świetlica PZKO w Hawierzowie-Suchej

Dom PZKO w Jabłonkowie

Świetlica PZKO w Karwinie-Darkowie

Dom PZKO w Karwinie-Frysztacie

Świetlica PZKO w Karwinie-Nowym Mieście

Dom PZKO w Karwinie-Raju

Świetlica PZKO w Karwinie-Sowińcu

Dom PZKO w Karwinie-Starym Mieście

Dom PZKO w Kocobędzu

Dom PZKO w Koszarzyskach

Dom PZKO w Ligotce Kameralnej

Dom PZKO w Łomnej Dolnej

Dom PZKO w Milikowie-Centrum

Dom PZKO w Milikowie-Pasiekach

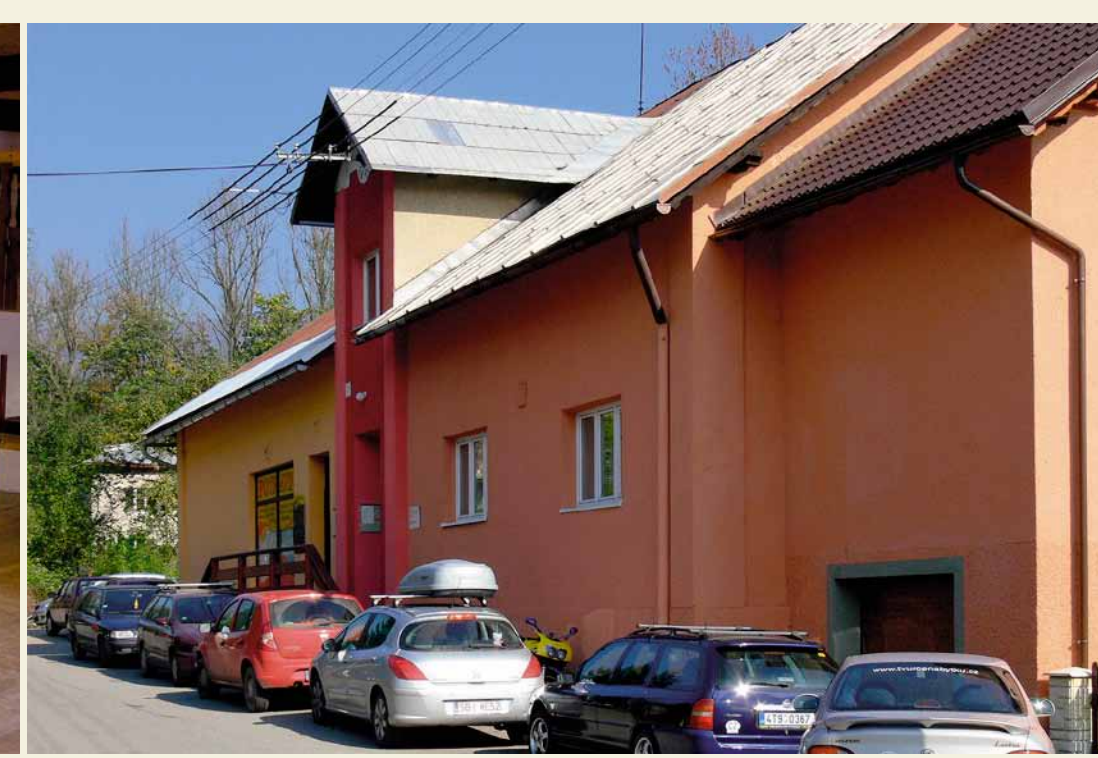
Dom PZKO w Mostach koło Jabłonkowa

Dom PZKO w Nawsiu

Ekspozycja w Domu PZKO w Nawsiu poświęcona Władysławowi Niedobie

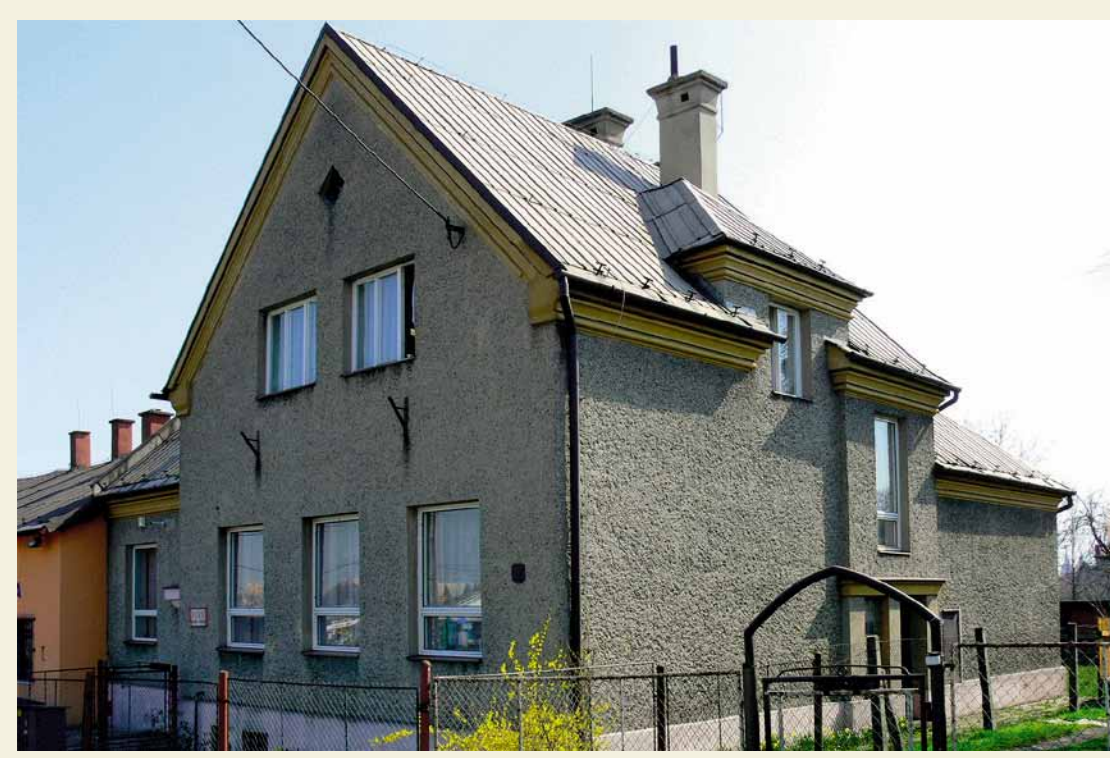
Dom PZKO w Nydku

Dom PZKO w Olbrachcicach

Dom PZKO w Orłowej-Lutyni

Dom PZKO w Orłowej-Porębie

Dom PZKO w Piasku

Dom PZKO w Piotrowicach

Dom PZKO w Rychwałdzie

Świetlica MK PZKO w Rzece mieści się w budynku byłej polskiej szkoły, obecnie będącym siedzibą Urzędu Gminy

Dom PZKO w Stonawie

Dom PZKO w Suchej Górnej

Dom PZKO w Trzanowicach

Dom PZKO w Trzycieżu

Dom PZKO w Trzyńcu-Lesznej Dolnej

Świetlica PZKO w Trzyńcu-Lyżbach mieści się w budynku byłej polskiej szkoły

Dom PZKO w Trzyńcu-Nieborach

Tablica upamiętniająca budowę Domu PZKO w Trzyńcu-Nieborach

Dom PZKO w Trzyńcu-Gutach

W Domu PZKO w Trzyńcu-Gutach

Dom PZKO w Trzyńcu-Kanadzie

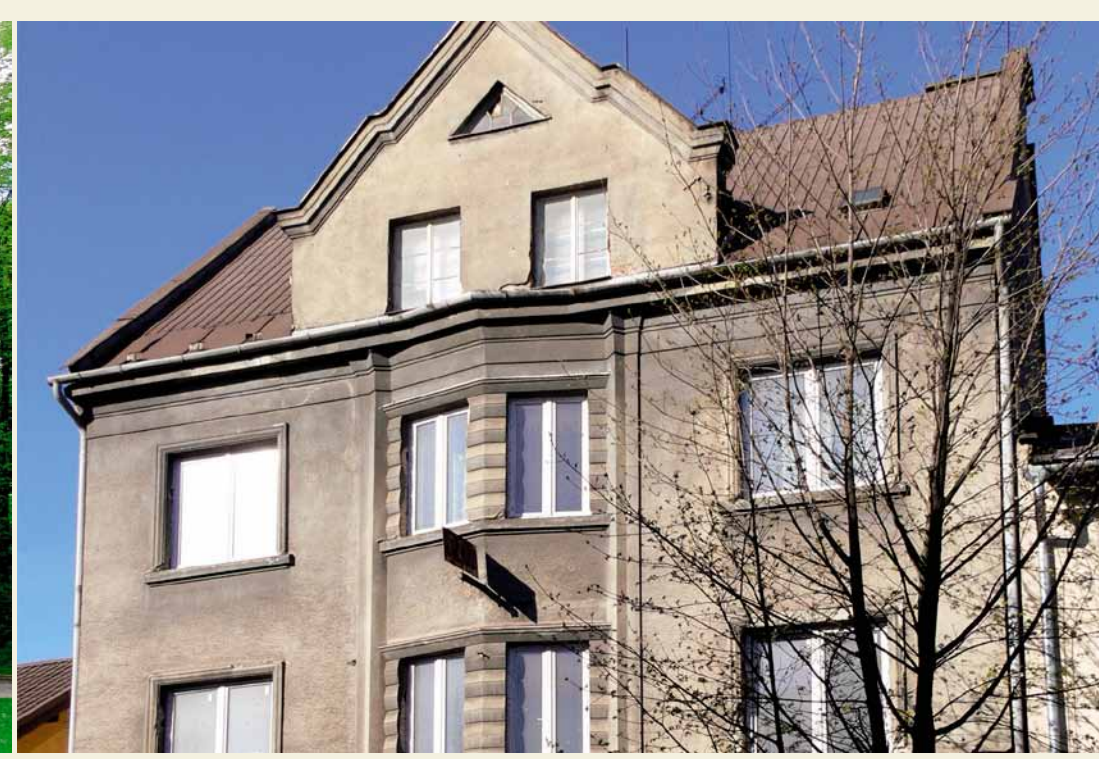
Dom PZKO w Trzyńcu-Karpętnej

Dom PZKO w Trzyńcu-Oldrzychowicach

Dom PZKO w Trzyńcu-Osiedlu

Świetlica PZKO w Trzyńcu I

Dom PZKO w Trzyńcu-Tyrze

Dom PZKO w Wędryni

Dom PZKO w Wędryni-Zaolziu

Dom PZKO w Wierzniołwach

Prawa mniejszości polskiej na Zaolziu

Regulacje dotyczące mniejszości narodowych w Republice Czeskiej zawarte są w aktach prawa wewnętrznego (konstytucji, ustawach i rozporządzeniach), jak i w umowach międzynarodowych. Do podstawowych praw członków mniejszości narodowych należą: wolny wybór przynależności do mniejszości narodowej; prawo do zrzeszania się; prawo do używania imienia i nazwiska w języku mniejszości narodowych; prawo do używania ojczystego języka w kontaktach urzędowych, przed sądami i w sprawach wyborczych; prawo do kształcenia w ojczystym języku; prawo do rozwoju kultury danej mniejszości narodowej; prawo do rozpowszechniania i przyjmowania informacji w języku ojczystym oraz prawo do dwujęzycznych nazw i oznaczeń.

Zmiany demokratyczne na początku lat dziewięćdziesiątych minionego stulecia w kwestii dwujęzyczności okazały się bardzo niekorzystne. Czeska opinia publiczna traktowała dwujęzyczne napisy jako produkt reżimu komunistycznego. Równocześnie z usunięciem reżimu dwujęzyczne napisy były automatycznie usuwane. Obecnie kwestię wprowadzania dwujęzycznych napisów reguluje Konwencja Ramowa Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych ratyfikowana przez Republikę Czeską w 1997 roku oraz Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych ratyfikowana w 2006 roku. Przyjęcie Karty i późniejsza nowelizacja odnośnych ustaw umożliwiły wprowadzenie dwujęzyczności w pełnym zakresie w gminach, w których żyje ponad 10% Polaków. Dotyczy to 31 gmin w powiatach Karwina i Frydek-Mistek: Boconowice, Bukowice, Bystrzyca, Cierlicko, Czeski Cieszyń, Gnojnik, Gródek, Olbrachcice, Piosieczna, Písek, Piatrowice koło Karwiny, Ropica, Rzeko, Stonawa, Sucha Górna, Śmítowice, Trzaniec, Trzynieć, Trzynieć, Wędrynia i Wielopole. W Republice Czeskiej Karta zaczęła obowiązywać 1 marca 2007 r. Rząd czeski przeznaczył na jej realizację 5 milionów koron. Choć w tradycyjnych krajach Unii Europejskiej dwujęzyczne napisy na terenach zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe stanowią standard, dla niektórych mieszkańców Republiki Czeskiej nadal nie są sprawą oczywistą, co prowadzi do częstych przypadków ksenofobii. Polskie napisy na dwujęzycznych tablicach były i niestety nadal są niszczone prawie we wszystkich gminach, w których zostały wprowadzone. Urzędy miast i gmin z własnych środków muszą przeznaczać niemałe kwoty na usuwanie skutków tych przejawów nietolerancji.

Organizacje polskie na czele z Kongresem Polaków od lat zabiegają również o przywrócenie nazwy rzeki Olzy, która w 1961 roku podczas zmian administracyjnych na Zaolziu została zmieniona na Olše. Na razie bez widocznego rezultatu pozostają również starania o odzyskanie majątków przedwojennych polskich organizacji – Macierzy Szkolnej i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Sportowego „Beskid Śląski” lub przynajmniej uzyskanie za nie rekompensaty.

Platformą polityczną, na której mniejszości narodowe w Republice Czeskiej mogą przedstawiać swoje potrzeby, postulaty i nurtujące je problemy, jest Rada Rządu ds. Mniejszości Narodowych. Przy Radzie działa komisja ds. współpracy z administracją samorządową, zaś przy Ministerstwie Kultury RC funkcjonują komisja ds. wspierania kultury i komisja ds. sprawy mniejszościowej. W Radzie Rządu ds. Mniejszości Narodowych Polacy posiadają dwóch reprezentantów, a we wspomnianych komisjach po jednym przedstawicielu.

W 31 gminach zaolziańskich, w których zamieszkuje ponad 10% obywateli narodowości polskiej, działają Komisje ds. Mniejszości Narodowych. Komisja taka funkcjonuje również przy Urzędzie Województwa Morawsko-Śląskiego (Moravskoslezský kraj) w Ostrawie.

W Parlamencie Republiki Czeskiej od 1990 roku zasiadało 7 posłów i 3 senatorów narodowości polskiej. W latach 1990-1992 posłem do Czeskiej Rady Narodowej V i VI kadencji z ramienia Forum Obywatelskiego był Tadeusz Wantuła, posłanką Zgromadzenia Narodowego Czechostowacji VI kadencji z listy tego samego ugrupowania była Danuta Branna, a posłem do Izby Ludu Zgromadzenia Federalnego z listy Ruchu Politycznego „Coexistentia” – Władysław Niedoba. W 1992 roku w Zgromadzeniu Narodowym w Pradze z ramienia Lewego Bloku zasiadała Halina Dorada, a w Izbie Ludu Zgromadzenia Federalnego z listy Ruchu Politycznego „Coexistentia” – Stanisław Gawlik. W latach 1996-1998 posłem do Parlamentu Republiki Czeskiej z ramienia Obywatelskiej Partii Demokratycznej był ówczesny prezes Kongresu Polaków Wawrzyniec Fójcik. Od 2002 roku z listy Unii Wolności w Izbie Poselskiej zasiadał Marian Bieleś, który jednak w dniu 7 lipca 2004 r. zrezygnował z mandatu poselskiego. W latach 2000-2006 senatorem Parlamentu Republiki Czeskiej z ramienia Unii Wolności był wójt Stonawy Andrzej Feber. W latach 2002-2008 funkcję senatora z listy Komunistycznej Partii Czech i Moraw pełnił Edward Matykiewicz. W latach 2004-2010 senatorem RC z ramienia Stowarzyszenia Kandydatów Niezależnych był Igor Petrov, który w latach 1996-2006 pełnił funkcję burmistrza Trzyniecia. Od 2010 roku Polacy nie posiadają swojego przedstawiciela w Parlamencie RC.

Organizacją niezrzeszoną w Kongresie Polaków w RC, a działającą przede wszystkim na płaszczyźnie politycznej jest Polska Sekcja Ruchu Politycznego „Coexistentia”, w skład którego wchodzi również sekcja węgierska i ukraińsko-rusińska. Z ramienia „Coexistentii” w Parlamencie Czechostowacji zasiadali dwaj wspomniani już posłowie narodowości polskiej: Władysław Niedoba i Stanisław Gawlik. Dzięki aktywności Polskiej Sekcji Ruchu jej przedstawiciele wchodzić także do samorządów gminnych. W wyborach komunalnych w 2010 roku odniosła na Zaolziu duży sukces, zdobywając łącznie 42 mandaty, z czego 34 na listach Ruchu i 8 na listach z kandydatami niezależnymi. Kilkanaście mandatów zdobyli również Polacy startujący z list innych ugrupowań politycznych.

W 1998 r. w Izbie Poselskiej w Pradze odbyło się seminarium na temat mniejszości narodowych. Trzeci od prawej siedzi ówczesny prezes Kongresu Polaków w RC i zarazem poseł Parlamentu RC Wawrzyniec Fójcik.

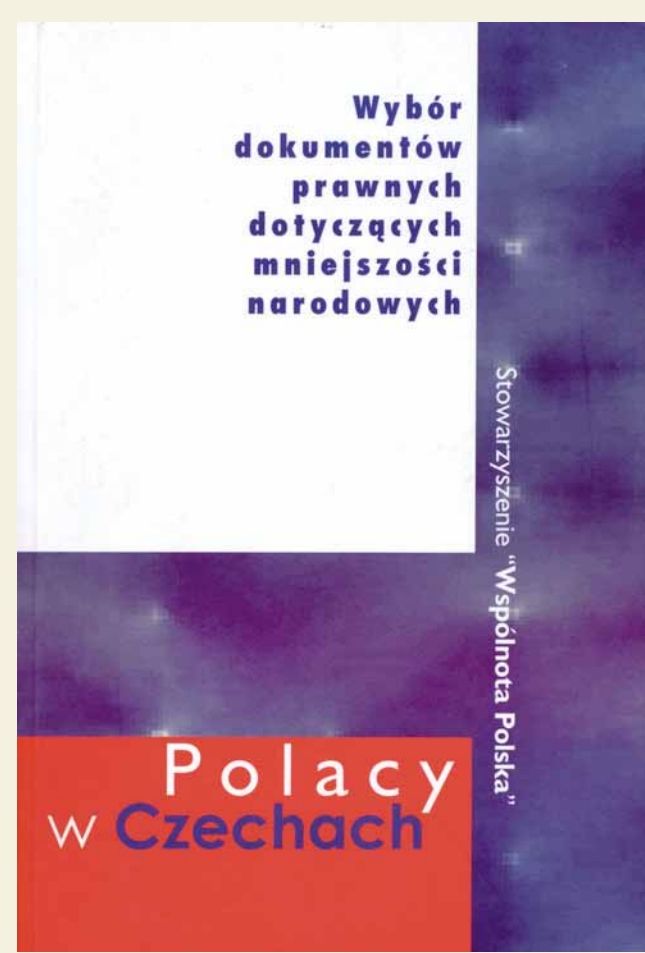
Spotkanie reprezentantów Komisji ds. Mniejszości Narodowych z całego Zaolzia z przedstawicielami Sekretariatu Rady Rządu ds. Mniejszości Narodowych odbyło się 11 marca 2009 r. w Urzędzie Miasta Czeskiego Cieszyńska.

Długoletni wójt Stonawy Andrzej Feber był w latach 2000-2006 senatorem Parlamentu RC.

Posiedzenie Rady Przedstawicieli Kongresu Polaków w RC w dniu 21 października 2004 r. poprzedziło spotkanie z kandydatami na senatorów RC.

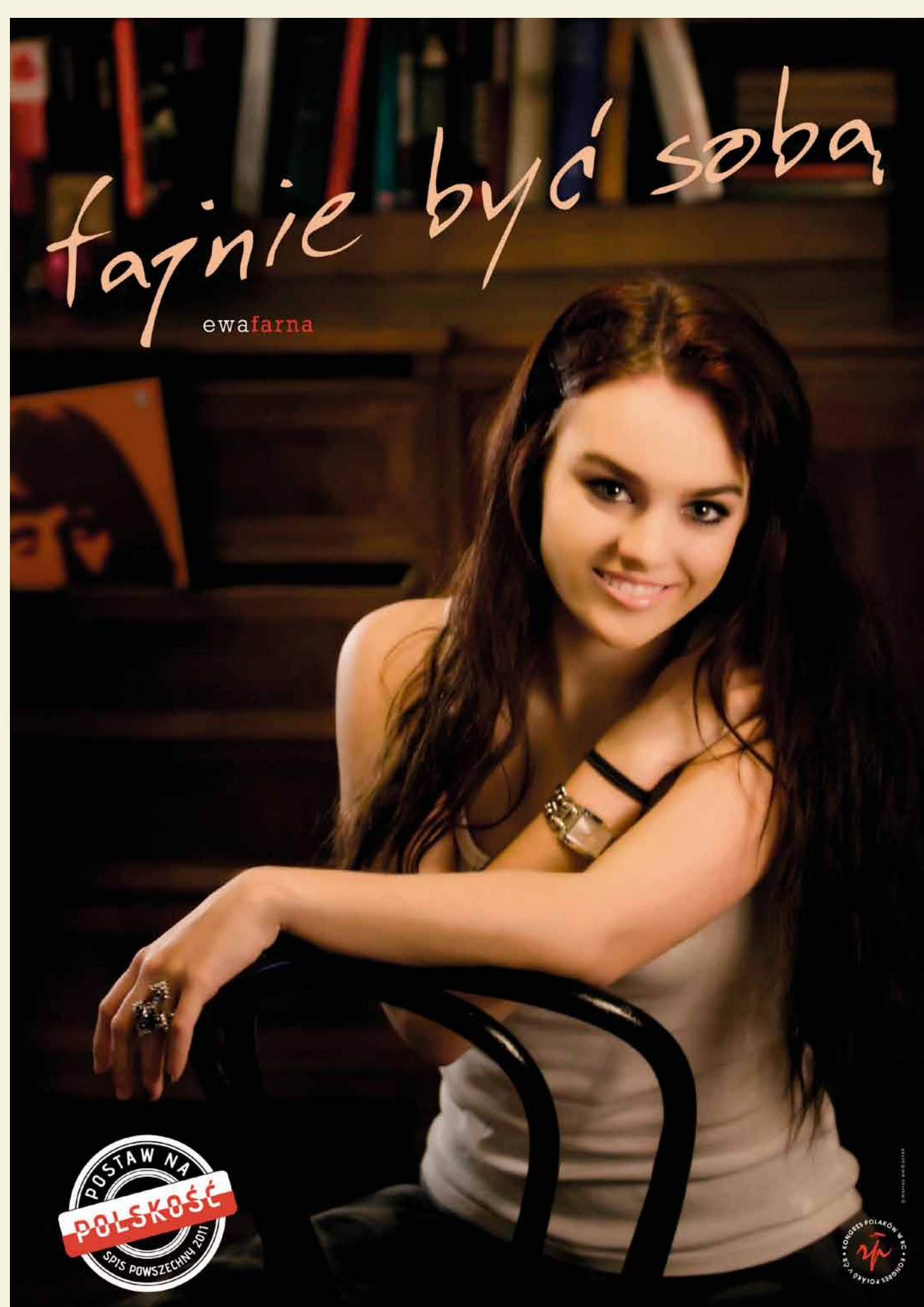
Polacy w Czechach, opracowanie Justyna Branna, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, Warszawa 2004.

Charta, Co bychom měli vědět?, Úřad vlády ČR, Praha 2006.

19 lutego 2010 r. w Urzędzie Gminy w Śmítowicach odbyło się seminarium na temat dwujęzyczności, z udziałem ministra ds. praw człowieka i mniejszości Michaela Kociba (siedzi pierwszy z lewej).

Tworząc kampanii „Postaw na polskość” promowanej przed Spisem Powszechnym w 2011 r. była między innymi znana piosenkarka Ewa Farna.

Lokal wyborczy przy ul. Komeńskiego w Czeskim Cieszyńcu w czasie wyborów do Izby Poselskiej Parlamentu RC, 29 maja 2010 r.

2 lutego 2011 r. w Ośrodku Zborowym „Hutník” Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. w Trzyniecu odbyła się konferencja na temat Spisu Powszechnego 2011.

30 czerwca 2012 r. Kongres Polaków w RC przy współpracy Książnicy Cieszyńskiej w ramach projektu „Zaolzie teraz” zorganizował międzynarodową konferencję naukową „Prawa mniejszości narodowych dawniej i dziś w Europie Środkowo-Wschodniej. Teoria i praktyka”.

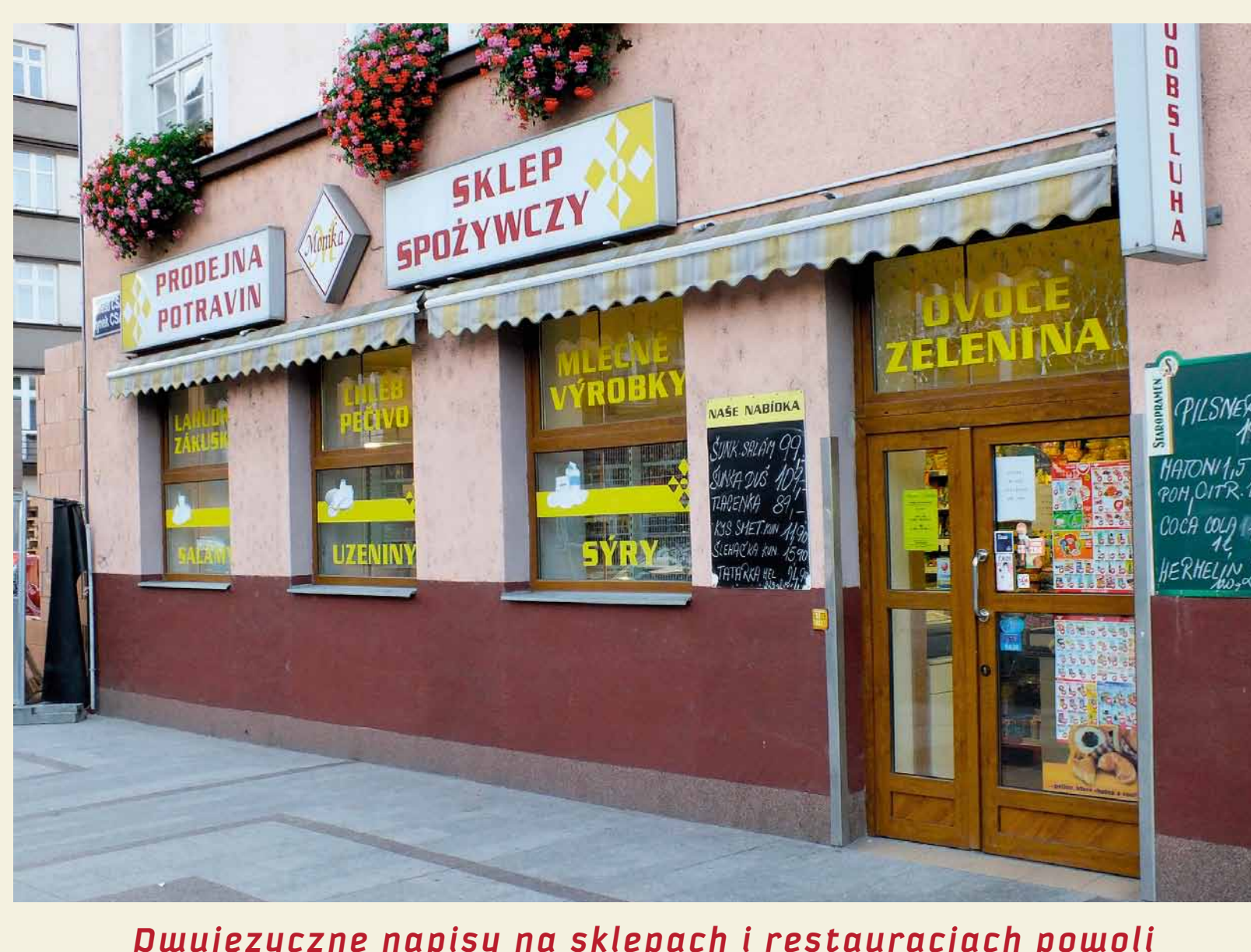
Dwujęzyczne tablice wyjazdowe

Trzynieć, zamazana tablica w języku polskim, 2009 r.

Dwujęzyczna nazwa Urzędu Miasta Czeskiego Cieszyńska

Dwujęzyczne napisy na sklepach i restauracjach powoli stają się na Zaolziu rzadkością. Na zdjęciu sklep spożywczy na rynku w Czeskim Cieszyńcu.

Przykład dwujęzycznej nazwy w Jablonkowie...

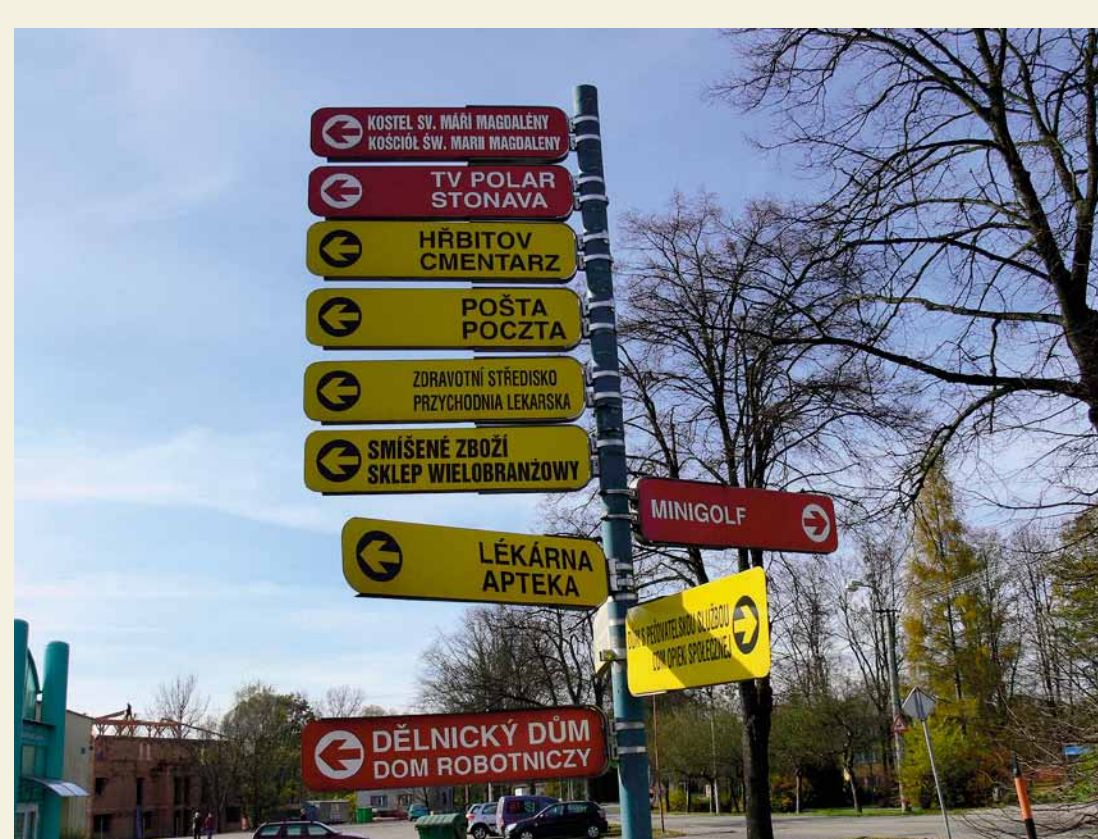
...i w Czeskim Cieszyńcu

Dwujęzyczna nazwa Urzędu Gminy w Piosiecznej

Dwujęzyczne drogowskazy w Olbrachcicach i w Stonawie

Dwujęzyczne nazwy stacji kolejowych

Szkolnictwo

Ważną rolę w zachowaniu tożsamości narodowej mniejszości polskiej na Zaolziu odgrywa szkolnictwo z polskim językiem nauczania.

Obecnie działają 33 przedszkola z polskim językiem nauczania, w tym 21 w powiecie frydecko-misteckim (Boconowice; Bukowiec; Bystrzyca; Gnojnik; Gródek; Jabłonków; Koszarzyska; Łomna Dolna; Milików; Mosty koło Jabłonkowa; Nawsie; Piosek; Ropica; Trzyniec-Leszna Dolna; Trzyniec-Końska-Podlesie; Trzyniec-Nieborzy; Trzyniec-Oldrzychowice; Trzyniec, ul. Słowackiego Powstania Narodowego; Trzyniec, ul. Śtefanika; Wędrynia oraz Wędrynia-Zaolzie) i 12 w powiecie karwińskim (Cierlicko; Czeski Cieszyn-Sibica; Czeski Cieszyn, ul. Akacjowa; Czeski Cieszyn, ul. Grabińska; Czeski Cieszyn, ul. Moskiewska; Hawierzów-Błędowice; Karwina-Frysztat; Lutynia Dolna; Olbrachcice; Orłowa-Lutynia; Stonawa oraz Sucha Górna). W roku szkolnym 2011/2012 do przedszkoli działających w powiecie frydecko-misteckim uczęszczało 402 dzieci, zaś w powiecie karwińskim 327 dzieci; łącznie do przedszkoli z polskim językiem nauczania uczęszczało 809 dzieci. Część z przedszkoli posiada własne budynki, część jest ulokowana w budynkach szkół, niektóre mieszczą się we wspólnych lokalach z czeskimi przedszkolami.

Na Zaolziu działa również 25 szkół podstawowych z polskim językiem nauczania, w tym 10 szkół pełnych (klasy 1-9) oraz 15 szkół małoklasowych (klasy 1-5).

Z ogólnej liczby 15 szkół małoklasowych, 10 działa w miejscowościach powiatu frydecko-misteckiego: Bukowiec, Gródek, Koszarzyska, Łomna Dolna, Milików, Mosty koło Jabłonkowa, Nawsie, Ropica, Trzyniec VI i Trzyniec-Oldrzychowice. W powiecie karwińskim szkoły takie znajdują się w pięciu miejscowościach: Cierlicko, Czeski Cieszyn-Sibica, Olbrachcice, Orłowa-Lutynia i Stonawa-Hołówce. Do szkół małoklasowych w powiecie frydecko-misteckim w roku szkolnym 2011/2012 uczęszczało 217 dzieci, a w powiecie karwińskim 89 dzieci. Łącznie w szkołach tego typu uczyło się 306 uczniów.

Spośród 10 szkół pełnych 5 znajduje się w powiecie frydecko-misteckim (w Bystrzycy, Gnojniku, Jabłonkowie, Trzyńcu I oraz Wędryni) i 5 w powiecie karwińskim (w Czeskim Cieszynie, Hawierzowie-Błędowicach, Karwinie-Frysztacie, Lutyni Dolnej i Suchej Górnej). Do szkół pełnych w powiecie frydecko-misteckim w roku szkolnym 2011/2012 uczęszczało 712 uczniów, a w powiecie karwińskim 615. Na całym Zaolziu w szkołach tych uczyło się 1327 uczniów.

Łącznie w szkołach podstawowych z polskim językiem nauczania w roku szkolnym 2011/2012 naukę pobierało 1633 uczniów, z tego 929 w powiecie frydecko-misteckim i 704 w powiecie karwińskim. Największa na Zaolziu szkoła podstawowa z polskim językiem nauczania znajduje się w Czeskim Cieszynie. W roku szkolnym 2011/2012 kształciła się tutaj 298 uczniów.

W Czeskim Cieszynie od 1949 roku działa również Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania, będące odpowiednikiem polskiego liceum ogólnokształcącego. Do 2009 roku w Karwinie funkcjonowała filia tej placówki, która kontynuowała tradycje działającego od 1909 roku, a dziś już nieistniejącego, Polskiego Gimnazjum Realnego im. Juliusza Słowackiego w Orłowej. Filia karwińska została zlikwidowana z powodu małej liczby uczniów. W Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie, które jest obecnie jedyną samodzielną polską szkołą średnią w Republice Czeskiej, w roku szkolnym 2011/2012 kształciło się 335 uczniów. Dyrektorem gimnazjum jest Andrzej Bizoń. Poza nauką uczniowie mogą wybierać z bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych, bowiem w szkole działa Chór Szkolny „Collegium Iuvenum”, Zespół Wokalny „Alaudae”, Kapela Goralsko „Zorómbek”, Teatrzyk SZKAPA (Szkolne Kółko Alternatywnych Prezentacji Artystycznych), klub sportowy, kółko plastyczne i kółko fotograficzne. Po zdaniu egzaminu maturalnego większość absolwentów gimnazjum kontynuuje studia na czeskich i polskich uczelniach wyższych.

W języku polskim można kształcić się jeszcze w drugiej szkole średniej w Czeskim Cieszynie. Placówką tą jest Akademia Handlowa, w której obok klas czeskich funkcjonują również klasy polskie. W roku szkolnym 2011/2012 naukę pobierało w nich 68 uczniów. Nie ma już niestety klas polskich w Technikum Rolniczym w Czeskim Cieszynie, Technikum Przemysłowym w Karwinie ani w Średniej Szkole Medycznej w Karwinie.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Boconowicach mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie przy ul. Moskiewskiej

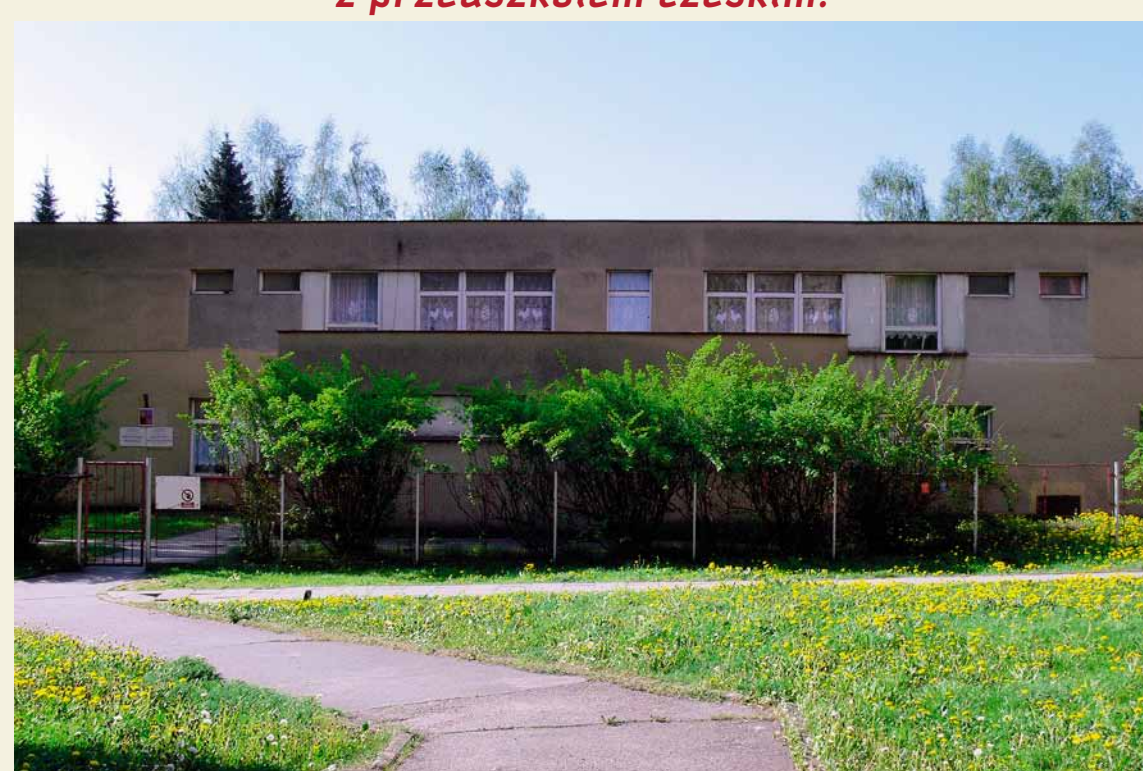
Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Lutyni Dolnej

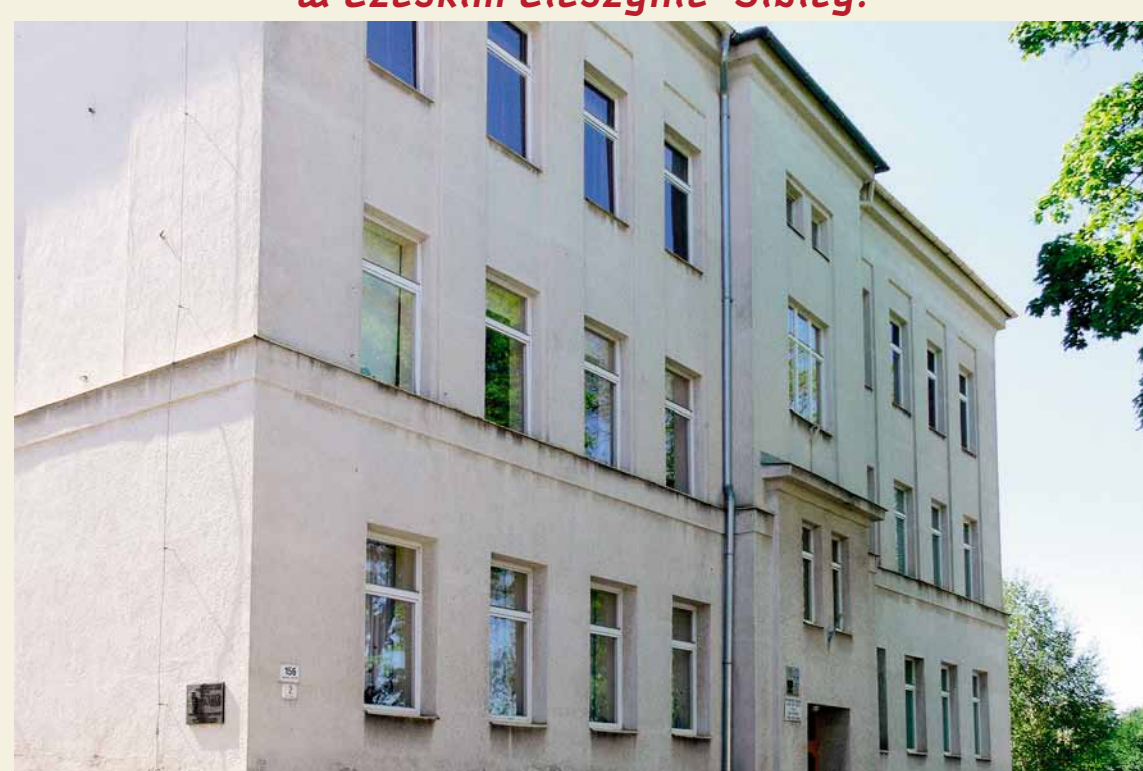
Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu-Lesznej Dolnej

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Wędryni-Zaolziu mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

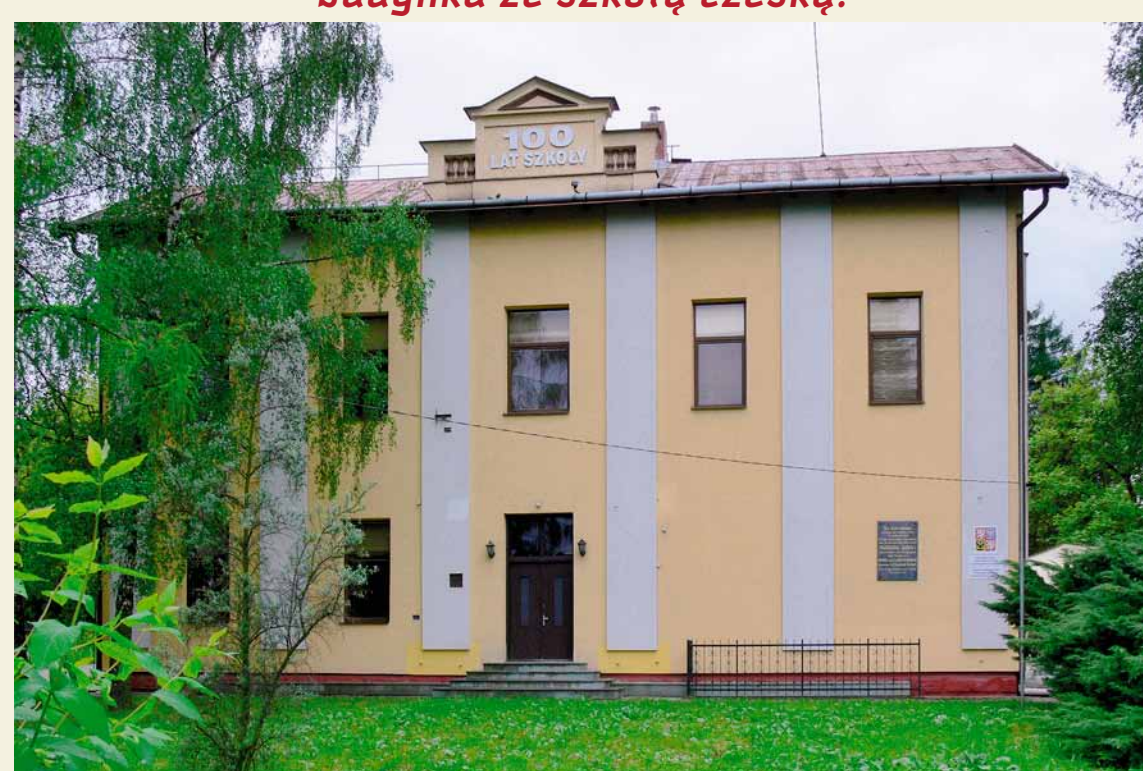
W tym budynku mieści się Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie-Sibicy.

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Karwinie-Frysztacie

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Mostach koło Jabłonkowa mieści się we wspólnym budynku ze szkołą czeską.

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Stonawie

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu-Oldrzychowicach

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Bukowcu

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Gnojniku

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Mostach koło Jabłonkowa mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu-Lyżbiczach przy ul. Słowackiego Powstania Narodowego

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Bukowcu

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania im. Jana Kubisa w Gnojniku

Do szkoły podstawowej i przedszkola w Koszarzyskach uczęszczały również polskie dzieci.

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Nawsiu

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Suchej Górnej

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Wędryni

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Bystrzycy

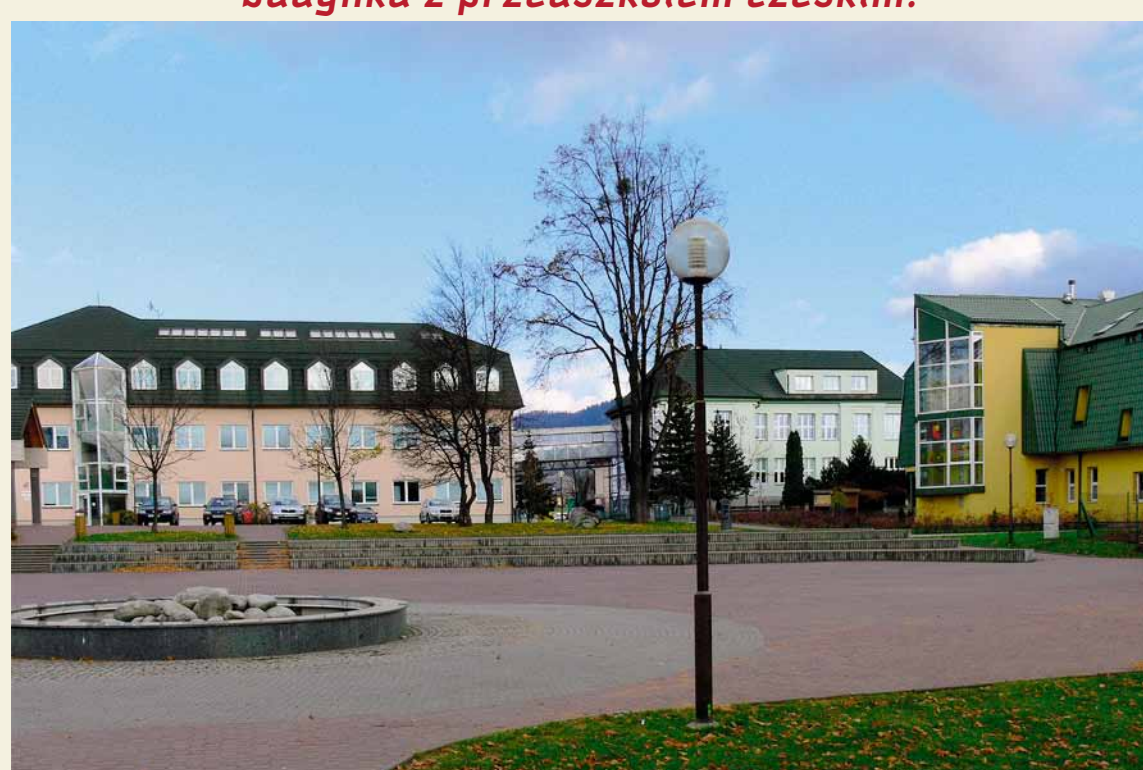
Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Gródku

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Ropicy mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu-Lyżbiczach przy ul. Śtefanika mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Kompleks czeskiej i polskiej szkoły podstawowej w Bystrzycy

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Gródku

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Łomnej Dolnej

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Olbrachcicach

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu przy ul. Dworcowej

Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie od frontu...

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie przy ul. Akacjowej mieści się w budynku zajmowanym wspólnie z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Jabłonkowie mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Stonawie

Do przedszkola w Trzyńcu-Nieborach uczęszczały przedszkolaki czeskie i polskie.

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Cierlicku

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Hawierzowie-Błędowicach

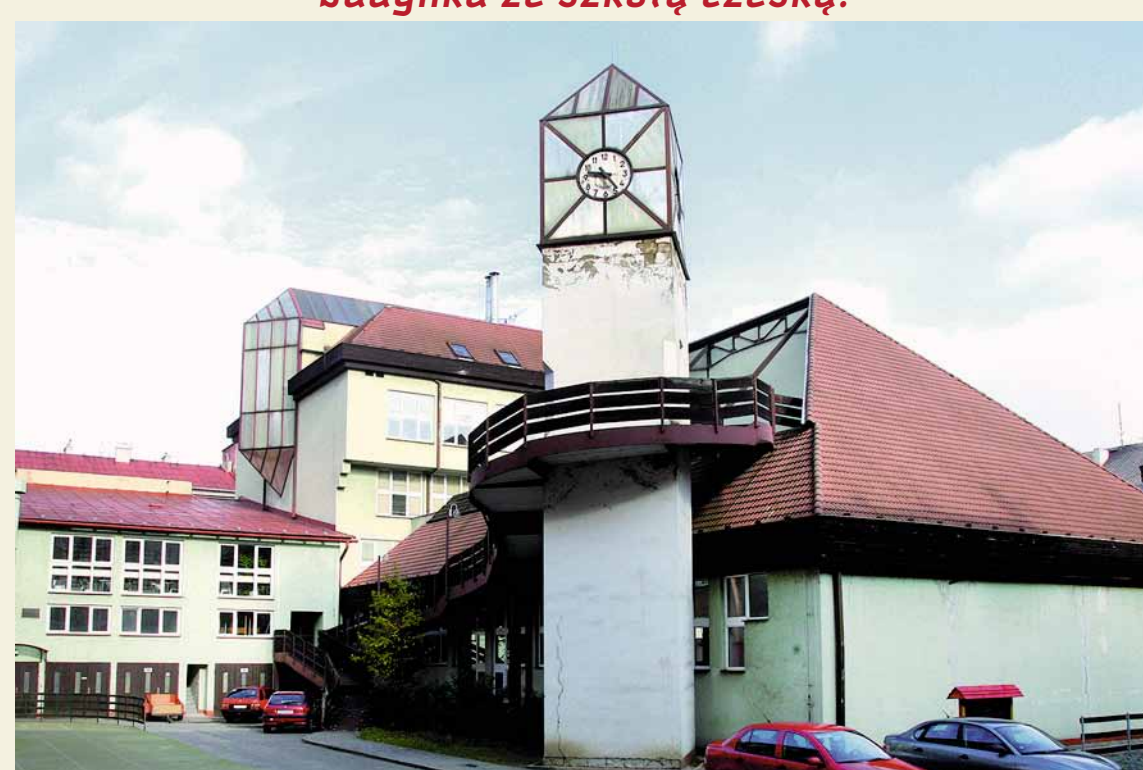
Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Lutyni Dolnej

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Orłowej-Lutyni

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu przy ul. Kopernika mieści się we wspólnym budynku ze szkołą czeską.

...i od strony dziedzińca

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie przy ul. Grabińskiej mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Karwinie-Frysztacie

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Suchej Górnej

Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Wędryni mieści się we wspólnym budynku z przedszkolem czeskim.

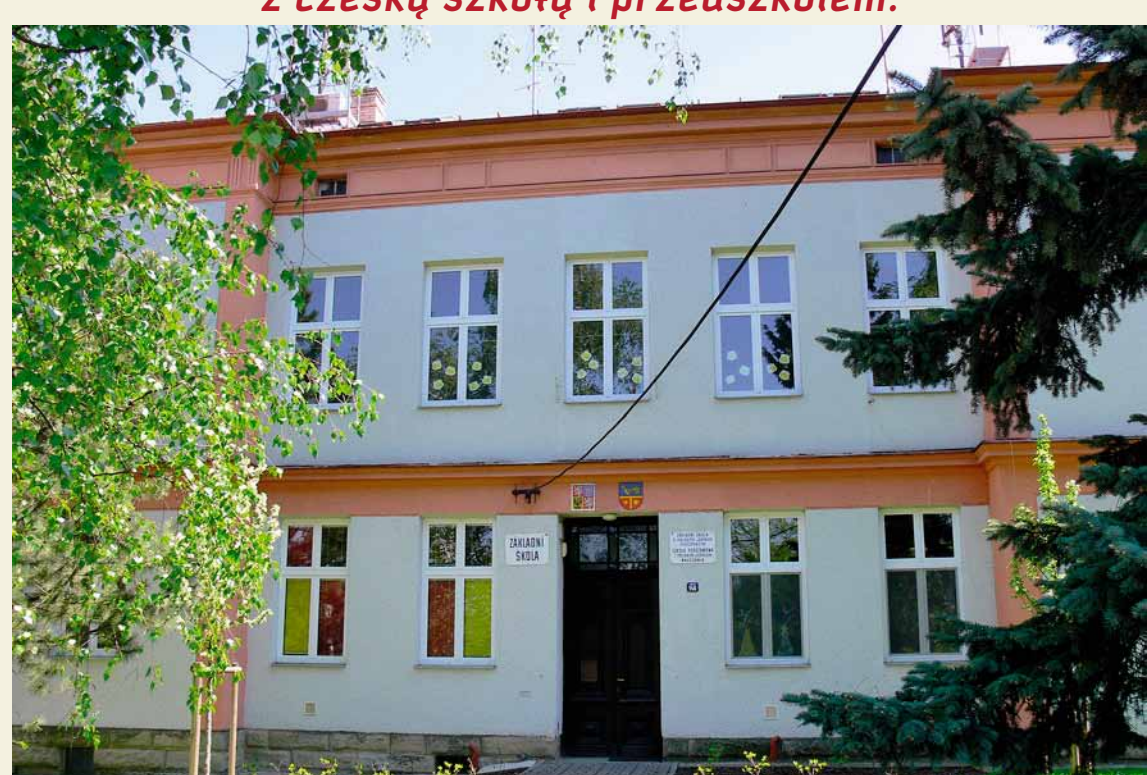
Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie przy ul. Havlička

Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania im. Henryka Sienkiewicza w Jabłonkowie

Szkoła Podstawowa i Przedszkole z Polskim Językiem Nauczania w Wilkowie mieści się we wspólnym budynku z czeską szkołą i przedszkolem.

W szkole podstawowej w Ropicy kształcą się również polskie dzieci.

Do szkoły podstawowej w Trzyńcu-Nieborach uczęszczały również polskie dzieci.

W Akademii Handlowej w Czeskim Cieszynie mieszczą się również klasy polskie.

Młódzież zaolziańska, posługująca się na co dzień nie literacką polszczyzną, lecz gwara cieszynską, którą coraz bardziej zachwasczają słowa pochodzenia czeskiego i angielskiego, niestety stopniowo traci poczucie polskiej tożsamości narodowej. W tej sytuacji wykształcenie przyszłej polskiej inteligencji jest jednym z priorytetowych celów polskich organizacji na Zaolziu. Ogromne znaczenie pod tym względem odgrywa oferowana absolwentom zaolziańskich szkół średnich możliwość studiowania na renomowanych polskich uczelniach. Organizacją rekrutacji na studia do Polski od kilku lat zajmuje się Konsulat Generalny RP, który w tym zakresie współpracuje z Komisją Szkolną i Kancelarią Kongresu Polaków w RC. Polska corocznie oferuje około 30 miejsc stypendialnych Rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Na studia w Polsce w roku akademickim 2012/2013 zgłosiło się 38 chętnych, z tego najwięcej, bo aż 15 przyszłych studentów, jest zainteresowanych nauką na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, 5 osób zgłosiło się na Uniwersytet Śląski w Katowicach, 3 na Uniwersytet Warszawski, 3 na Akademię Wychowania Fizycznego w Krakowie, 2 na Politechnikę Śląską w Gliwicach. Ponadto po 1 osobie wybrało studia na następujących uczelniach: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Akademia Teatralna w Warszawie, Akademia Medyczna we Wrocławiu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu. Spośród kierunków studiów najwięcej chętnych wybrało prawo (4) i psychologię (4). Zainteresowaniem cieszyły się również: stosunki międzynarodowe (3); kierunek lekarski (3); kierunek ekonomia – finanse, bankowość, ubezpieczenia (2); dziennikarstwo i komunikacja społeczna (2); turystyka i rekreacja (2). Ponadto po 1 osobie zgłosiło się na następujące kierunki: aktorstwo; elektrotechnika; europeistyka; farmacja; filologia polska; finanse i rachunkowość; fizyka teoretyczna; informacja naukowa i bibliotekoznawstwo; informatyka; matematyka stosowana; medycyna weterynaryjna; mechatronika; międzynarodowe stosunki gospodarcze; pedagogika specjalna; pedagogika ze specjalnością wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna; prawo i administracja; socjologia oraz reżyseria teatralna.

W Republice Czeskiej najwięcej Polaków z Zaolzia studiuje na następujących uczelniach: Uniwersytet Ostrawski w Ostrawie, Uniwersytet Śląski w Opawie i jego filia w Karwinie, Uniwersytet Palackiego w Olomuńcu, Uniwersytet Masaryka w Brnie oraz Uniwersytet Karola w Pradze. Na Słowacji największym zainteresowaniem cieszy się Uniwersytet Żyliński w Żylinie, gdzie działa nawet jeden z ośrodków Sekcji Akademickiej „Jedność”. Uniwersytety w Ostrawie, Olomuńcu, Brnie, Hradcu Králové i Pradze oprócz innych kierunków oferują również studia polonistyczne.

Kursy języka polskiego oraz zajęcia z historii lub literatury polskiej prowadzi także Uniwersytet Śląski w Opawie w ramach programów „Administracja i polityka regionalna” oraz „Studia środkowoeuropejskie”. Największym zainteresowaniem Polaków z Zaolzia cieszy się polonistyka w Ostrawie, oferująca kierunek „Język polski i literatura” w ramach studiów licencjackich jednokierunkowych lub dwukierunkowych. Naukę można kontynuować w ramach dwuletnich programów magisterskich. Absolwenci ostrawskiej polonistyki na ogół podejmują pracę w szkołach z polskim językiem nauczania na Zaolziu. Uczelnia oferuje również kierunek „Język polski w biznesie”; w tym zakresie Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Ostrawskiego współpracuje z Czesko-Polską Izbą Handlową.

Polacy z Zaolzia studiujący na uczelniach wyższych w Republice Czeskiej mogą starać się o przyznanie stypendium Fundacji Semper Polonia. Merytoryczny nadzór nad opiniowaniem wniosków kandydatów do stypendium sprawuje Komisja Szkolna Kongresu Polaków w RC. Podania opiniują przedstawiciele Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńcu, Miejscowych Kół PZKO, Sekcji Akademickiej „Jedność”, Klubu Stypendystów Fundacji Semper Polonia, Harcerstwa Polskiego w RC, Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w RC i in. Stypendium wypłacane jest za pośrednictwem Konsulatu Generalnego RP w Ostrawie dwa razy w roku, czyli w każdym semestrze. W roku akademickim 2011/2012 w semestrze zimowym przyznano 153 stypendia, zaś w semestrze letnim 177. W przyszłości liczba ta ma ulec zmniejszeniu z powodu zmiany polityki edukacyjnej rządu polskiego.

W Czeskim Cieszyńcu od 1995 roku działa Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w RC, finansowane przez Ministerstwo Szkolnictwa, Młodzieży i Kultury Fizycznej w RC. Jest ono jedyną tego typu placówką w Republice Czeskiej. Centrum wspiera szkolnictwo z polskim językiem nauczania poprzez organizowanie kursów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli oraz udzielanie pomocy metodycznej i dydaktycznej placówkom oświatowym. Ponadto prowadzi bibliotekę pedagogiczną, wydaje czasopisma dla dzieci i młodzieży „Jutrzenka” i „Ogniu”, organizuje konkursy i olimpiady dla dzieci i młodzieży. Jest również placówką aktywnie uczestniczącą we współpracy europejskiej, dążącą do podkreślenia tożsamości i specyfiki Euroregionu Śląsk Cieszyński – Těšínské Slezsko. Dyrektorem Centrum Pedagogicznego jest Marta Kmet.

Organizacją, która w szerokim zakresie udziela wsparcia dla szkolnictwa z polskim językiem nauczania jest Macierz Szkolna w RC, która służy pomocą w wyposażaniu szkół i przedszkoli, bibliotek uczniowskich i nauczycielskich, organizowaniu szkolnych imprez kulturalnych, sportowych i towarzyskich. Na całym Zaolziu przy szkołach i przedszkolach z polskim językiem nauczania działa 41 Kół Macierzy Szkolnej w RC. Funkcję prezesa tej organizacji od 2011 roku pełni Andrzej Russ.

Uczniowie jednej z klas Szkoły Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńcu, luty 2008 r.

W Szkole Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Suchej Górnej, 10 kwietnia 2009 r.

Jedna z klas Szkoły Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Karwinie-Frysztacie, 30 kwietnia 2009 r.

W Szkole Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Jablonkowie, czerwiec 2009 r.

Dyrektor Szkoły Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Gnojniku Tadeusz Grycz żegna dziecioklasistów i wita pierwszoklasistów, 26 czerwca 2009 r.

14 listopada 2009 r. w Teatrze Cieszyńskim w Czeskim Cieszyńcu odbyła się akademicka i okazja 60. rocznicy założenia Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńcu.

29 stycznia 2010 r. w auli Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńcu na konferencji inauguracyjnej Rok Języka Polskiego na Zaolziu wykład wygłosił znany polski językoznawca prof. Jan Mladek.

Balik szkolny w Domu Robotniczym w Olbrachicach, 7 lutego 2010 r.

30 marca 2011 r. ponad trzydziścioro uczniów czesko-cieszyńskiego Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania wraz z kilkoma przedstawicielami Kongresu Polaków w RC miało okazję zwiedzić Izbę Poselską Parlamentu RC.

18 kwietnia 2011 r. w siedzibie Kongresu Polaków w RC w Czeskim Cieszyńcu odbyła się rozmowa kwalifikacyjna przed egzaminami na studia w Polsce.

W klasie maturalnej Akademii Handlowej w Czeskim Cieszyńcu w 2011 r.

29 sierpnia 2011 r. w Szkole Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Trzyciu przy ul. Dworcowej odbyło się spotkanie poświęcone omówieniu drugiego etapu modernizacji tej placówki.

Uczestnicy drugiego turnusu zielonej szkoły w 2011 r. w miejscowości Karwia nad Bałtykiem, dokąd corocznie we wrześniu wyjeżdżają uczniowie siódmych klas Szkół Podstawowych z Polskim Językiem Nauczania

Uczestnicy wycieczki do Polski zorganizowanej przez Towarzystwo Nauczycieli Polskich w RC oraz Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w RC, Westerplatte, sierpień 2011 r.

19 maja 2012 r. uroczyste obchodzone 85-lecie przedszkola w Oldrzychowicach.

Występ przedszkolaków z Trzycia z okazji Dnia Matki w Ośrodku Zborowym „Hutnik” w Trzyciu w maju 2012 r.

W tym budynku przy ul. Ostrawskiej w Czeskim Cieszyńcu mieści się siedziba Centrum Pedagogicznego dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w RC i redakcje pismek szkolnych „Jutrzenka” i „Ogniu”.

11 listopada 2011 r. w Domu Kultury w Hawierzowie odbyła się uroczysta akademicka i okazja 100. rocznicy założenia szkoły polskiej w Biedowicach.

Na Światowym Zjeździe Nauczycieli Polonijnych w Ostródzie w dniach 14–17 kwietnia 2011 r. wykład na temat szkolnictwa polskiego na Zaolziu wygłosiła Barbara Kubicek z Centrum Pedagogicznego dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w RC.

Spotkanie kadry pedagogicznej ostrawskiej polonistyki w październiku 2008 r.

Występ przedszkolaków z Suchej Górnej w auli miejscowej szkoły, 10 maja 2012 r.

Występ przedszkolaków z Nieborów podczas Dnia Osiedły w Trzyciu-Nieborach, 26 maja 2012 r.

Występ przedszkolaków z przedszkola przy ul. Moskiewskiej w Czeskim Cieszyńcu podczas Dnia Tradycji i Straży Regionalnej 27 maja 2012 r. na rynku w Czeskim Cieszyńcu.

Śpiew, muzyka, taniec

Śpiewactwo polskie na Zaolziu ma bardzo długą tradycję. Kilka chórów działa już ponad sto lat. W repertuarze zaolziańskich chórów znaleźć można pieśni ludowe, rozrywkowe, patriotyczne, sakralne, koledy i in. Utwory te chóry wykonują na ogół w języku polskim, ale nie brak też pieśni w języku czeskim, słowackim i łacińskim i in.

Organizacją, która skupia 25 zaolziańskich chórów jest Zrzeszenie Śpiewaczo-Muzyczne (ZŚM). Najwięcej, bo aż 15 z nich, to chóry działające przy Miejscowych Kołach PZKO. Oto ich wykaz w układzie alfabetycznym: Chór Mieszany „Dźwięk” z Karwiny-Raju, Chór Mieszany „Harfa” z Czeskiego Cieszyńska, Chór Mieszany „Hasło” z Bogumina-Skrzeczonia, „TaGrupa” z MK PZKO Czeski Cieszyń-Osiedle, Chór Męski „Hejnał - Echo” z Karwiny-Frysztatu, Chór Żeński „Kalina” z Karwiny-Frysztatu, Chór Mieszany „Lira” z Karwiny-Darkowa, Chór Mieszany „Lutnia” z Lutyni Dolnej, Chór Żeński „Melodia” z Nawisla, Chór Mieszany „Olbrachcice”, Chór Mieszany „Piotrowice - Marklowice”, Chór Mieszany „Przełęcz” z Mostów koło Jabłonkowa, Chór Mieszany „Stonawa”, Chór Mieszany „Sucha” z Suchej Górnej, Chór Mieszany „Zaolzie” z Orłowej-Lutyni. Członkami ZŚM są również chóry i zespoły wokalne Polskiego Towarzystwa Artystycznego „Ars Musica”: Zespół Wokalny „Alaudae”, Kompania Osób Prywatnych „Amici Cantionis Antiquae”, Chór Mieszany „Canticum Novum”, Chór Studencki „Collegium Iuvenum”, Chór Kameralny „Musicae Amantes”. W ŚM działają ponadto: Chór przedszkolny „Cieszyńlanka” z Czeskiego Cieszyńska, Polski Chór Mieszany „Collegium Cantorum”, Chór Kościelny z Jabłonkowa, Polski Zespół Śpiewaczy „Hutnik” z Trzyńca, Chór Dziecięcy „Trallala” z Czeskiego Cieszyńska.

W skład ZŚM nie wchodzi cztery chóry PZKO: Chór Męski „Gorol” z Jabłonkowa, Chór Mieszany „Godulan - Ropica” z obwodu gnojnickiego PZKO, Zespół Śpiewaczy „Rychwałdzianie” z Rychwałdu, Chór Mieszany „Zgoda” działający przy Miejscowych Kołach PZKO w Trzyńcu-Nieborach, Kanadzie i Podlesiu.

22 października 2005 r. w Domu PZKO w Stonawie odbył się koncert z okazji 80-lecia Chóru Nauczycieli Polskich. W 2010 r. Chór zakończył swoją działalność.

Polski Chór Mieszany „Collegium Cantorum” w korowodzie Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Mieszany „Harfa” z Czeskiego Cieszyńska na Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Męski „Hejnał - Echo” z Karwiny-Frysztatu na Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Mieszany „Stonawa” na Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Żeński „Kalina” w korowodzie Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Mieszany „Sucha” z Suchej Górnej na Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Chór Mieszany „Zaolzie” z Orłowej-Lutyni w korowodzie Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Koncert jubileuszowy z okazji 100-lecia działalności chóru „Lutnia”, Dom Kultury w Lutyni Dolnej, 10 maja 2008 r.

Chór Mieszany „Dźwięk” z Karwiny-Raju w 2009 r.

24 maja 2008 r. w Domu Kultury w Karwinie-Nowym Mieście odbył się koncert z okazji 50-lecia dziś już nieistniejącego Zespołu Śpiewaczo-Muzycznego „Przyjaźń”.

Działający przy czeskokoczińskiej szkole podstawowej dziecięcy Chór „Trallala” wystąpił podczas wizyty prezydentów Lecha Kaczyńskiego i Václava Klause w Czeskim Cieszyńsku 12 października 2008 r.

W lipcu 2009 r. Chór Mieszany „Canticum Novum” zdobył 2. miejsce na 48. Międzynarodowym Konkursie Chóralnym w Goriżu w Włoszech. Kierownikiem artystycznym i dyrygentem chóru, działającego w ramach Polskiego Towarzystwa Artystycznego „Ars Musica”, jest Leszek Kalina.

Polski Zespół Śpiewaczy „Hutnik” i Trzyńska Orkiestra Kameralna na Międzynarodowym Festiwalu Zespołów Kameralnych w Ołomuńcu w 2009 r.

Chór Mieszany „Przełęcz” z Mostów koło Jabłonkowa w korowodzie Goralskiego Święta w Jabłonkowie, 9 sierpnia 2009 r.

Wspólny występ Chóru Męskiego „Gorol” z Jabłonkowa, Chóru Żeńskiego „Melodia” z Nawisla i Chóru Mieszanego „Przełęcz” z Mostów koło Jabłonkowa na Goralskim Święcie w Jabłonkowie, 8 sierpnia 2010 r.

Płyta nagrana w 2007 r. z okazji 60-lecia Chóru Męskiego „Gorol” z Jabłonkowa

Koncert Chóru Mieszanego „Olbrachcice” z okazji 80-lecia polskiego śpiewactwa chóralnego w Olbrachcicach odbył się 30 kwietnia 2011 r. w miejscowym Domu PZKO.

Chór Mieszany „Lira” z Karwiny-Darkowa zdobył w dniu 26 listopada 2011 r. główną nagrodę na koncercie galowym „Tacy Jesteśmy” w Teatrze Cieszyńskim.

Koncert Chóru Mieszanego „Godulan-Ropica” podczas Dnia Oszeldy w Trzyńcu-Nieborach 26 maja 2012 r.

Koncert Chóru Mieszanego „Zgoda” podczas Dnia Oszeldy w Trzyńcu-Nieborach 26 maja 2012 r.

Wspólny występ bystrzyckich chórów szkolnych „Crescendo” i „Violinki” oraz Polskiego Chóru Mieszanego „Collegium Cantorum” na XIV Konkursie Majowym w Bystrzycy 27 maja 2012 r.

Chór Studencki „Collegium Iuvenum” na Festiwalu Slovakia Cantat w Bratysławie 26 kwietnia 2012 r.

Koncert wiosenny Chóru Mieszanego „Hasło” ze Skrzeczonia w dniu 17 marca 2012 r.

Chóry i zespoły śpiewacze działają również przy niektórych szkołach i przedszkolach z polskim językiem nauczania. W Czeskim Cieszynie istnieje wspomniany już chór przedszkolny „Cieszyńianka”, chóry szkolne „Trallala” i „Trallalinki” oraz Zespół Instrumentalny „Skowronki”. Nie można zapomnieć również o chórach działających w innych szkołach, takich jak „Jabłonka” w Jabłonkowie, „Crescendo” i „Violinki” w Bystrzycy, Zespół Wokalny „Uśmiech” w Wędrzynie oraz Zespół Wokalny „Gnojnik”. W Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie działają Chór Szkolny „Collegium Iuvenum” oraz Zespół Wokalny „Alaudae”.

Na Zaolziu istnieje również wiele kapel ludowych. We wspomnianym czeskokieszyńskim gimnazjum działa Kapela Goralska „Zorómbek”, zaś członkowie Kapeli Goralskiej „Sómsiek” są absolwentami tej placówki szkolnej. Z Hawierzowa-Błędowice pochodzi Kapela „Kamraci”, akompaniująca Zespołowi Regionalnemu „Błędowice”. W Trzyńcu działa Kapela „Olza”, a w Bystrzycy Kapela „Gróńniczek”, która gra miejscowym zespołom folklorystycznym „Bystrzyca” i „Łączka”. Najwięcej kapel ludowych działa w Jabłonkowie. Są to: „Lipka”, „Torka”, „Bukoń” i „Nowina”, która współpracuje z miejscowym Zespołem Folklorystycznym „Zaolzi”. Kapele działają również przy zespołach tanecznych „Suszanie”, „Oldrzychowice” i „Górale”.

Spośród piosenek i piosenkarzy na uwagę zasługują Barbara Łakota, Anna Niedoba, Barbara Bocek, Noemi Bocek i Roman Lasota. Zaolziańskie korzenie posiada urodzona w Trzyńcu, a aktualnie mieszkająca w Benátkách nad Jizerou szansonistka i aktorka Renata Drössler. Z Nawisia pochodzi mieszkająca obecnie w Warszawie piosenkarka Halina Młynkova, córka nieżyjącego już polskiego działacza społecznego i kulturalnego na Zaolziu, nauczyciela, pisarza i poety Władysława Młynka.

Spośród zaolziańskich piosenek wyróżnia się urodzona w 1993 roku Ewa Farna z Wędrziny. Jej pierwszym wielkim sukcesem było zdobycie głównej nagrody w swej kategorii na IX Festiwalu Piosenki Dziecięcej w Hawierzowie w 2005 roku. Dziś w swym dorobku posiada już sześć płyt studyjnych, koncertowe DVD oraz liczne polskie i czeskie prestiżowe nagrody muzyczne. Przed Spisem Powszechnym 2011 Ewa Farna była twarzą promowanej na Zaolziu kampanii „Postaw na polskość”.

Zaoziańskich zespołów muzycznych wymienić należy chociażby rockowy zespół „Glayzy” z Wierzniołowic, grający rocka alternatywnego zespół „Apatheia” z Hawierzowa, rockowy „Blissten” z Hawierzowa oraz pop-rockowy zespół „Bosso” z Czeskiego Cieszyńska.

Nie można zapomnieć również o muzyce poważnej. Z zaolziańskich śpiewaków operowych wyróżnić należy Alinę Farną-Podkalską i Klemensa Stowiaczka. Wśród zaolziańskich pianistek wyróżnia się Wanda Miech, akompaniorka chórów „Kalina” i „Hejnał-Echo” i zarazem nauczycielka muzyki. Laury zdobywają również młodzi utalentowani pianiści Beata Kołatek i Adam Farana. Wspomnijmy także mieszkającą w Czeskim Cieszynie światowej sławy harfistkę Ewę Jaślar-Walicką. W swej karierze występowała m.in. z recitalem solowym w sławnym Carnegie Hall w Nowym Jorku, grała również pierwszą harfę w Operze Państwowej w Pradze, a obecnie jest prezesem Polskiego Towarzystwa Harfowego z siedzibą w Cieszynie. W Podstawowej Szkole Artystycznej im. Pawła Kalety w Czeskim Cieszynie założyła i prowadzi klasę harfy.

Wspólny występ zespołu rockowego „Glayzy” i Zespołu Wokalnego „Alaudae” na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Czeskim Cieszynie, 28 listopada 2008 r.

„Amici Cantionis Antiquae” na XI Festiwalu Piosenki Dziecięcej w Hawierzowie, 10 października 2009 r.

Koncert Chóru Kameralnego „Musicae Amantes” w Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie, 30 kwietnia 2010 r.

Kapela Ludowa „Lipka” na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Czeskim Cieszynie, 28 listopada 2008 r.

Kapela Ludowa „Nowina” w korowodzie Goralskiego Świąta w Jabłonkowie, 8 sierpnia 2010 r.

Kapela Goralska „Torka” w korowodzie Goralskiego Świąta w Jabłonkowie, 8 sierpnia 2010 r.

Kapela Goralska „Zorómbek” na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 28 listopada 2010 r.

Koncert kapeli „Kamraci” na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 28 listopada 2010 r.

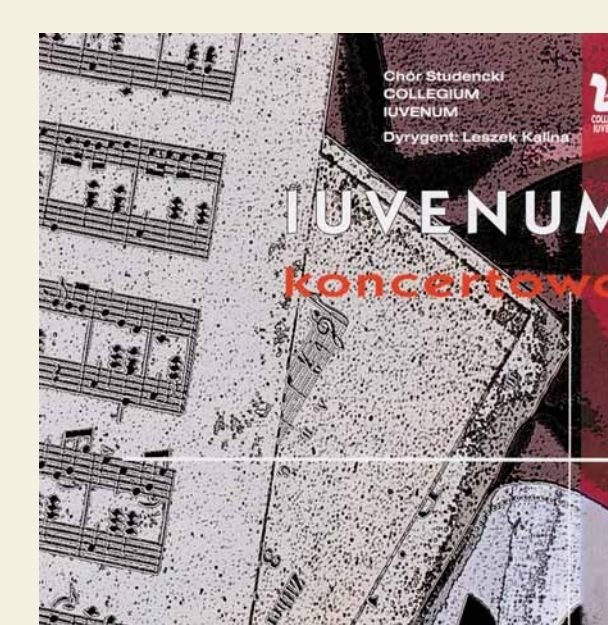
Koncert kapeli „Olza” z Trzyńca podczas Dnia Tradycji i Stroju Regionalnego w Czeskim Cieszynie, 27 maja 2012 r.

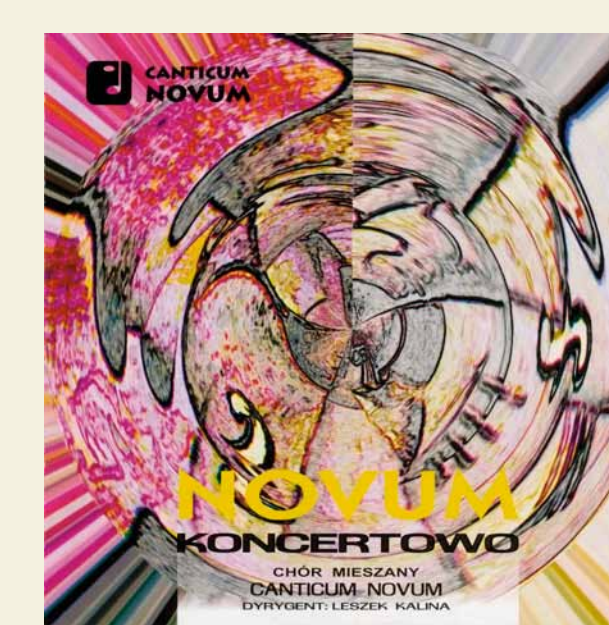
Występ Zespołu Wokalnego „Gnojnik” na Przeglądzie Cieszyńskiej Pieśni Ludowej w Ośrodku Kultury „Strzelnica” w Czeskim Cieszynie, 19 kwietnia 2012 r.

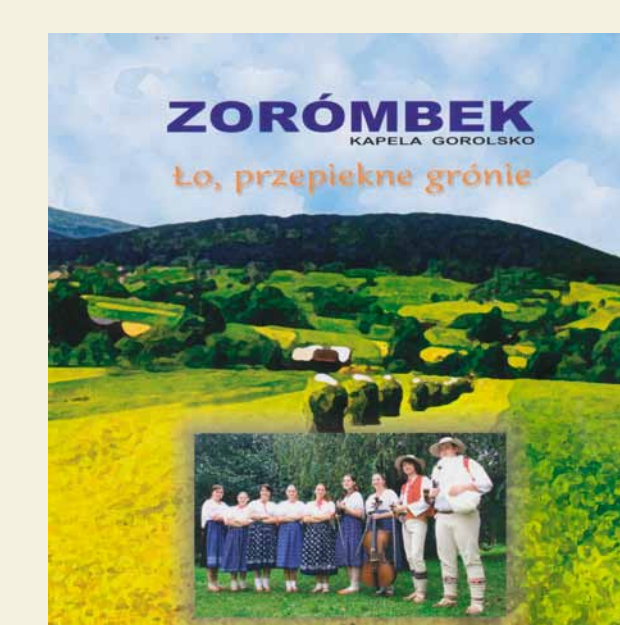
Na Przeglądzie Cieszyńskiej Pieśni Ludowej w dniu 19 kwietnia 2012 r. zaprezentował się również Szkolny Zespół Wokalny „Uśmiech” z Wędrziny.

Wydana w 2004 r. płyta Chóru Studenckiego „Collegium Iuvenum”.

Wydana w 2006 r. płyta Chóru „Canticum Novum”.

Wydana w 2004 r. płyta Kapeli Góralskiej „Zorómbek”.

Występ Romana Lasoty na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Czeskim Cieszynie, 25 listopada 2007 r.

Zespół rockowy „Blissten” z Hawierzowa na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 25 listopada 2006 r.

Na Złocie w Wędrzynie 2 sierpnia 2008 r. Barbara Kubiena, zwyciężczyni konkursu na interpretację piosenki „Perfectu” odbiera nagrodę z rąk Grzegorza Markowskiego.

Zespół „Po Prostu” na Złocie w Wędrzynie, 2 sierpnia 2008 r.

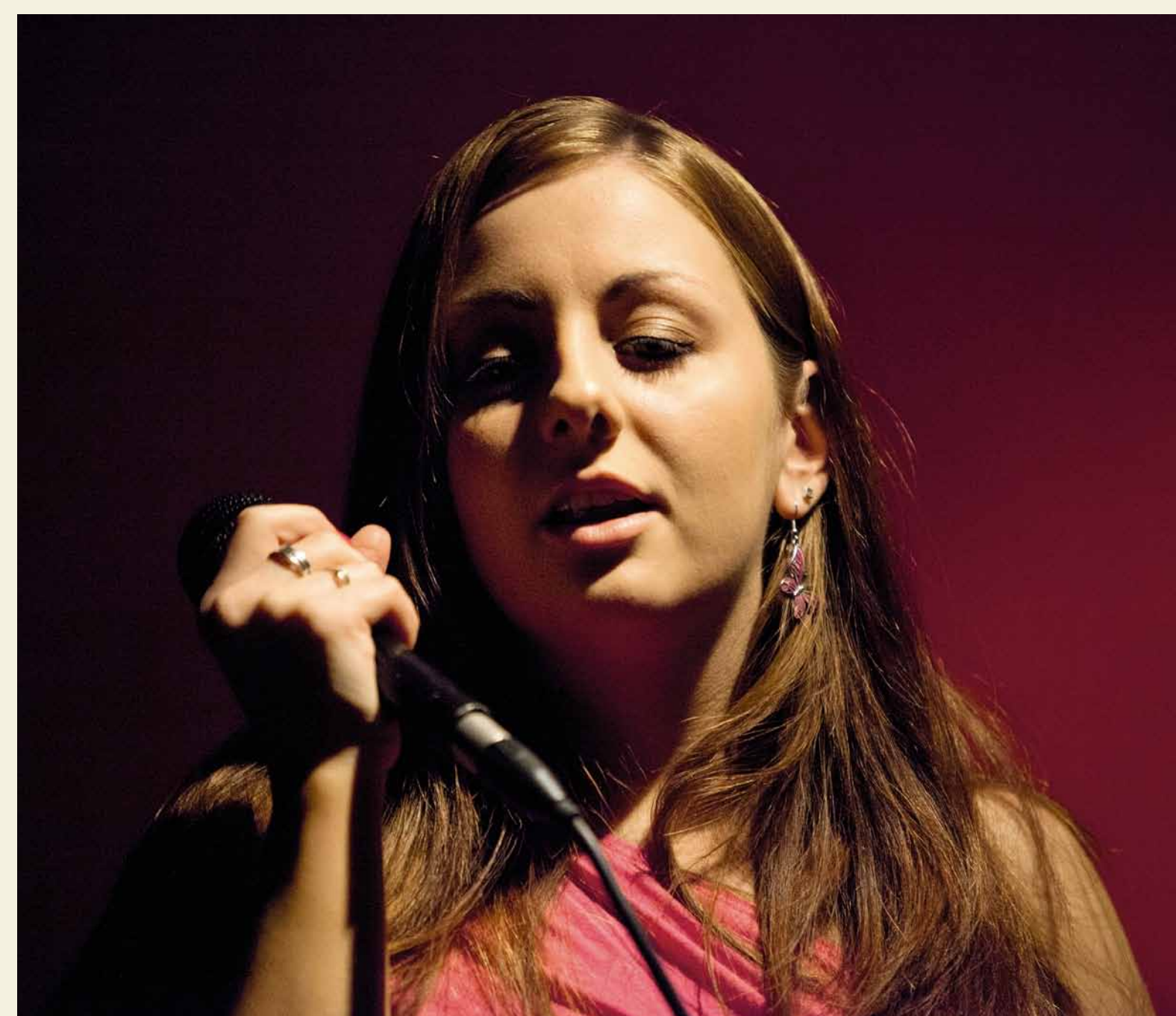
Piosenkarka Ewa Farna na Złocie w Bystrzycy, 15 maja 2009 r.

„Kapela Bosso” i Anna Niedoba na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 27 listopada 2010 r.

Młoda artystka Beata Bocek została nominowana do nagrody „Złoty Jestem” 2011 za trasę koncertową po Morawach i Czechach z prezentacją piosenek w języku polskim.

Koncert Basi Łakoty promujący płytę „Nielegalnie” w klubie „Dziupla” w Czeskim Cieszynie, 2 czerwca 2012 r.

Renata Worek-Drössler była jednym z gości imprezy „Zaolzie potrafi”, zorganizowanej 16 marca 2012 r. w Ośrodku Kultury „Strzelnica” w Czeskim Cieszynie.

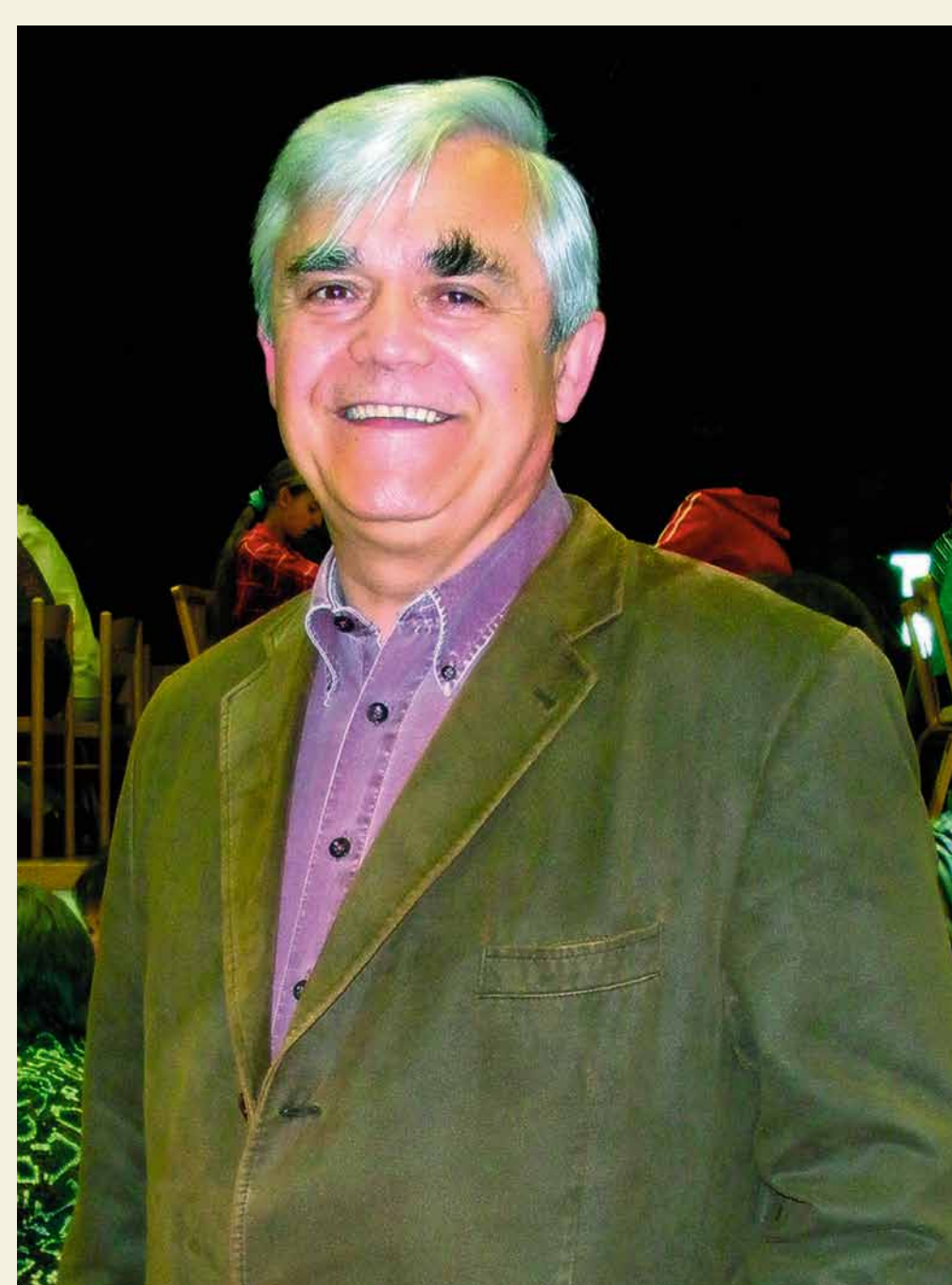
Noemi Bocek na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 28 listopada 2011 r.

Członkowie zespołu rockowego „Apatheia” z Hawierzowa w 2009 r.

Leszek Wronka – mieszkający w Pradze kompozytor, tekściarz, producent i menadżer piosenkarki Ewy Farnej.

Pochodzący ze Stonawy światowej sławy śpiewak operowy Klemens Stowiaczek.

Ewa Jaślar-Walicka (w środku) za propagowanie harfy i muzyki poważnej wśród młodzieży została nominowana do nagrody „Złoty Jestem” 2011.

Długoletnią tradycję mają na Zaolziu zespoły taneczne, spośród których wymienić należy: Reprezentacyjny Zespół Pieśni i Tańca „Olza” działający przy Zarządzie Głównym Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w RC, Zespół Regionalny „Błędowice” z Hawierzowa-Błędowic, Zespół Folklorystyczny „Bystrzyca” z Bystrzycy, Zespół Folklorystyczny „Łączka” z Bystrzycy, Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Dziecka ze Stonawy”, Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Gizdy” z Karwiny-Frysztatu, Zespół Folklorystyczny „Górale” z Mostów koło Jabłonkowa, Zespół Taneczny „Oldrzychowice” z Trzyńca-Oldrzychowic, Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Tyra” z Trzyńca-Oldrzychowic, Szkolny Zespół Folklorystyczny „Ondraszki” z Trzyńca, Dziecięcy Zespół Rytmiki i Tańca „Rytmika” z Cieskiego Cieszyń, Zespół Folklorystyczny „Skotniczka” z Orłowej-Lutyni, Zespół Pieśni i Tańca „Suszanie” z Suchej Górnej, Zespół Pieśni i Tańca „Śmitowanie” ze Śmitowic, Zespół Taneczny „Trzanowice”, Zespół Folklorystyczny „Zaolzi” i Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Zaolziec” z Jabłonkowa.

W repertuarze zaolziańskich zespołów znaleźć można tańce i pieśni cieszyńskie, dolańskie, góralskie, polskie, morawskie, słowackie i węgierskie. Niektóre z zespołów prezentują również wizerunki tańców latynoamerykańskich i standardowych.

Od kilku lat w okresie przed Świątami Bożego Narodzenia Zespół Pieśni i Tańca „Olza” organizuje w Domu Kultury TRISIA w Trzyńcu „Koncert Świąteczny”, w którym uczestniczą zaolziańskie zespoły folklorystyczne. Grupy te prezentują swój dorobek również na Festiwalu PZKO, „Goralskim Świącie” w Jabłonkowie, „Dniu Tradycji i Stroju Regionalnego” w Czeskim Cieszyń, na balach, festynach, dożynkach, jak również na festiwalach i koncertach za granicą.

Najbardziej znany Zespół Pieśni i Tańca „Olza” występował już w Austrii, Belgii, Białorusi, Bułgarii, Egipcie, Francji, Litwie, Niemczech, Portugalii, Stanach Zjednoczonych, Turcji i Wielkiej Brytanii. Oprócz tego wielokrotnie odwiedzał Polskę, Słowację i gościł w licznych miastach w Republice Czeskiej. W tyle nie pozostają jednak inne zaolziańskie zespoły, które również mogą się pochwalić wieloma sukcesami.

Zespół Pieśni i Tańca „Błędowianie” został zwycięzcą koncertu galowego „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim w dniu 19 listopada 2005 r.

Występ zespołu tanecznego „Rytmik” z Nausia na koncercie galowym „Tacy jesteście” w Teatrze Cieszyńskim, 25 listopada 2007 r.

Zespół Folklorystyczny „Bystrzyca” na Międzynarodowym Świętojańskim Festiwalu Folklorystycznym w Bystrzycy, 21 czerwca 2008 r.

Członkowie zespołu „Śmitowanie” witali chlebem i solą byłego premiera RP Jerzego Buzka, gdy 29 sierpnia 2009 r. odwiedził swoją rodzinną wioskę Śmitowice.

30 maja 2009 r. na XVI Przeglądzie Piosenki Dziecięcej im. Adolfa Dygacza „Śląskie Śpiewanie” w koszęcinie w kategorii zespołów wokalo-instrumentalnych pierwszą nagrodę zdobył zespół szkolny „Gizdy” z Karwiny-Frysztatu.

23 grudnia 2009 r. w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Cieszyń odbył się koncert jubileuszowy z okazji 55-lecia działalności Zespołu Pieśni i Tańca „Olza”.

Zespół „Górale” z Mostów koło Jabłonkowa na Goralskim Świącie w Jabłonkowie, 8 sierpnia 2010 r.

Członkowie zespołów „Zaolzi” i „Zaolziec” z Jabłonkowa na Koncercie Świątecznym PZKO w Domu Kultury TRISIA w Trzyńcu, 18 grudnia 2010 r.

Występ Zespołu Pieśni i Tańca „Suszanie” na koncercie galowym „Tacy jesteście”, 26 listopada 2011 r.

Dziecięcy zespół folklorystyczny „Dziecka ze Stonawy” w dniu 22 kwietnia 2012 r. w Domu PZKO w Stonawie obchodzą 5. rocznicę swej działalności.

Dziecięcy zespół „Rytmika” podczas Dnia Tradycji i Stroju Regionalnego w Czeskim Cieszyń, 27 maja 2012 r.

Występ zespołu „Skotniczka” z Orłowej-Lutyni podczas Dnia Tradycji i Stroju Regionalnego w Czeskim Cieszyń, 27 maja 2012 r.

23 czerwca 2012 r. na 5. Międzynarodowym Świętojańskim Festiwalu Folklorystycznym w Bystrzycy wystąpił działający przy miejscowej szkole podstawowej zespół „Łączka”.

Tancerze zespołu „Bystrzyca” na 5. Międzynarodowym Świętojańskim Festiwalu Folklorystycznym w Bystrzycy, 23 czerwca 2012 r.

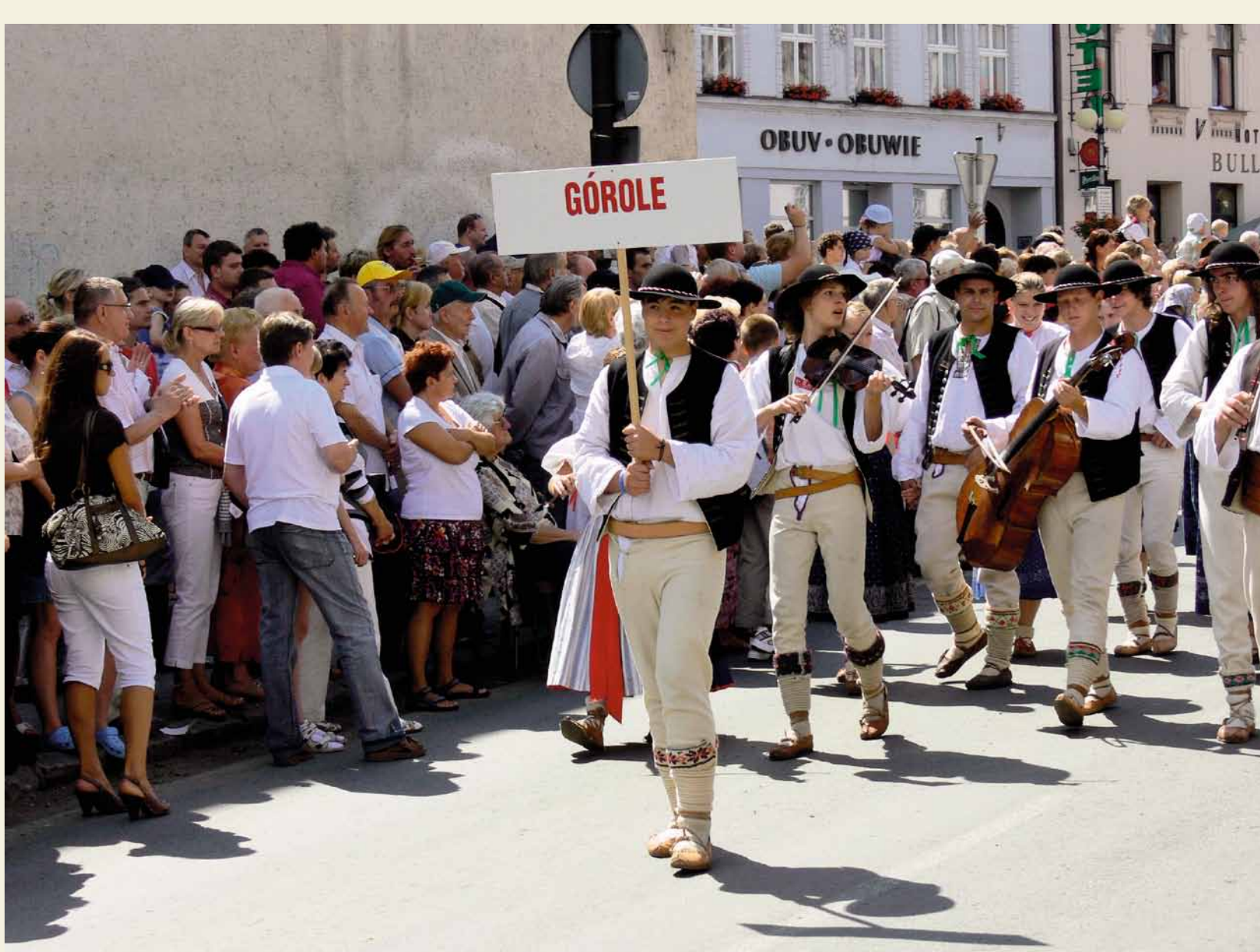
24 czerwca 2012 r. podczas Dnia Mniejszości Narodowych wystąpił działający przy Szkole Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Trzyńcu zespół „Ondraszki”, któremu akompaniowała Kapela Goralska „Sómsiek”.

Zespół Pieśni i Tańca „Oldrzychowice” podczas Dnia Mniejszości Narodowych w Trzyńcu, 24 czerwca 2012 r.

Zespoły „Łączka” i „Bystrzyca” w korowodzie Festiwalu PZKO w Trzyńcu, 4 czerwca 2011 r.

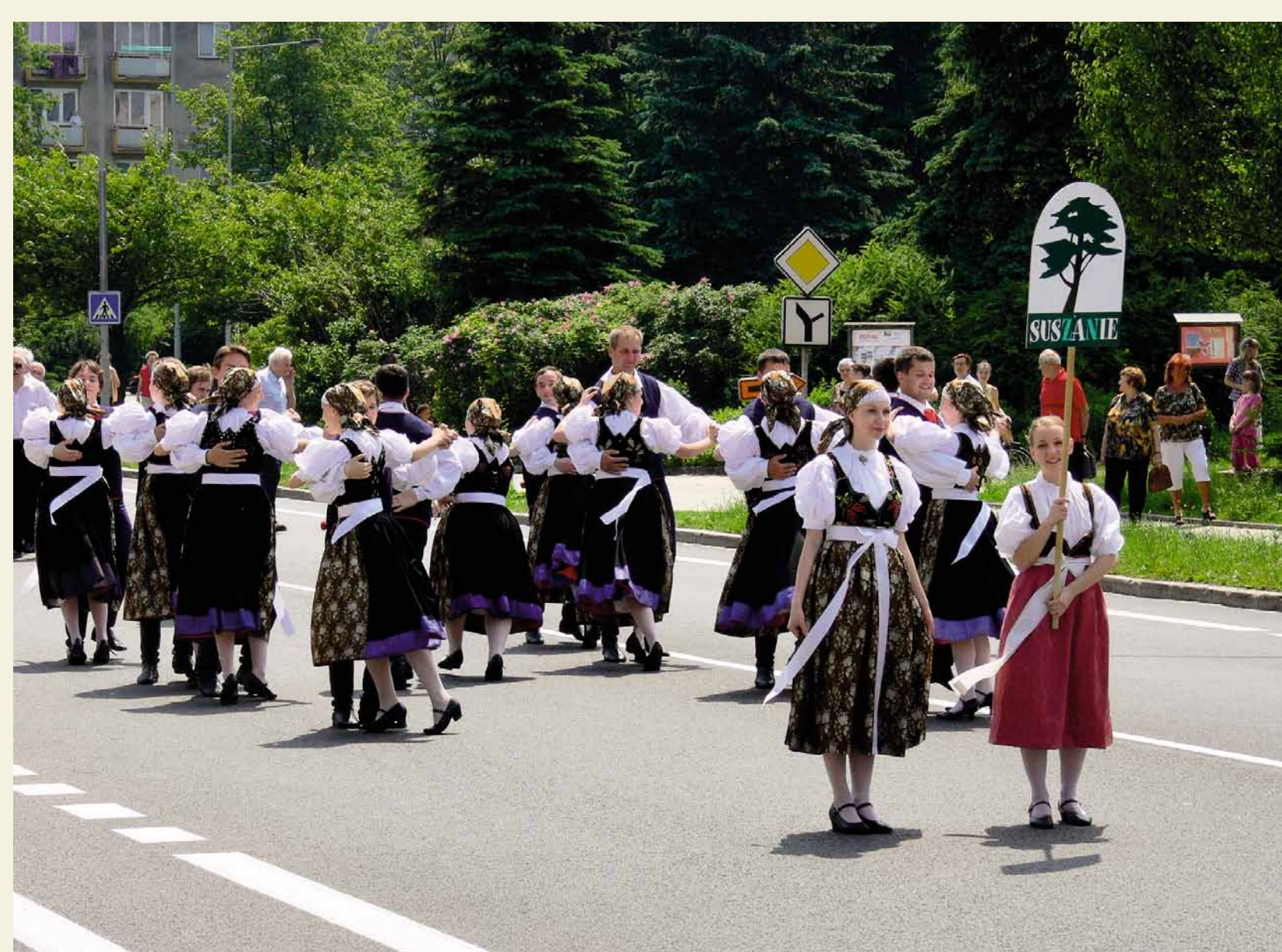
Zespół „Górale” z Mostów koło Jabłonkowa na Goralskim Świącie w Jabłonkowie, 9 sierpnia 2009 r.

Zespół „Oldrzychowice” na koncercie Świątecznym PZKO w Domu Kultury TRISIA w Trzyńcu, 18 grudnia 2010 r.

Zespół „Zaolzi” z Jabłonkowa na Festiwalu PZKO w Karwinie, 23 czerwca 2007 r.

Zespół „Suszanie” w korowodzie Festiwalu PZKO w Trzyńcu, 4 czerwca 2011 r.

Zespół „Oldrzychowice” na dożynkach w Oldrzychowicach, 1 września 2012 r.

Zespół Pieśni i Tańca „Olza” na Goralskim Świącie w Jabłonkowie, 5 sierpnia 2012 r.

Zespół „Suszanie” na Goralskim Świącie w Jabłonkowie, 5 sierpnia 2012 r.

Teatr i film

W życiu kulturalnym Zaolzia znaczące miejsce zajmuje Scena Polska Teatru Cieszyńskiego w Czeskim Cieszynie. Przy jej organizowaniu główną rolę odegrał Władysław Niedoba, jej późniejszy kierownik artystyczny, reżyser i aktor. Scena Polska jest jedynym w pełni zawodowym teatrem polskim działającym poza granicami kraju. Swą działalność zainaugurowała 14 października 1951 roku premierą sztuki Aleksandra Maliszewskiego „Wczoraj i przedwczoraj” w reżyserii Władysława Delonga i scenografii Władysława Cejnara. W ciągu 61 lat istnienia Scena Polska przygotowała ponad 420 premier, w sumie zaś odegrała ponad 11 000 przedstawień. Poza stałą siedzibą w Czeskim Cieszynie gruwą na objeździe w sześciu miejscowościach, a gościnnie w kilkunastu miejscowościach w Polsce i w Republice Czeskiej. Występowała również na Słowacji, Litwie i Ukrainie oraz w Austrii. Oprócz sztuk autorów z Polski, Czech i Słowacji posiada w repertuarze sztuki pisarzy wywodzących się z zaolziańskiej części Śląska Cieszyńskiego, takich jak Paweł Kubisz, Gustaw Morcinek, Wiesław Adam Berger i Renata Putztlacher. Dyrektorem Teatru Cieszyńskiego jest od 2000 roku Karol Suszka, a kierownikiem artystycznym Sceny Polskiej od 2003 roku Bogdan Kokotek. Na deskach Teatru Cieszyńskiego debiutowało kilkoro pochodzących z Zaolzia znanych aktorów, jak Bronisław Poloczek, Jan Maniczka, Przemysław Branny, Teresa Branna czy aktor i reżyser Janusz Klimsza. Gościnnie występowała tutaj także aktorka telewizyjna i teatralna Izabela Kapias. Z teatrem tym związany jest również młody obiecujący aktor teatralny i filmowy Maciej Cymorek. Jedną z imprez, w której uczestniczy Teatr Cieszyński jest Międzynarodowy Festiwal Teatralny bez Granic. W dniach 7-10 czerwca 2012 roku w Cieszynie i Czeskim Cieszynie odbyła się jego 23. edycja.

Długoletnią historię posiada na Zaolziu teatr lalek. W latach 1948-2008 przy Zarządzie Głównym Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego działał Teatr Lalek „Bajka”, który wystawił w tym czasie ponad 200 premier i odegrał łącznie około 13 500 przedstawień. Od września 2008 roku „Bajka” obok Sceny Polskiej i Sceny Czeskiej wchodzi w skład Teatru Cieszyńskiego. Aktorzy Sceny Lalek „Bajka” grają swoje sztuki w dwóch językach – polskim i czeskim.

Teatr zaolziański to jednak nie tylko zawodowa Scena Polska i Scena Lalek „Bajka”, lecz również teatry amatorskie, które działają przy następujących Miejscowych Kołach PZKO: Bukowiec, Jasienie, Ligotka Kameralna, Łomna Dolna, Milików, Nawsie i Jabłonków, Niebory (Teatrzyk Gapa 2), Nydek, Olbrachcice (Teatrzyk Drops), Śmiłowice, Wędrynia, Żuków Dolny i Sibica. Teatry te prezentują przede wszystkim sztuki miejscowych autorów.

Najstarszy i najbardziej znany amatorski zespół teatralny działa w Wędryni. Założony został w 1903 roku, zaś od 1947 roku prowadzony jest przez Miejscowe Koło PZKO. Z grona najbardziej zasłużonych dla tego teatru osób wymienić należy zmarłego

w 2008 roku Jerzego Ciencię, który wyreżyserował około 75 przedstawień oraz Janusza Ondraszka, pełniącego funkcję reżysera i zarazem aktora.

W 1997 roku w Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie założone zostało Szkolne Kółko Alternatywnych Prezentacji Artystycznych (SZKAPA). W 1999 roku SZKAPA zgłosiła swój akces do nowo powstałego Polskiego Towarzystwa Artystycznego „Ars Musica”. Inkluduje ona w kierunku teatru przedmiotu, którego język jest uniwersalny, nie wymaga tłumaczenia, a jego możliwości komunikatywne są olbrzymie. SZKAPĘ obejrzeć można na różnych imprezach szkolnych, lokalnych, lecz również poza Zaolziem. Przedstawienia teatralne niejednokrotnie wystawiane są również przez uczniów zaolziańskich przedszkoli i szkół podstawowych z polskim językiem nauczania, najczęściej podczas różnych uroczystości szkolnych.

Na Zaolziu odbierać można programy niektórych polskich stacji telewizyjnych, takich jak TVP1, TVP2, TVP Polonia, TVN, TV 4 czy Polsat, dzięki czemu zaolziański odbiorca ma styczność również z polską produkcją filmową. W miejscowych kinach dominują produkcje amerykańskie, polskie filmy trafiają tutaj wyjątkowo, w związku z czym bardzo istotną rolę odgrywa najważniejszy na Zaolziu festiwal filmowy – Trzyńskie Lato Filmowe (wcześniej Clerlickie Lato Filmowe). Organizatorem festiwalu jest trzyńskie Klub Kultury, zaś jego dyrektorem Tadeusz Wantuła. Festiwal prezentuje filmy polskie, czeskie i słowackie w ramach trzech kategorii. Kategoria pierwsza to retrospektywne pokazy najwybitniejszych obrazów renowanych reżyserów, kategoria druga – konkurs debiutów reżyserskich, w kategorii trzeciej publiczność ma możliwość obejrzenia najciekawszych filmów zrealizowanych w minionym roku przez kinematografię krajów uczestniczących w festiwalu. W siedmioosobowym jury festiwalu zasiadają znani krytycy filmowi, dziennikarze i działacze klubów filmowych z Polski, Czech i Słowacji. Jury przyznaje nagrodę „Złoty debiut” za najlepszy debiut reżyserski, zaś widzowie – Nagrodę Publiczności. Podczas 19. edycji festiwalu, która odbyła się w dniach 21-24 września 2011 roku, swoją premierę miał film „Zwrotnica” zrealizowany przez zaolziańskich filmowców-amatorów: Tomasza Heczke, Dominika Mendrka i Wojciecha Kadłubca. Ten niezależny film studencki nakręcony został w ramach projektu „Dwa narody, jedno miasto, jeden film”, dzięki dofinansacji Unii Europejskiej w programie „Młodzież w działaniu”.

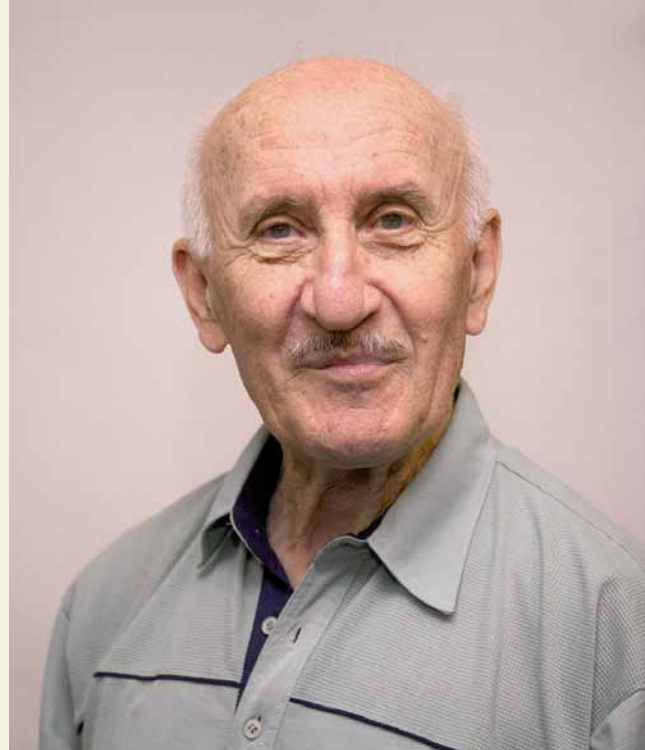
Nie można zapomnieć również o organizowanym w Cieszynie i Czeskim Cieszynie Przeglądzie Filmowym Kino na Granicy, który – podobnie jak wspomniany wcześniej Międzynarodowy Festiwal Teatralny bez Granic – na kilka dni w roku łączy oba miasta. W ramach Przeglądu prezentowane są filmy polskie, czeskie, słowackie i węgierskie. W dniach 28 kwietnia-3 maja 2012 roku miała miejsce jego 14. edycja.

Zaproszenie na VI Festiwal Teatralny „Na Granicy”, który odbył się w dniach 9-13 maja 1995 r. w Cieszynie i w Czeskim Cieszynie.

Inscenizacja z okazji 90. rocznicy powstania Rady Narodowej dla Księstwa Cieszyńskiego w wykonaniu aktorów Sceny Polskiej Teatru Cieszyńskiego na koncercie galowym „Tacy jesteśmy”, 29 listopada 2008 r.

Witold Rybicki, aktor i reżyser, jeden z założycieli Sceny Polskiej Teatru Cieszyńskiego.

Janusz Klimsza, aktor, scenograf, scenarzysta, autor wierszy i utworów prozatorskich oraz reżyser teatralny, uznawany za jednego z najwybitniejszych w Republice Czeskiej.

Jan Maniczka, pochodzący z Karwiny polski aktor teatralny, telewizyjny i filmowy.

Halina Pasekova, wybitna aktorka Sceny Polskiej Teatru Cieszyńskiego, z którą zawodowo związana jest od 1965 r.

Przemysław Branny, pochodzący z Czeskiego Cieszyna polski aktor i piosenkarz, związany z krakowskim Teatrem Bagatela.

Jan Szymik, pochodzący z Karwiny aktor teatralny, obecnie grający w Miejskich Teatrach Praskich.

Bronisław Poloczek, urodzony w Suchej Górnej aktor teatralny, filmowy i telewizyjny, zmarł w Pradze 16 marca 2012 r.

W 2002 r. Scena Polska Teatru Cieszyńskiego z okazji 50-lecia działalności wystawiła poemat Adama Mickiewicza „Pan Tadeusz”.

Zdjęcie z przedstawienia „Rybak”, wystawionego 8 lutego 2008 r. przez Teatr Lalek „Bajka” w Czeskim Cieszynie.

Przedstawienie „Jak obrabować bank” w wykonaniu Zespołu Teatralnego im. Jerzego Ciencię działającego przy Miejscowym Kołach PZKO w Wędryni, 19 maja 2012 r.

Występ Teatrzyku SZKAPA na uroczystej akademii z okazji 60-lecia Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie, która odbyła się w Teatrze Cieszyńskim w dniu 14 listopada 2009 r.

Teatrzyk „GAPA 2” z Trzyńca-Nieborów na koncercie galowym „Tacy jesteśmy”, 27 listopada 2010 r.

Uczestnicy Warsztatów Teatralno-Filmowych zorganizowanych przez Kongres Polaków w RC w sierpniu 2011 r. w ośrodku „Pasieczki” w Koszarzyskach.

Zespół teatralny MK PZKO w Łomnej Dolnej w dniu 8 kwietnia 2012 r. w miejscowym hotelu „Pod akacją” zagrał sztukę Władysława Niedoby „Babski raj” w reżyserii Romana Niedoby.

Zespół teatralny MK PZKO w Milikowie-Centrum w dniu 8 kwietnia 2012 r. wystawił sztukę „Aparat” autorstwa Ireny i Jana Czudków w reżyserii Hali Wacławek.

18 maja 2012 r. w sali „U Burego” w Gródku uczniowie miejscowej szkoły zaprezentowali widowisko teatralne Kazimierza Cieślara pt. „Powrót Belki”

Olbrachcicki teatrzyk dziecięcy pod kierownictwem Jadwigi Czop z okazji Dnia Matki w dniu 27 maja 2012 r. wystawił wiązankę wierszyków i piosenek na scenie Miejsowego Koła PZKO.

Spektakl teatralny wystawiony 25 marca 2006 r. w Żukowie Dolnym.

Spektakl „W sieci” autorstwa Izabeli Kraus-Zur w wykonaniu zespołu teatralnego MK PZKO w Śmiłowicach w dniu 6 maja 2012 r.

Kadry z filmu „Zwrotnica” zrealizowanego w 2011 r. przez zaolziańskich filmowców-amatorów: Tomasza Heczke, Dominika Mendrka i Wojciecha Kadłubca.

Trzyńskie Lato Filmowe w kinie „Kosmos” w Trzyńcu, 16 września 2010 r.

Plakat 20. Babiego Lata Filmowego organizowanego przez Klub Kultury w Trzyńcu

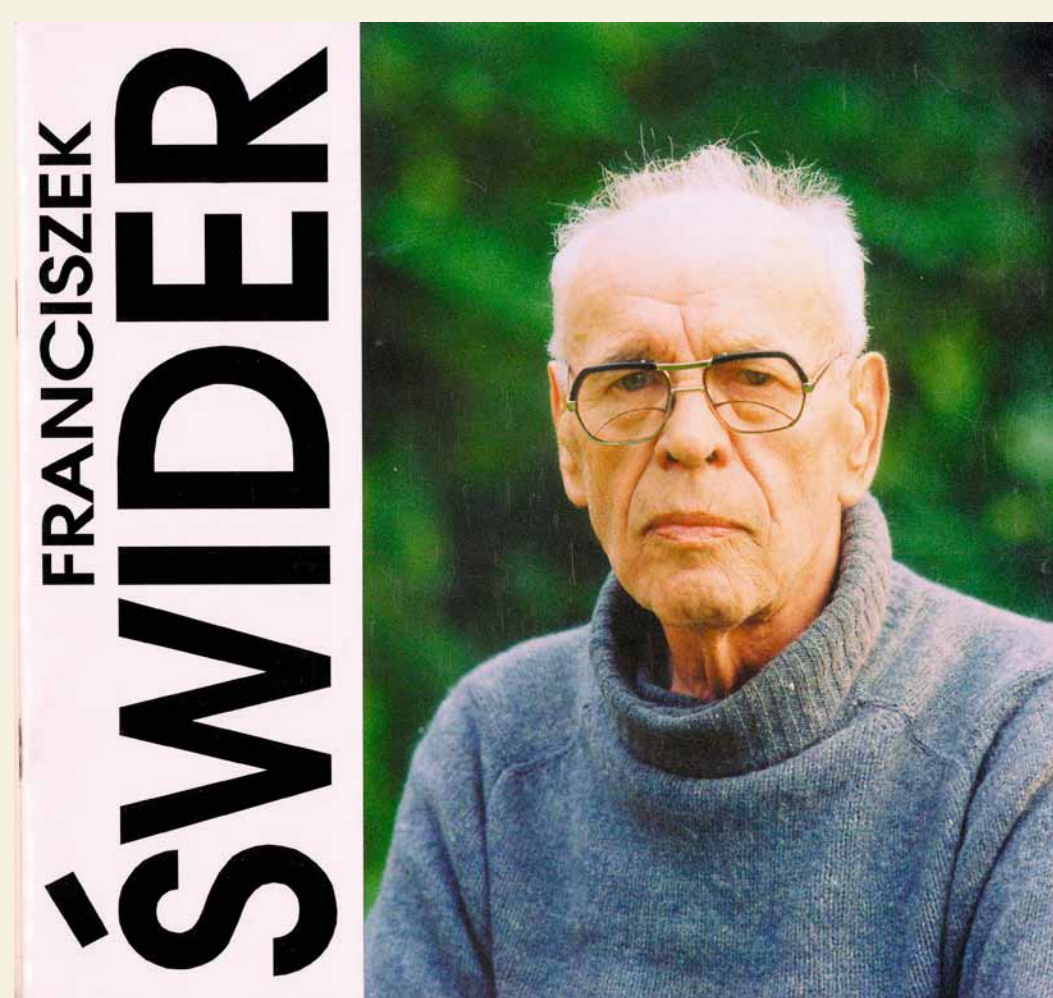
Sztuka

Zaolzie może pochwalić się wieloma artystami plastykami, wśród których najwięcej jest malarzy, ale nie brak również rzeźbiarzy i grafików. Artysty ci prezentują swoją twórczość podczas wystaw indywidualnych i zbiorowych. Prezentacje odbywają się w całej Republice Czeskiej, w Polsce, a także w innych krajach Europy. Plastycy zaolziańscy aktywnie uczestniczą w międzynarodowych plenerach, a co dwa lata sami organizują międzynarodowy plener w Beskidach. Prace członków Polskiego Stowarzyszenia Artystów Plastyków w RC znajdują się w zbiorach wielu instytucji, np. Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszyńnię, Muzeum Ziemi Cieszyńskiej w Czeskim Cieszyńnię, Muzeum Okręgowego w Bielsku-Białej oraz w prywatnych kolekcjach.

W Polskim Stowarzyszeniu Artystów Plastyków w Republice Czeskiej działają tacy twórcy, jak Alicja Bartulcowa, Roman Chmiel, Władysław Ćmiel, Józef Drąg, Renata Humel, Edward Kaim, Agata Kaleta, Barbara Kowalczyk, Darina Krygiel, Zbigniew Kubeczka, Adam Lipowski, Monika Milerska, Władysław Owczarzy, Jan Rusnok, Blanka Suszka-Szczuka, Helena Szawłowska, Halina Szkopek, Romana Taszek, Walter Taszek, Paweł Wałach. Z artystów niezrzeszonych w tym stowarzyszeniu wspomnieć należy Bronisława Firle i Bronisława Liberde. Niestety nie ma już wśród nas zmarłych wybitnych zaolziańskich twórców Edgara Barana, Gustawa Fierli, Stanisława Krausa, Gustawa Nowaka, Władysława Pasza, Oskara Pawłasa, Karola Plegzy, Franciszka Świdra, Zofii Wanok czy Tadeusza Wratnego.

Spośród działających na Zaolziu twórców ludowych wymienić należy chociażby rzeźbiarzy Pawła Kufę i Otmarę Kantora, malarza obrazów na szkle Antoniego Szpyrcy czy twórcę trombit Józefa Chmiela.

Kolejną dziedziną sztuki jest fotografia artystyczna. Fotograficy już od 1961 roku działali w ramach Sekcji Literacko-Artystycznej (SLA) ZG PZKO, najpierw pod nazwą Klub Fotografików, następnie jako pion fotofilmowy SLA. W 2001 roku powstało Zaolziańskie Towarzystwo Fotograficzne (ZTF), które skupia zarówno amatorów, jak i fotografików profesjonalnych. Swoje prace prezentują oni na wystawach indywidualnych i zbiorowych i sami organizują plenery, na przykład tematyczne. W 2011 roku obok ZTF powstało, założone przez kilku jego byłych członków, Cieszyńskie Towarzystwo Fotograficzne. Oto nazwiska niektórych zaolziańskich fotografików: Franciszek Bałon, Kazimierz Branny, Roman Chmiel, Przemek Chadura, Łukasz Ciałhotny, Norbert Dąbkowski, Kazimierz Jaworski, Elżbieta Jedzok, Radomir Krygiel, Bohdan Krzywoń, Bruno Michalik, Marta Michałek, Jan Myrdacz, Marian Palowski, David Peter, Wiesław Przeczek, Marek Santarius, Marian Siedlaczek, Halina Sikora, ks. Kazimierz Suchanek, Marek Suchy, Adam Szop, Bogdan Szpyrc, Natalia Urbuś i Michał Wałach.

Katalog twórczości Franciszka Świdra, wydany w 1996 r. przez Bibliotekę Regionalną w Karwinie.

Bronisław Firle w swym domowym atelier w 2006 r.

Malarz Paweł Wałach na wystawie swoich obrazów w Śmílovicach, 6 października 2007 r.

11 listopada 2009 r. w Galerii Zamkowej Chagall w Karwinie-Frysztaście miał miejsce wernisaż wystawy Stowarzyszenia Artystów Plastyków w RC.

29 grudnia 2010 r. w sali Kongresu Polaków w RC odbył się konkurs na logo kampanii „Postaw na polskość”, promowanej przez organizację zaolziańską przed Spisem Powszechnym 2011. Stoją od lewej: Bronisław Liberda, Bronisław Firle oraz prezes Stowarzyszenia Artystów Plastyków w RC Darina Krygiel.

Artysta Edward Kaim z Czeskiego Cieszyńska zajmuje się malarstwem olejnym i akwarelą.

Malarz i rzeźbiarz Józef Drąg w swojej pracowni w domu w Czeskim Cieszyńnię, wrzesień 2009 r.

Twórca ludowy Antoni Szpyrc i jego obrazy na szkle malowane, 2010 r.

Oskar Pawlas na wernisażu swojej wystawy „Pejzaże” w Miejskim Domu Kultury w Karwinie-Nowym Mieście, 3 listopada 2009 r.

Pochodząca ze Stonawy malkarka Monika Milerska

W marcu 2011 r. na wystawie w Bibliotece Regionalnej w Karwinie swoje prace zaprezentowały członkinie Stowarzyszenia Artystów Plastyków: Agata Kaleta i Barbara Kowalczyk.

Władysław Kubień, malarz, fotografik, pedagog Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńnię, założyciel i kierownik artystyczny Teatryku SZKAPA.

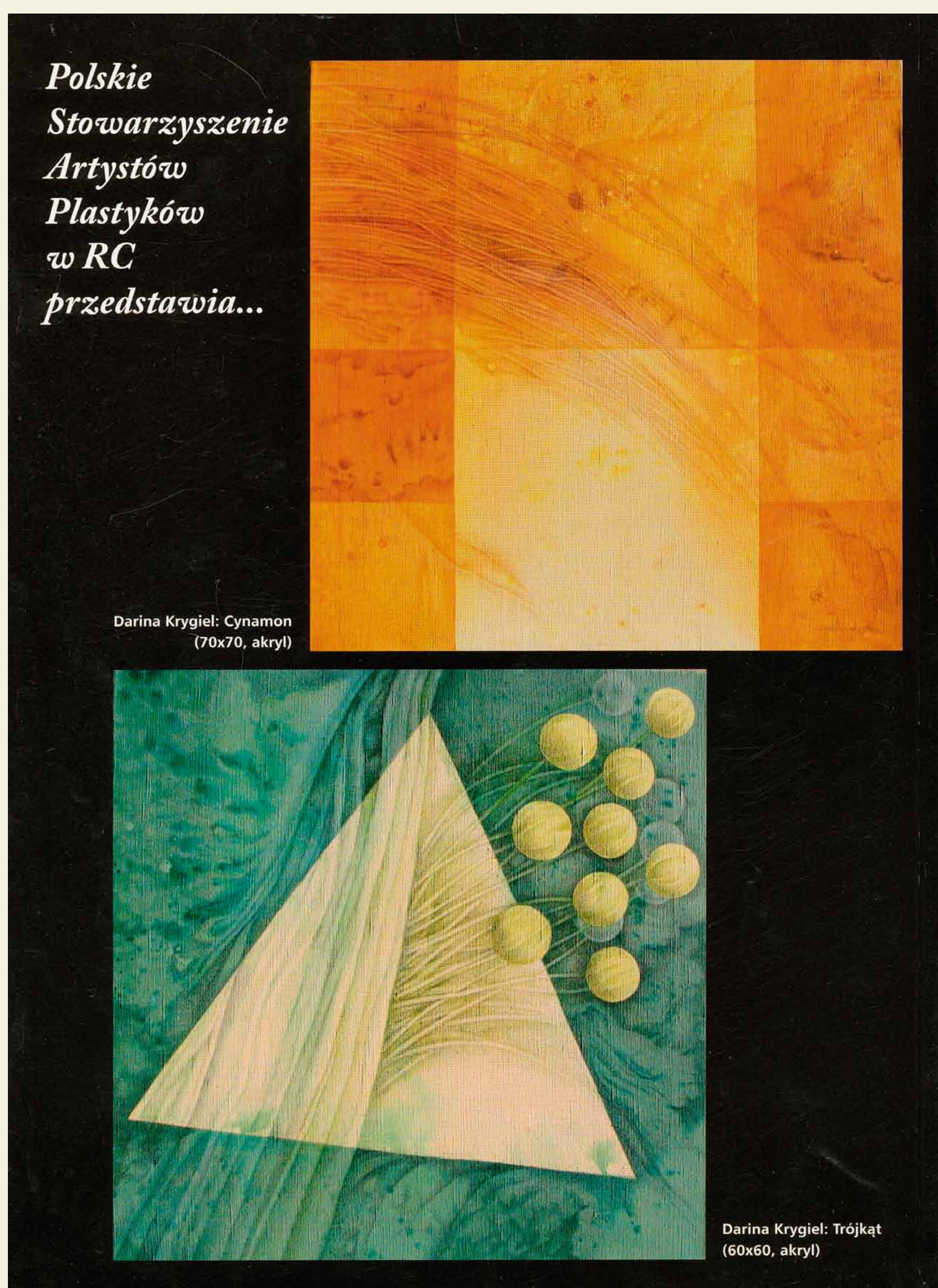
Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w RC przedstawia...

Reprodukcja jednego z obrazów Alicji Bartulcowej w „Zwrot” nr 4/2010

Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w RC przedstawia... Obrazy Władysława Ćmiela

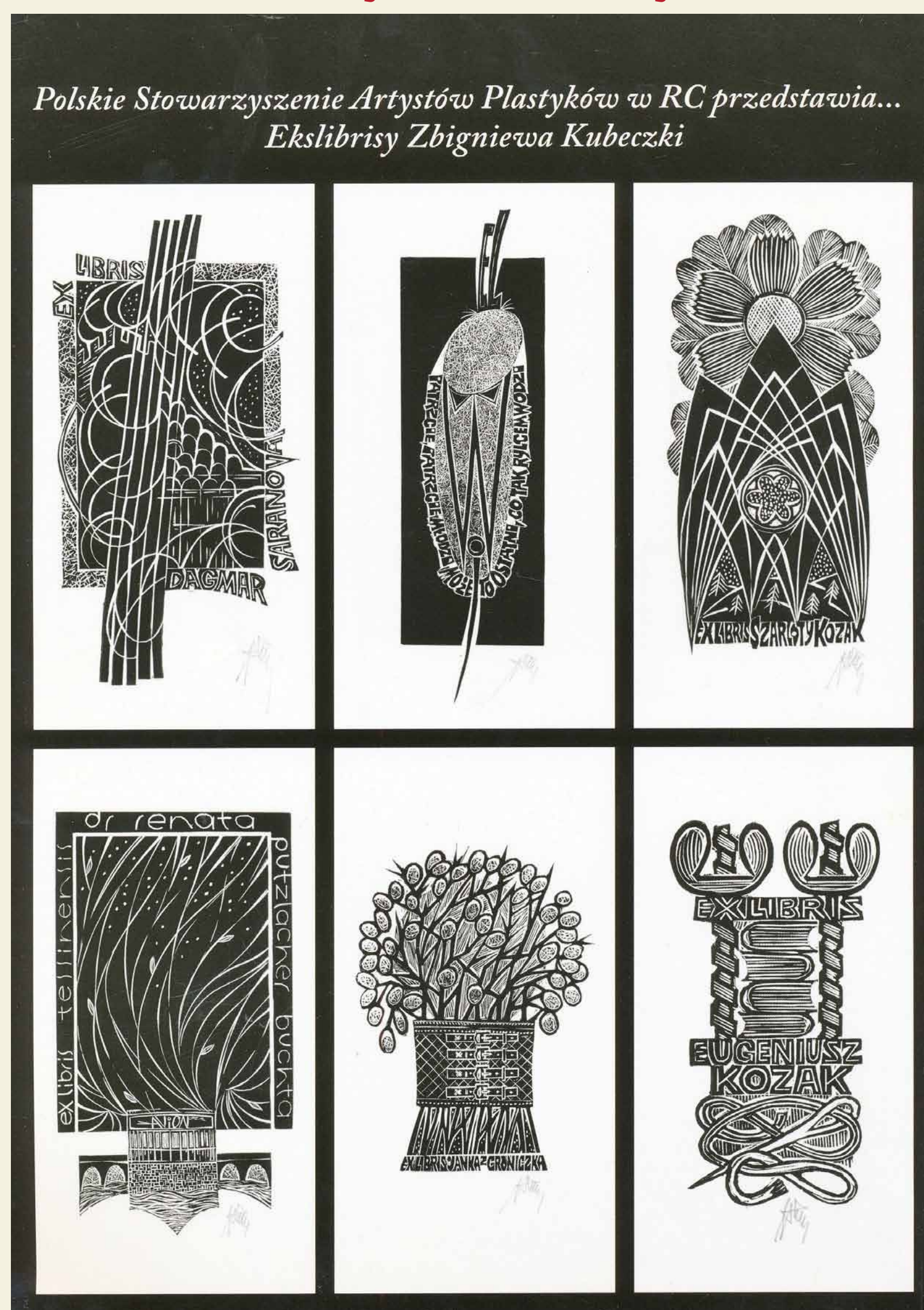
Prezentacja twórczości Władysława Ćmiela, „Zwrot” nr 11/2010

Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w RC przedstawia... Darina Krygiel: Cynamon (2007, akryl)

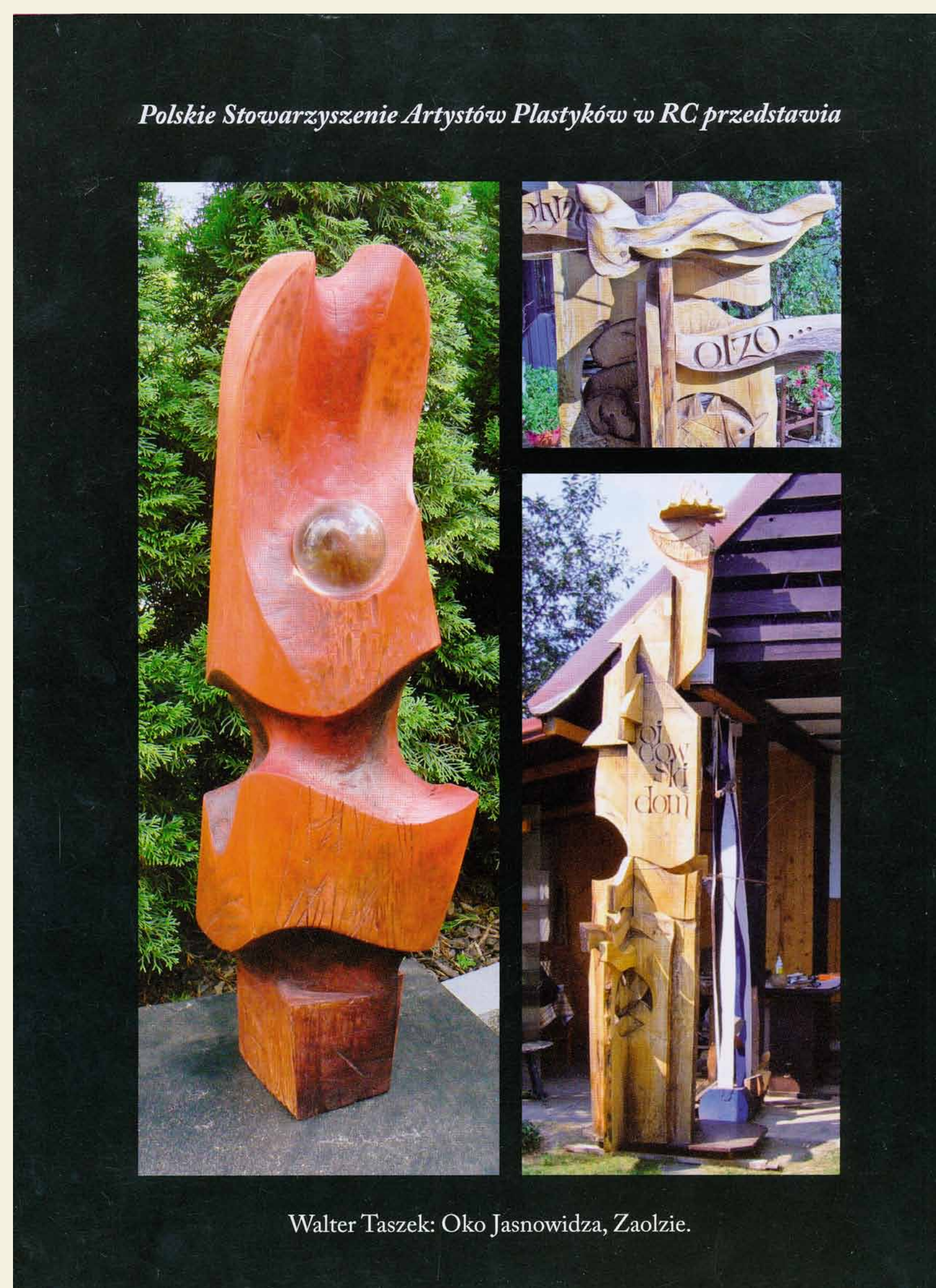

Twórczość Daringi Krygiel na łamach „Zwrotu” nr 3/2010

Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w RC przedstawia... Eklibrisy Zbigniewa Kubeczki

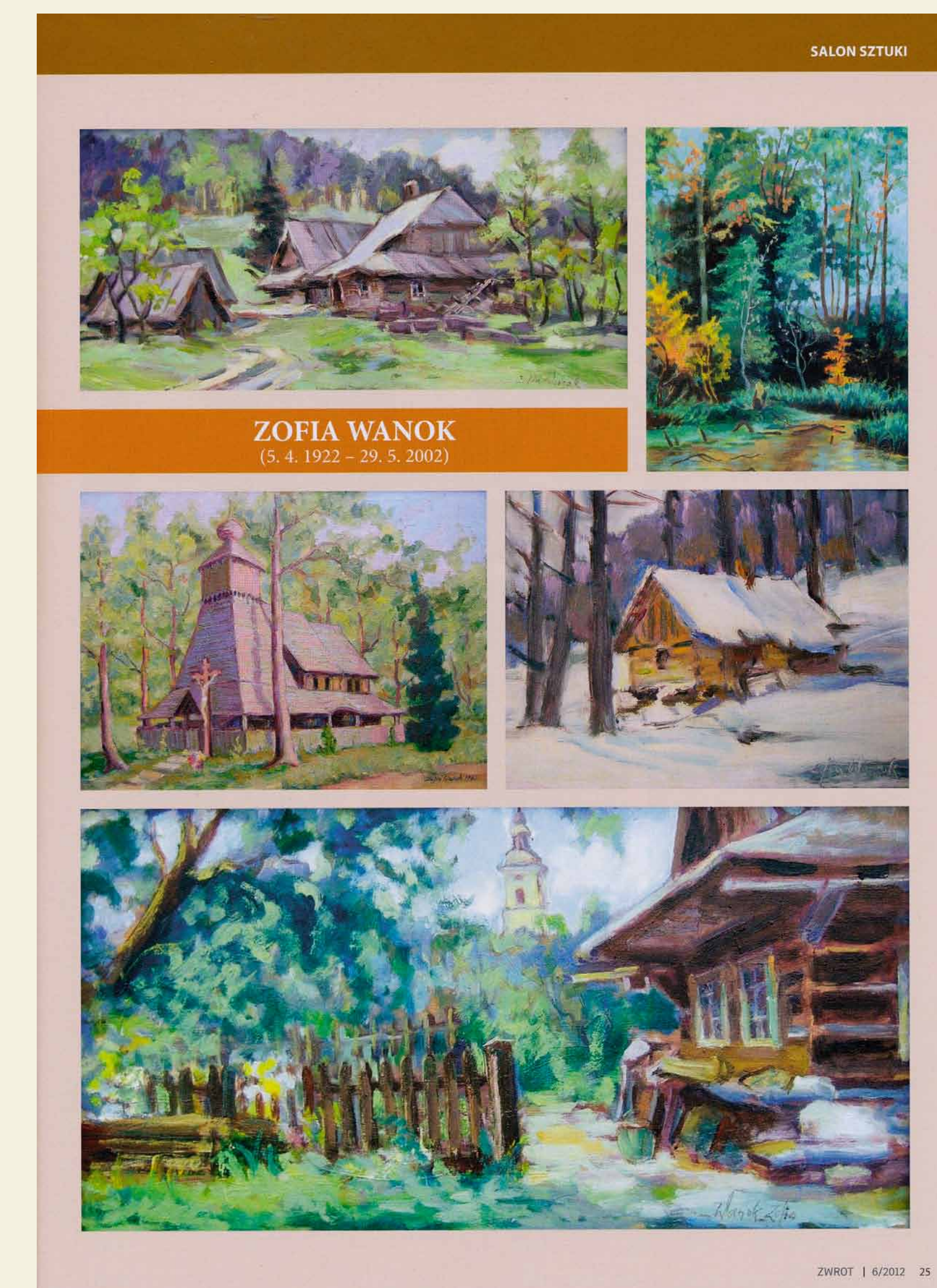
Twórczość Zbigniewa Kubeczki na łamach „Zwrotu” nr 6/2010

Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w RC przedstawia

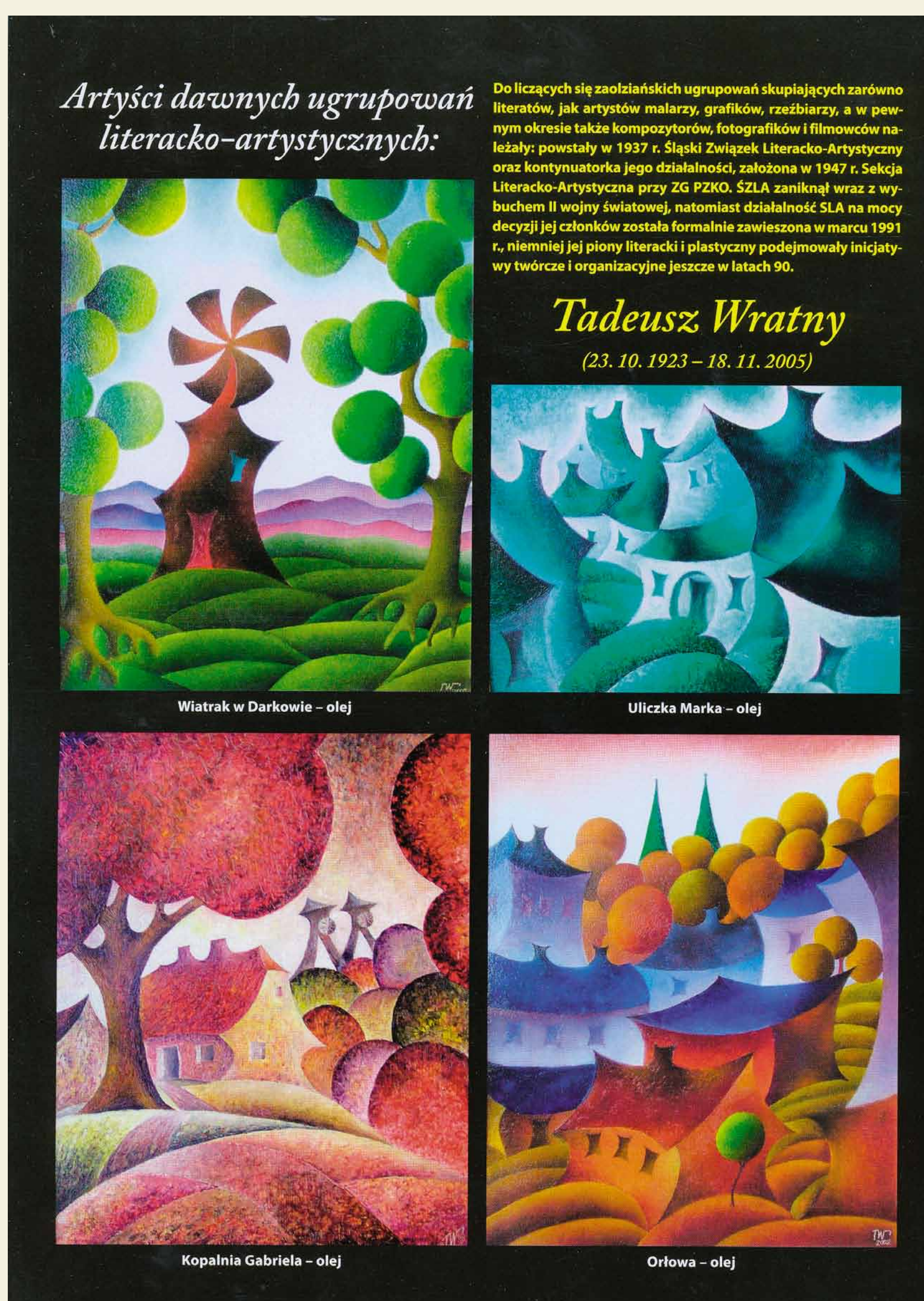
Walter Taszek: Oko, Jasnowidza, Zaolzie.

Prezentacja twórczości malarza i rzeźbiarza Waltera Taszka, „Zwrot” nr 2/2010

ZOFIA WANOK (18.4.1922 – 20.5.2002)

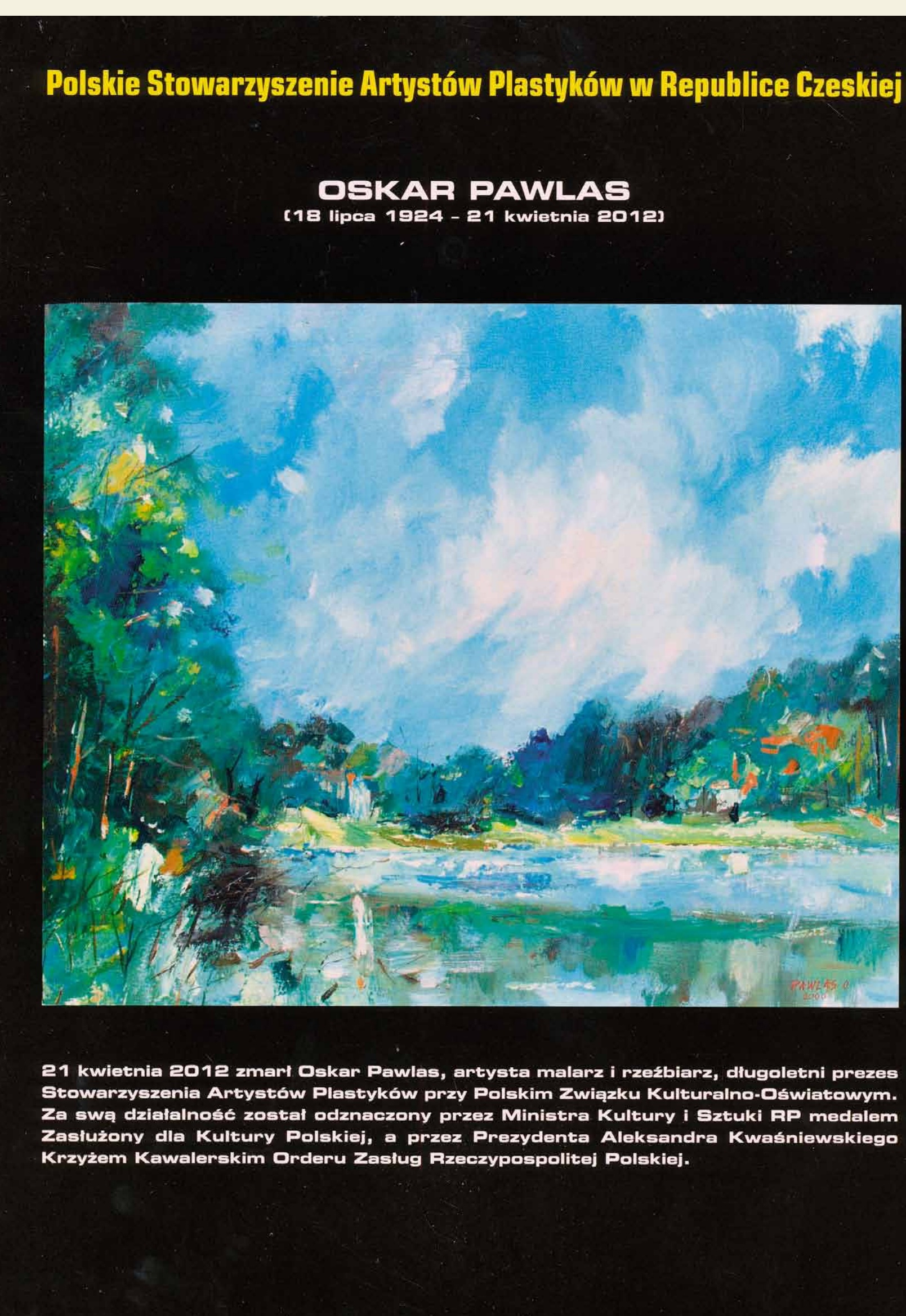
Reprodukcje obrazów nieżyjącej już artystki Zofii Wanok, „Zwrot” nr 6/2010

Artysty dawnych ugrupowań literacko-artystycznych: Tadeusz Wratny (23.10.1923 – 18.11.2005)

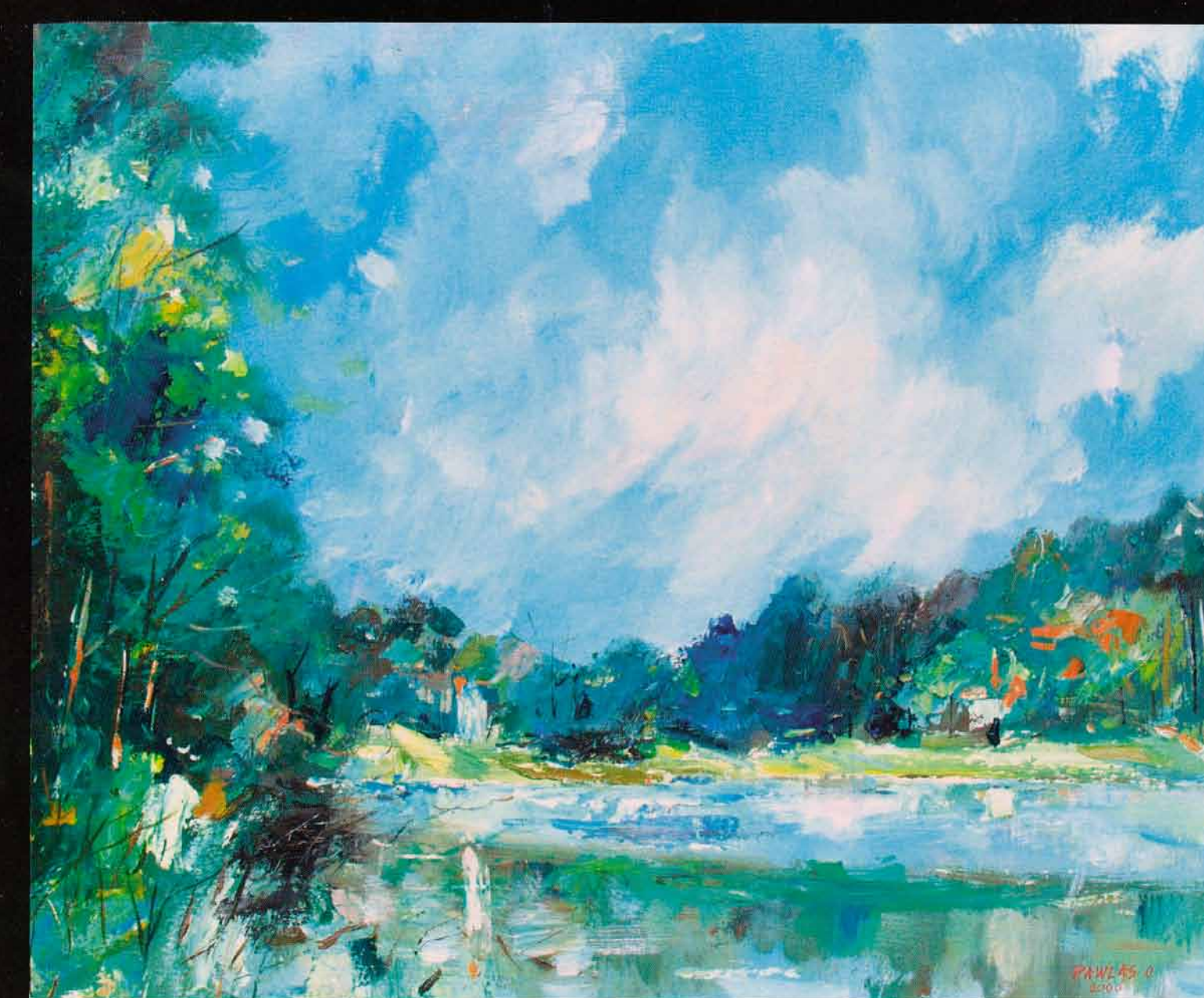

Prezentacja twórczości nieżyjącego już malarza Tadeusza Wratnego, „Zwrot” nr 10/2011

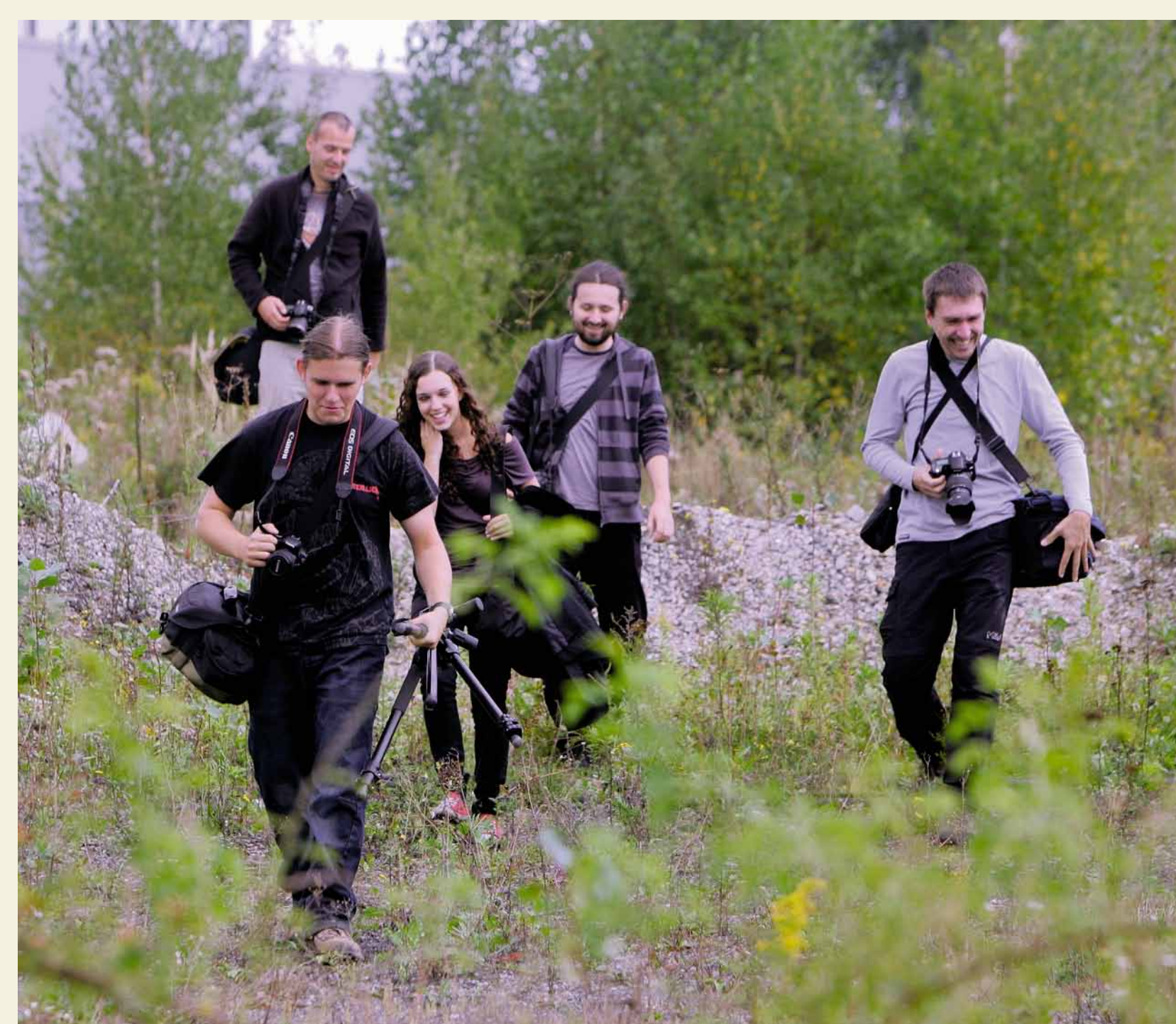
Polskie Stowarzyszenie Artystów Plastyków w Republice Czeskiej

OSKAR PAWLAS (18 lipca 1924 – 21 kwietnia 2012)

21 kwietnia 2012 zmarł Oskar Pawlas, artysta malarz i rzeźbiarz, długoletni prezes Stowarzyszenia Artystów Plastyków przy Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym. Za swe działalności został odznaczony przez Ministra Kultury i Sztuki RP medalem Zasłużony dla Kultury Polskiej, a przez Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Reprodukcja jednego z obrazów zmarłego 21 kwietnia 2012 r. artysty Oskara Pawłasa, „Zwrot” nr 5/2012

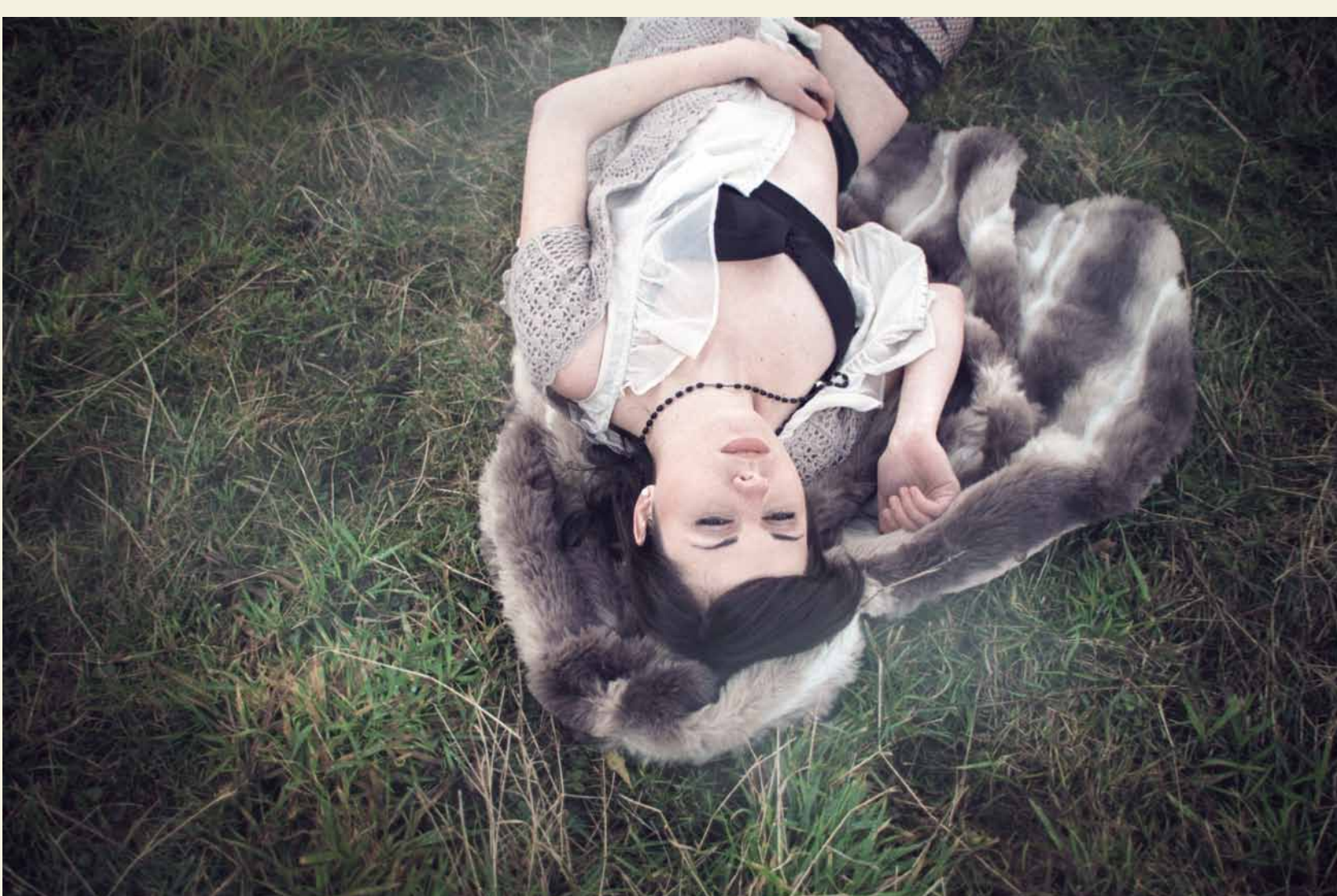
Członkowie Zaolziańskiego Towarzystwa Fotograficznego podczas pleneru w Suchoj Górnej, 2011 r.

W 2009 r. ZTF została zaproszona do udziału w Warszawskim Międzynarodowym Festiwalu Fotografii Artystycznej.

Marian Palowski, bez tytułu, 2011 r.

Natalia Urbuś, fotografia z cyklu „Gdzie diabły mówią dobranoc”, 2012 r.

Media, czytelnictwo, literatura i ruch wydawniczy

PERIODYKI

Czasopiśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim ma długą historię, ponieważ już w latach 1848–1851 wydawany był „Tygodnik Cieszyński”, a jego tradycję kontynuowała „Gwiazdka Cieszyńska”. W okresie dwudziestolecia międzywojennego na Zaolziu nastąpił intensywny rozwój polskiego czasopiśmiennictwa, liczącego kilkadziesiąt tytułów, wśród których można było znaleźć pisma ugrupowań politycznych, wyznaniowe, fachowe, czasopisma dla młodzieży itd.

Po wojnie liczba polskich czasopism na Zaolziu uległa znacznemu uszczupleniu. Aktualnie ukazuje się tylko kilka tytułów. Jednym z nich jest wychodzący od 9 czerwca 1945 roku „Głos Ludu”. Gazeta Polaków w Republice Czeskiej, wydawany obecnie przez Kongres Polaków w RC w wydawnictwie POL-PRESS. „Głos Ludu” ukazuje się trzy razy w tygodniu na nakładzie około 5 000 egzemplarzy. Na 8 stronach we wtorki i czwartki oraz 12 stronach w soboty przynosi aktualne informacje z Zaolzia, koncentrując się przede wszystkim na codziennych problemach mniejszości polskiej, działalności polskich organizacji, imprezach kulturalnych i sportowych, sprawach związanych ze szkolnictwem itd. Gazeta udostępniana jest także poprzez internet, przez co zyskała na atrakcyjności i może służyć Zaolziakom rozsyłanym w różnych zakątkach świata. Redakcja „Głosu Ludu” mieści się w Czeskim Cieszynie przy ul. Komeńskiego 4, a jej redaktorem naczelnym jest Tomasz Wolff.

Kolejnym ważnym periodykiem jest „Zwrot”, miesięcznik Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w RC, który ukazuje się od grudnia 1949 roku. Redakcja pisma mieści się w siedzibie Zarządu Głównego PZKO przy ul. Strzelniczej 28 w Czeskim Cieszynie, a jego redaktorem naczelnym jest Halina Szczotka. „Zwrot” informuje o ważnych wydarzeniach kulturalnych i społecznych na Zaolziu i w Polsce, zamieszcza reportaże z podróży, artykuły o tematyce historycznej, wspomnienia i sylwetki znanych Zaolziaków. Na jego łamach prezentowana jest działalność Miejscowych Kół PZKO, chórów, zespołów tanecznych i teatralnych oraz twórczość zaolziańskich poetów, pisarzy, fotografików, malarzy i twórców ludowych.

Od 1962 roku Zarząd Główny PZKO wydaje również „Kalendarz Śląski”, który cieszy się wielkim zainteresowaniem czytelników. Od 1968 roku ukazało się również 25 zeszytów „Biuletynu Ludoznawczego”, wydawanego przez Sekcję Ludoznawczą przy Zarządzie Głównym PZKO.

Pismem adresowanym do dzieci i młodzieży jest dwutygodnik „Nasza Gazetka”. Pismo, publikowane wcześniej przez Harcerstwo Polskie w RC, od 1 stycznia 2010 roku wydawane jest przez Stowarzyszenie Obywatelskie Silesia. Siedziba redakcji „Naszej Gazetki” mieści się w Czeskim Cieszynie przy ul. Komeńskiego 4, a funkcję jej redaktora naczelnego pełni Jan Kubiczek.

Wydawcą miesięczników dla dzieci „Jutrzenka” i „Ogniwo” jest od 1996 roku Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowo-Światowego w RC. Pisma wydawane są przy wsparciu finansowym Ministerstwa Szkolnictwa i Kultury Fizycznej RC jako pomoc dydaktyczna dla szkół podstawowych z polskim językiem nauczania. Redaktorem naczelnym „Jutrzenki” jest Barbara Glac, a „Ogniwa” Grażyna Zubeł. Siedziba redakcji obu pism mieści się przy ulicy Ostrawskiej 612/21 w Czeskim Cieszynie.

Należy wspomnieć również o takich pismach, jak Biuletyn Polskiego Towarzystwa Medycznego w RC, Wiadomości Ruchu Politycznego „Coexistentia”, Biuletyn Stowarzyszenia Elektro-techników Polskich w RC czy „Wiarus”, kwartalnik Stowarzyszenia Wojskowej Historii Śląska Cieszyńskiego. Artykuły w języku polskim zamieszczane są również w pismach: „Třinecký – Trzyniecki – hutník”, „Horizont” i „Horník – Górnik” oraz w niektórych informatorach gminnych i parafialnych. Ponadto Śląski Kościół Ewangelicki wydaje dwujęzyczny miesięcznik „Přítel-Przyjaciel” oraz „Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki”, a Luterski Kościół Ewangelicki dwumiesięcznik „Evangelik – Ewangelik”.

AUDYCJE RADIOWE I TELEWIZYJNE

Od 1 lipca 1950 roku na falach Radia Czeskiego w Ostrawie nadawane są audycje w języku polskim. Obecnie w dni powszednie o godzinie 19.05 emitowany jest Kwadrans Polskich Aktualności, zaś w soboty o godz. 17.30 audycja półgodzinna. Programy te informują o aktualnych wydarzeniach, zaznajamiają słuchaczy z polską kulturą, historią, literaturą, sportem, nadają polską muzykę regionalną i popularną. Na stronie internetowej Kwadransu Polskich Aktualności znajduje się archiwum audycji, obejmujące nagrania od września 2009 roku. W skład polskiej redakcji Radia Czeskiego w Ostrawie wchodzi Martyna Radłowska-Obrusnik, Krystyna Berki i Halina Drabek.

Od 24 września 2003 roku w programie pierwszym Telewizji Czeskiej, w ramach wiadomości regionalnych, które obecnie emitowane są w piątki o godzinie 19.05, istnieje możliwość oglądania pięciominutowych wiadomości w języku polskim. Polskie nagrania nadawane na antenie uzupełniane są tekstami w języku czeskim. Aktualności polskie w studiu Telewizji Czeskiej w Ostrawie przygotowuje redaktor Renata Bilan.

Reportaże w języku polskim można obejrzeć również w następujących programach Telewizji Kablowej Trzinec: Třinecký magazín (Magazyn trzyniecki), Bystrčické minuty (Minuty bystrzyckie), Těšínské minuty (Minuty cieszyńskie) i Křesťanský magazín (Magazyn chrześcijański). Programy w języku polskim, które redaguje Otylia Toboła, emituje również studio Telewizji „Polar” w Stonawie. Niestety nie ma już cyklicznych programów o tematyce zaolziańskiej na antenie TV Polonia i TVP Katowice, które przygotowywał redaktor Mirosław Sokół.

1 października 2005 r. w auli Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie odbyła się konferencja naukowa z okazji 60-lecia „Głosu Ludu”.

Redaktor Otylia Toboła z TV Polar w Stonawie w rozmowie z Tadeuszem Bizonem na wystawie „Polski Klub Sportowy „Polonia” Karwina 1919-1952”. Wernisaż wystawy odbył się 2 grudnia 2009 r. w Bibliotece Regionalnej w Karwinie.

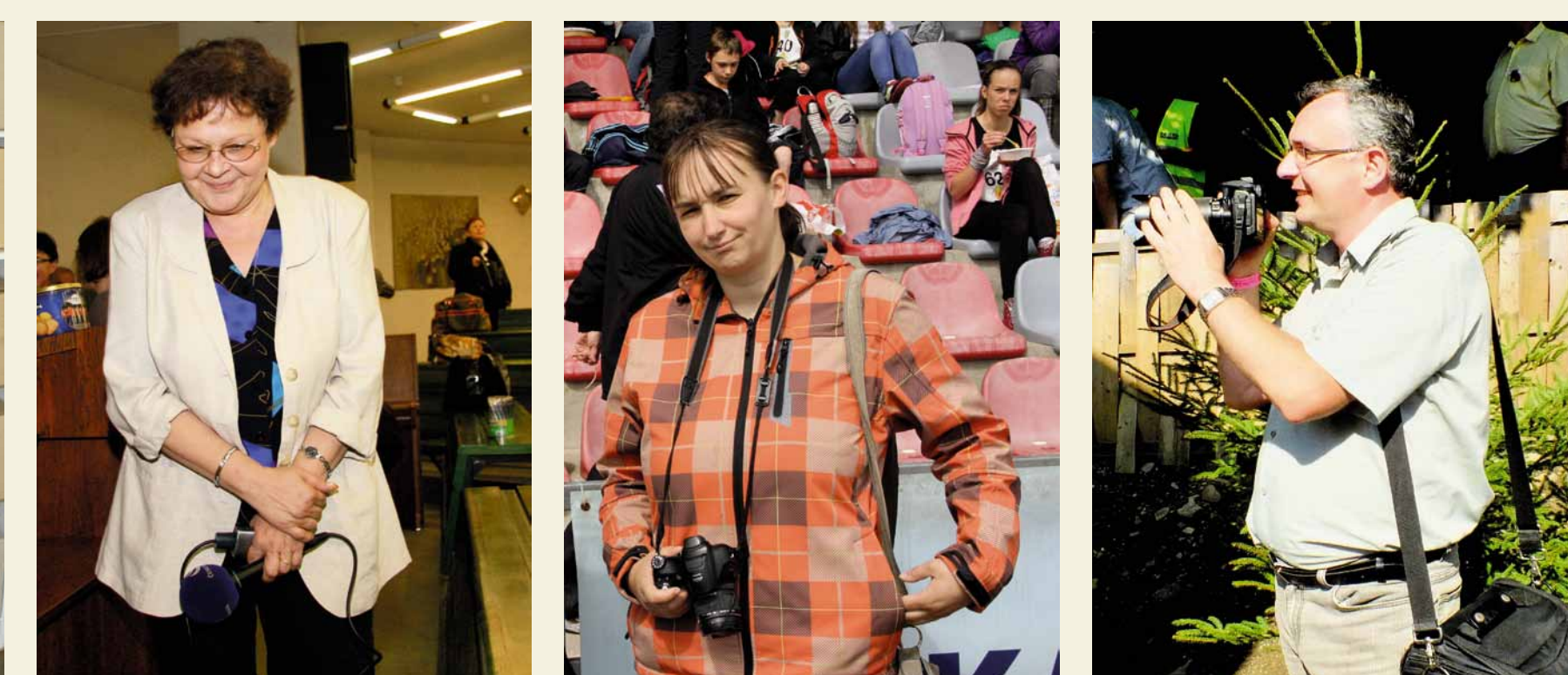
11 maja 2011 r. odbył się wernisaż wystawy z okazji 100-lecia miesięcznika dla dzieci „Jutrzenka”, obecnie wydawanego przez Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowo-Światowego w RC w Czeskim Cieszynie.

Narada w redakcji „Głosu Ludu”, 11 lipca 2012 r. Pierwszy od prawej siedzi redaktor naczelny gazety Tomasz Wolff.

Redaktorki Kwadransu Polskich Aktualności w Radiu Czeskim w Ostrawie: Martyna Radłowska-Obrusnik, Krystyna Berki i Halina Drabek

Redaktor naczelna „Zwrotu” Halina Szczotka i redaktor naczelny „Naszej Gazetki” Jan Kubiczek

„Zwrot”. Miesięcznik Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego w RC

12 czerwca 2010 r. przy ul. Czapka w Czeskim Cieszynie została otwarta polska księgarnia Danuty i Zenona Wirthów.

Zaproszenie na XVII Eliminacje Centralne Konkursu Recytatorskiego dla Polaków z Republiki Czeskiej „Kresy” 2011.

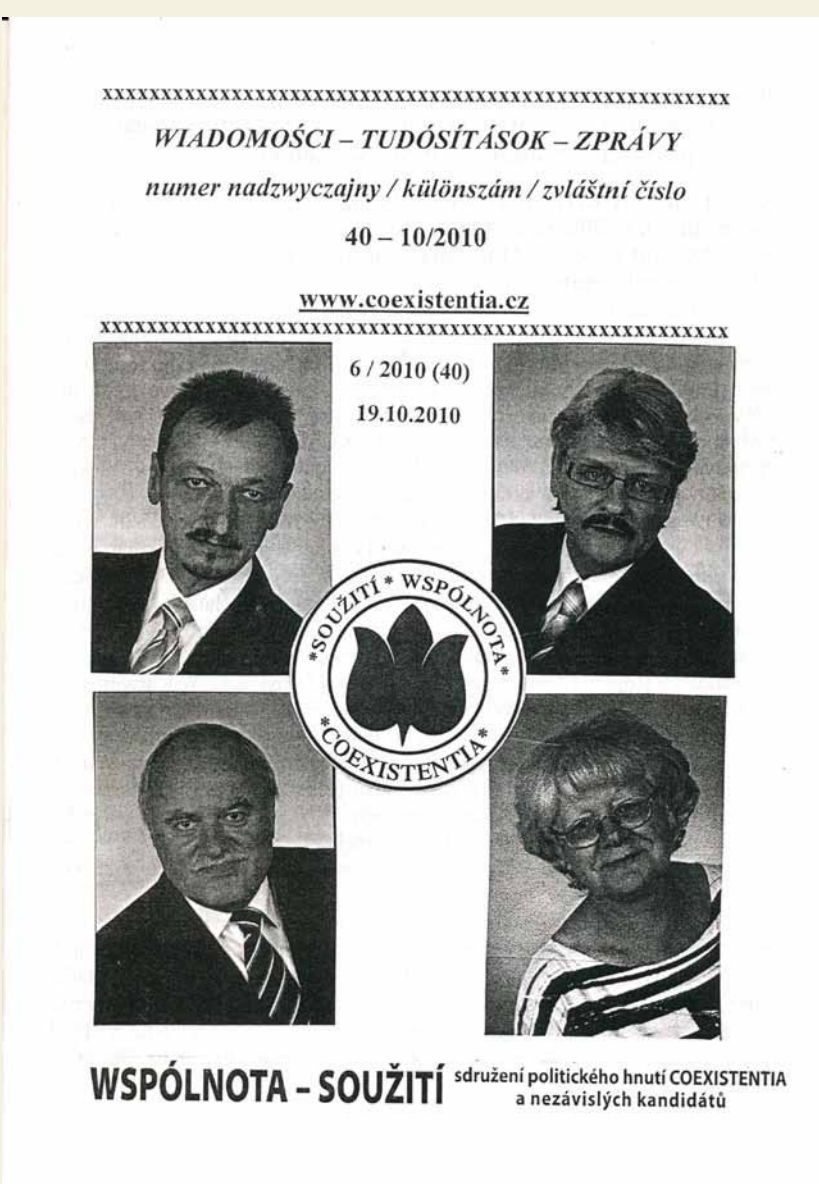
W 2007 r. redakcja „Zwrotu” została nominowana do nagrody „Tacy jesteście”. Nagrodę odbiera ówczesny redaktor naczelny miesięcznika Kazimierz Kaszper, a obok stoją redaktor Czesława Rudnik i grafik Marian Siedlaczek.

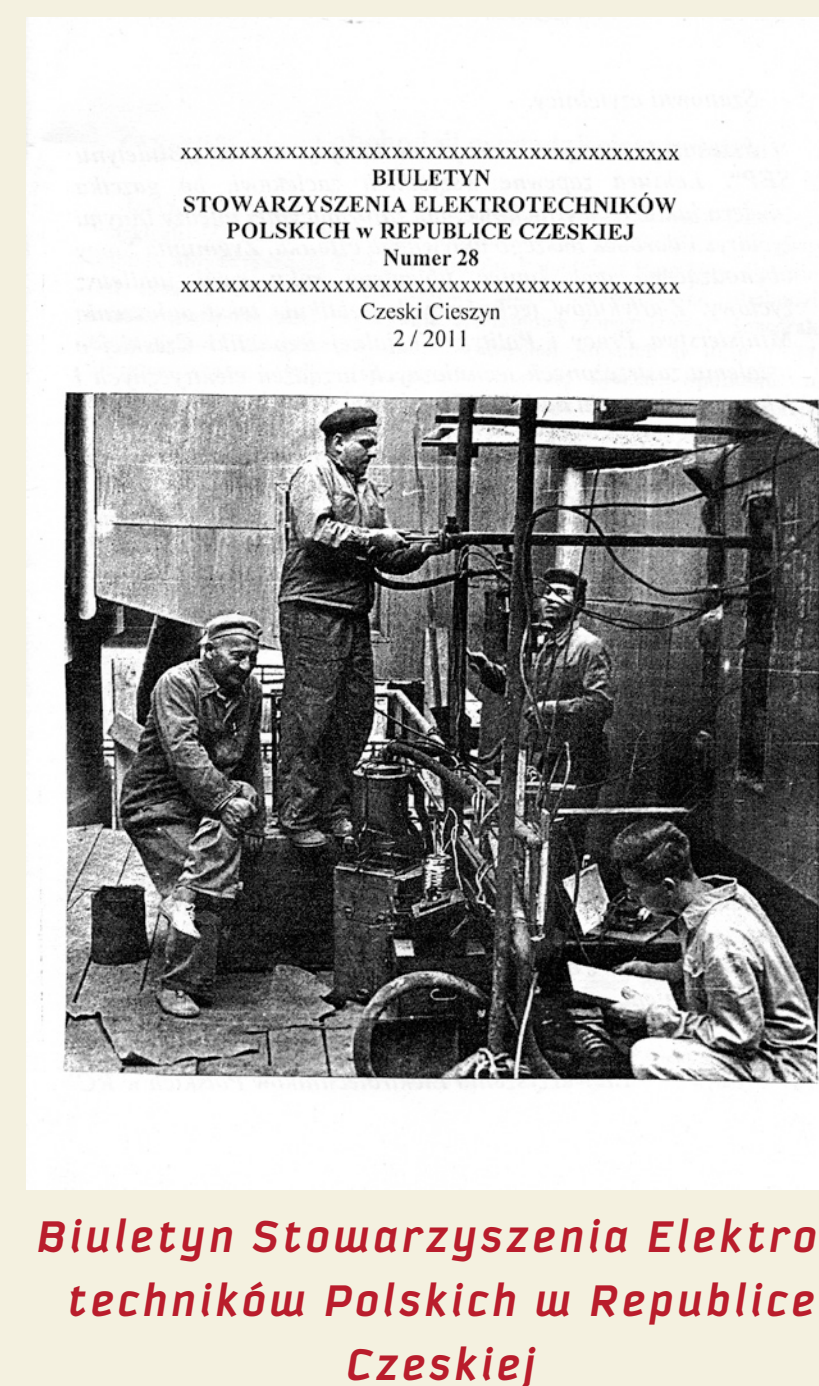
Pięciominutowy program w języku polskim, emitowany raz w tygodniu przez Telewizję Czeską w Ostrawie, redaguje Renata Bilan. Na zdjęciu podczas wywiadu z Anetą Roszką w sekretariacie Kongresu Polaków w RC, 19 października 2010 r.

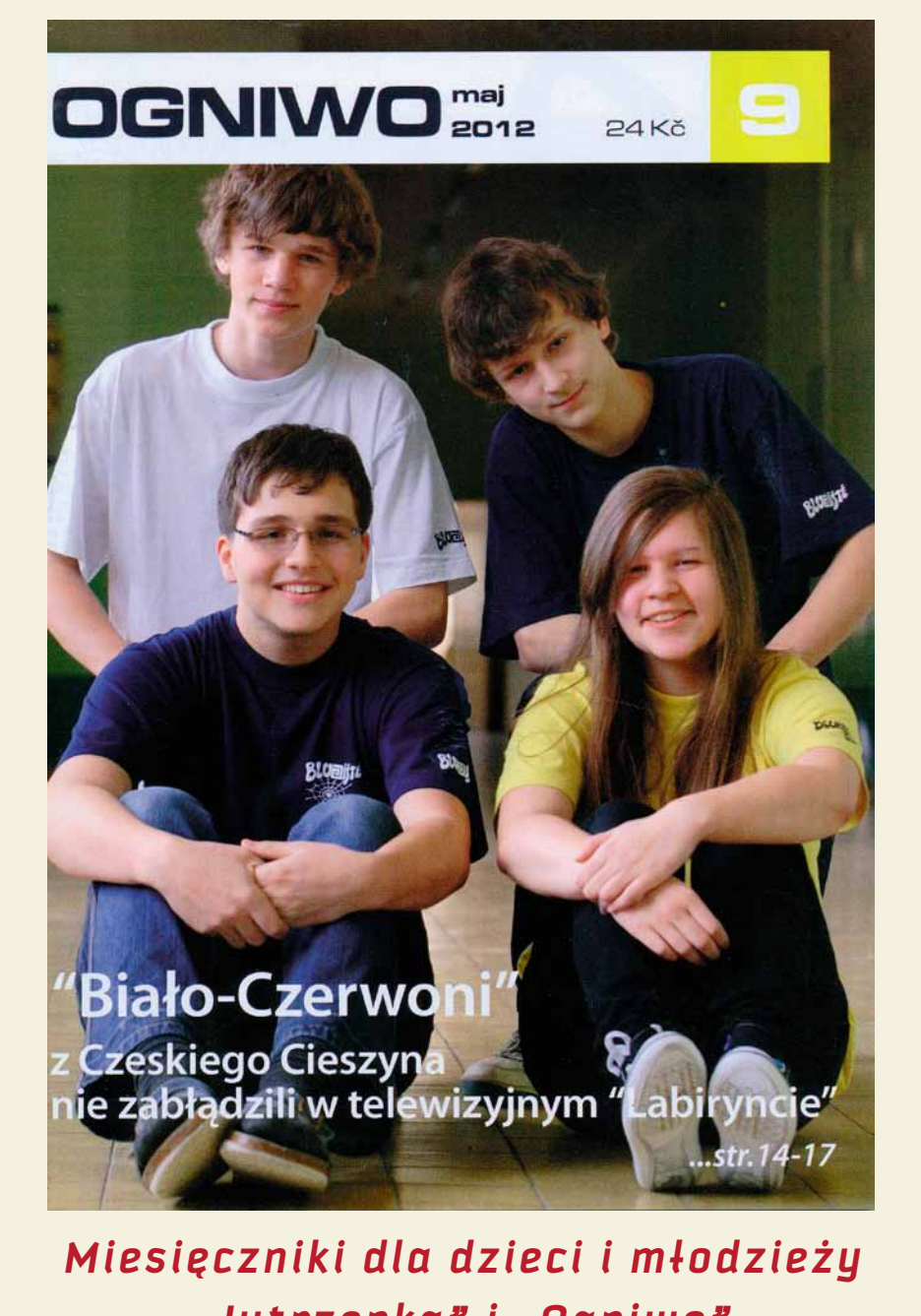
„Głos Ludu”. Gazeta Polaków w Republice Czeskiej.

Wiadomości Ruchu Politycznego „Coexistentia”

Biuletyn Stowarzyszenia Elektro-techników Polskich w Republice Czeskiej

Miesięczniki dla dzieci i młodzieży „Jutrzenka” i „Ogniwo”

Kalendarz Śląski 2012. Wydawca: Zarząd Główny PZKO

Pismo dla dzieci i młodzieży „Nasza Gazetka”

„Wiarus”. Kwartalnik Stowarzyszenia Wojskowej Historii Śląska Cieszyńskiego

Otwarcie Wystawy Polskiej Książki w Domu PZKO w Jabłonkowie, 12 listopada 2010 r.

27 listopada 2009 r. w Teatrze Cieszyńskim odbyło się spotkanie z Wandą Chotomską, autorką ułerszy z opowiadań dla dzieci i młodzieży

W tym budynku przy Rynku Masaryka w Karwinie-Frysztaście mieści się Oddział Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie.

Media, czytelnictwo, literatura i ruch wydawniczy

CZYTELNICTWO

Ważną rolę w utrzymywaniu tożsamości narodowej wśród Polaków na Zaozliu odgrywa czytanie polskich książek i czasopism. Polskie księgozbiory znaleźć można w 27 placówkach bibliotecznych z 44 oddziałami. Kluczową rolę pełni Oddział Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie, którego księgozbiór liczy ponad 16 000 pozycji i obejmuje literaturę piękną dla dzieci i dorosłych, wydawnictwa naukowe, regionalne, audiobooki oraz 28 tytułów gazet i czasopism w języku polskim. Oddział organizuje również wystawy prac artystów z Zaozlia i Polski oraz spotkania z ciekawymi osobistościami.

Istotną rolę w rozpowszechnianiu polskiej książki na Zaozliu odgrywa również Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki, którego sztandarowymi, cyklicznymi imprezami są Wystawa Polskiej Książki i „Z książką na walcach”.

W Czeskim Cieszyńsku przy ul. Čapka od 2003 roku mieści się Klub Polskiej Prasy i Książki, prowadzony przez Danutę i Zenona Wirthów. Można w nim nabyć świeżą polską prasę oraz liczne publikacje książkowe. Z usług księgarni korzystają także zaozlańskie biblioteki oraz szkoły z polskim językiem nauczania.

Na Zaozliu istnieją również dwie polskie placówki archiwalne. Działający od 1993 roku Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC gromadzi wydawnictwa i materiały archiwalne dotyczące historii i współczesności Polaków w Republice Czeskiej, organizuje wystawy i prowadzi działalność wydawniczą. Z jego zbiorów korzystają przede wszystkim studenci polskich i czeskich uczelni wyższych, historycy, dziennikarze i osoby prywatne. Druga placówka – Archiwum Związku Kulturalno-Oświatowego w RC gromadzi publikacje i materiały archiwalne dotyczące działalności największej polskiej organizacji w Republice Czeskiej.

LITERATURA

Zaozlie może pochwalić się znaczącym dorobkiem w zakresie literatury naukowej, obejmującym prace z zakresu historii, etnografii, polonistyki, socjologii i inne. Spośród autorów prac o charakterze naukowym wyróżniają się Karol Daniel Kadłubiec, Stanisław Zahradnik, Irena Bogocz, Halina Rusek, Tadeusz Siwek, Roman Baron, Józef Szymczek czy Grzegorz Gąsior.

Bardzo bogate tradycje posiada literatura piękna, z twórców której na uwagę zasługują Piotr Horzyk, Kazimierz Kaszper, Aniel Kupiec, Franciszek Nastulczyk, Lech Przeczek, Lucyna Przeczek-Waszkowa, Renata Putzlacher, Jacek Sikora, Władysław Sikora czy Bogdan Trojak. Z niezujących autorów literatury pięknej w pamięci Zaozliaków pozostają Wiesław Adam Berger, Janusz Gaudyn, Anna Filipek, Ewa Milerska, Władysław Mýnek, Józef Ondrusz, Gabriel Palowski, Wilhelm Przeczek, Jan Pysko, Karolina Rusz, Gustaw Sajdok czy Jan Szymik.

Młoinicy zaozlańskiej poezji corocznie spotykają się w „Kawiarence pod Pegazem”, imprezie organizowanej w Domu PZKO w Jabłonkowie w ramach „Goralskiego Świąta”. 22. edycja „Kawiarenek pod Pegazem” 3 sierpnia 2012 roku poświęcona była twórczości wybitnych zaozlańskich twórców: Piotra Horzyka, Kazimierza Kaszpera i Władysława Sikory oraz poetek młodego pokolenia: Ewy Furtek, Krystyny Pekały, Marty Różańskiej, Anny Marli Wałach i Martyny Zajac.

Spotkania literackie i promocje książek organizują również: Spolek – Towarzystwo „Avion”, Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki, Kongres Polaków w RC, Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC oraz zaozlańskie biblioteki.

Poniżej zamieszczono wiersz najwybitniejszej zaozlańskiej poetki i pisarki – Anieli Kupiec, która pisze swe utwory w gwarze cieszyńskiej.

Anieli Kupiec Śląsko zymio

Zymio skibiato i orno,
zymio tez i uśmiechu,
zielono zymio i czorno
z nieba modrego strzechą,
gdo woło cie imiłyńy
i serce twoje chróńi?
Czymi żeś je sumiłyńy
i gdo cie dycki bróńi?

Zymio kumińów i kwiołek,
zymio spoczynku, trudu,
prozy zymio i zwrotek
i twardyńch zmoagń ludu,
powierz nóm swoje sprawy,
my cie nie zawiedymy.
Tobie z uśmichym i zawym
ogiyń z wodą zgodzimy.

Anieli Kupiec, Po naszymu pieszo
i na skrzydłach, Czeski Cieszyń
2005, s. 109

RUCH WYDAWNICZY

Największym dorobkiem wydawniczym na Zaozliu może pochwalić się Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC. Działalność wydawniczą prowadzi Zarząd Główny PZKO oraz działające przy nim sekcje, bogaty dorobek edytorski posiadają też Miejskowe Koła PZKO, które publikują własne wydawnictwa jubileuszowe, monografie chóráw, zespołów tanecznych, amatorskich zespołów teatralnych itp.

Kilkadziesiąt publikacji wydał również Kongres Polaków w RC. Wśród nich wyróżnia się zwłaszcza seria „Bibliotheca Tessinensis”, edycja materiałów źródłowych do dziejów Śląska Cieszyńskiego, będąca wspólnym przedsięwzięciem Ośrodka Dokumentacyjnego Kongresu Polaków w RC i Książnicy Cieszyńskiej w Cieszyńsku.

W zakresie aktywności wydawniczej w tyle nie pozostają również inne organizacje, jak Polskie Towarzystwo Medyczne w RC, Towarzystwo Nauczycieli Polskich w RC, Macierz Szkolna w RC, Koło Polskich Kombatantów w RC, Spolek – Towarzystwo „Avion” i Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki. Wydawnictwa jubileuszowe publikują także przedszkola i szkoły z polskim językiem nauczania, Scena Polska Teatru Cieszyńskiego i inne.

Na konferencji „Źródła jako klucz poznania historii”, która odbyła się 9 czerwca 2007 r. w Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszyńsku, zaprezentowano książkę Jiřego Friedla: Zaozlie w świetle sztyrogramów polskiej placówki dyplomatycznej w Pradze i Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie 1945–1949.

18 października 2007 r. w Czeskim Cieszyńsku odbyło się spotkanie w sprawie wspólnego projektu „XX wiek na Zaozliu”, realizowanego przez Kongres Polaków w RC i Ośrodek „Karta” w Warszawie.

Promocja książki dr. Stanisława Zahradnika: Materiały do bibliografii dorobku twórczego Polaków na Zaozliu 1920–2004 miała miejsce 17 czerwca 2008 r. w sali konferencyjnej Kongresu Polaków w RC w Czeskim Cieszyńsku.

Promocja 1 i 2 tomu książki Władysławy Magliery: Szlakiem cieszyńskich kobiet oraz publikacji autorstwa Kazimierza Jaworskiego: 220 lat szkolnictwa w Końskiej odbyła się w czasie Goralskiego Świąta w Jabłonkowie 7 sierpnia 2011 r.

Spotkanie z zaozlańską poetką Anielą Kupiec zorganizowane w Książnicy Cieszyńskiej w ramach projektu „Zaozlie teraz”, 16 grudnia 2011 r.

Tadeusz Siwek: Czesko-polska etniczka hranice, wyd. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1996.

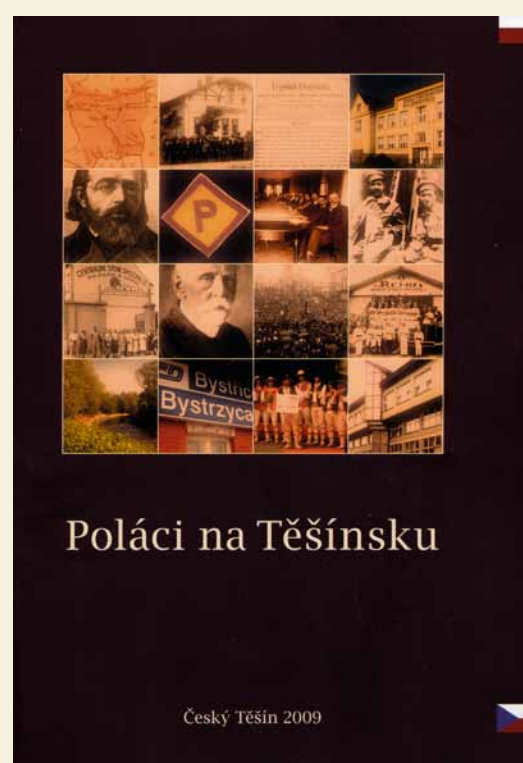
Jiří Friedl: Zaozlie w świetle sztyrogramów polskiej placówki dyplomatycznej w Pradze i Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie 1945–1949, wyd. Ośrodek Dokumentacyjny Kongresu Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2007.

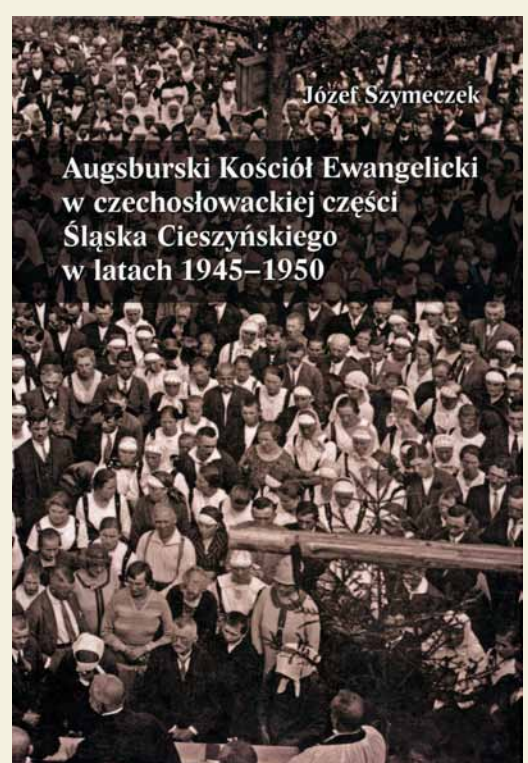
Krzysztof Nowak: Mniejszość polska w Czechosłowacji 1945–1989, wyd. Polskie Towarzystwo Historyczne, oddział w Cieszyńsku, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Cieszyń – Katowice 2010.

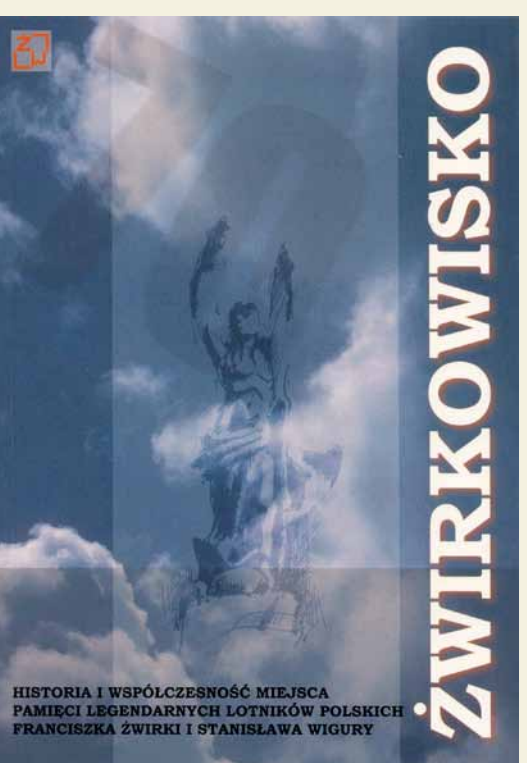
Polacy na Zaozliu 1920–2000. Poláci na Těšinsku, pod red. Józefa Szymczaka, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2002.

Roman Kaszper, Bohdan Małysz: Poláci na Těšinsku, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2009.

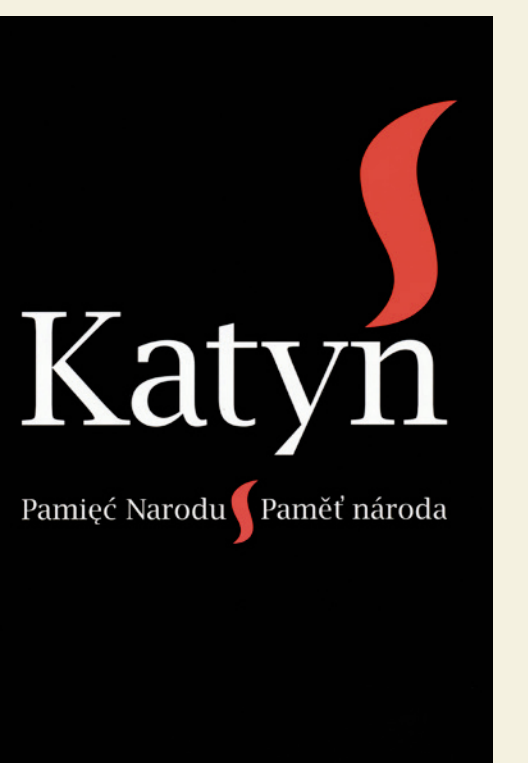
Józef Szymczek: Augsburski Kościół Ewangelicki w Czechosłowacji 1945–1950, wyd. Książnica Cieszyńska, Cieszyń 2008.

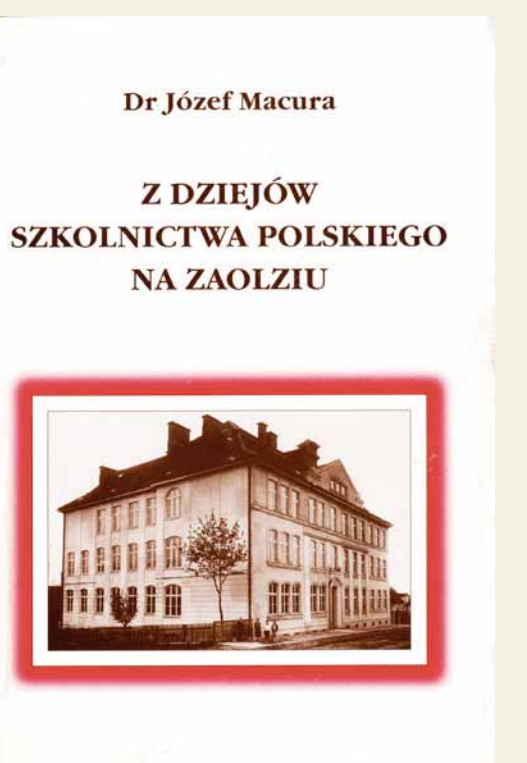
Zwirowkowsko, pod red. Józefa Szymczaka, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2002.

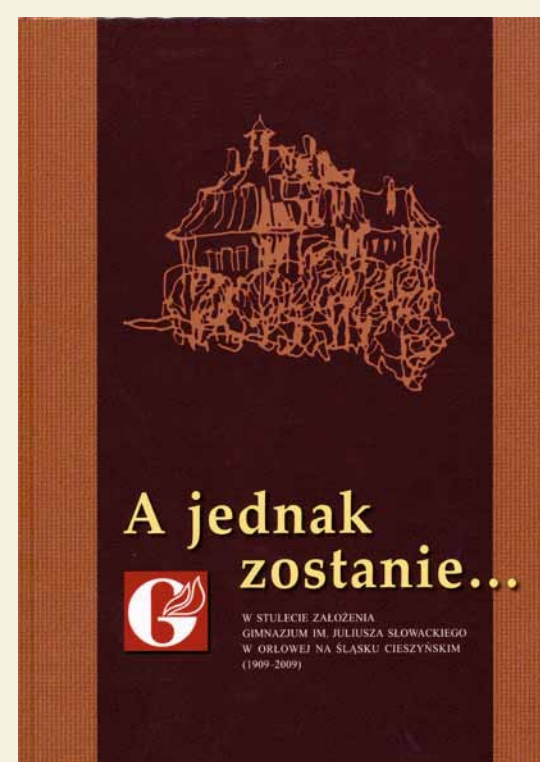
Otylia Toboła: Lutynskie tango i inne historie wojenne z Zaozlia, wyd. Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki, Czeski Cieszyń 2003.

Katyn – Pamięć Narodu. Pamięť národa, wyd. Macierz Szkolna w Republice Czeskiej, 1989–1920–1990, red. odpow. Janusz Branny, wyd. Zarząd Główny Macierzy Szkolnej w RC, Czeski Cieszyń 2010.

Józef Macura: Z dziejów szkolnictwa polskiego na Zaozliu, wyd. Towarzystwo Nauczycieli Polskich w RC, Czeski Cieszyń 1998.

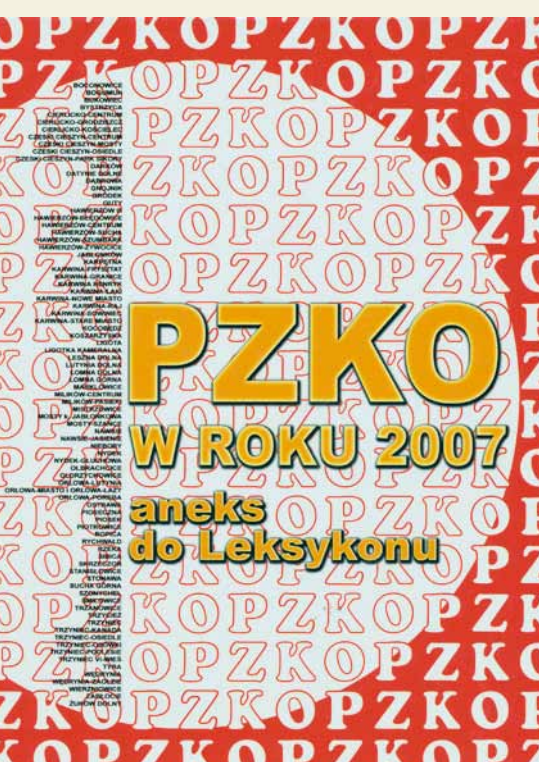
A jednak zostanie... W stulecie założenia Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Olbramowie na Śląsku Cieszyńskim (1909–2009), red. Roman Baron, wyd. Kongres Polaków w RC, Olbrama – Czeski Cieszyń 2009.

Szkoła z tradycją, wyd. Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Stanisława Hadyny w Bystrzycy, Bystrzyca 2008.

Leksykon PZKO, red. Martyna Radowska-Obrusnik, Otylia Toboła, wyd. ZG PZKO, Czeski Cieszyń 1997.

Aneks do Leksykonu PZKO, red. Franciszek Bałon, wyd. ZG PZKO, Czeski Cieszyń 2007.

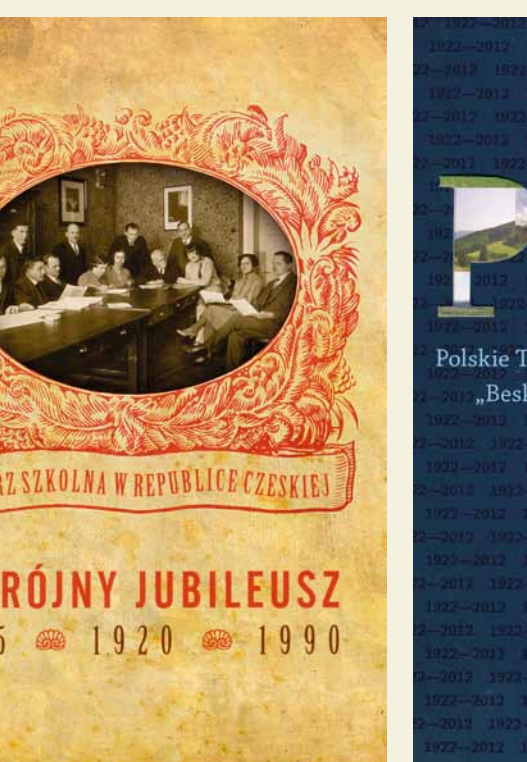
Jerzy Czap: Miejskowe Koło PZKO w Olbramkach 1947–2007, wyd. MK PZKO, Olbramki 2009.

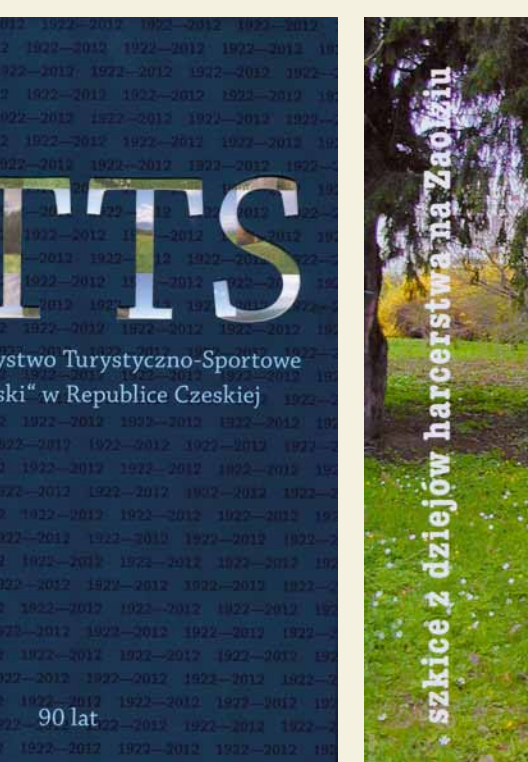
Z myślą o potomnych, pod red. Stanisława Zahradnika, wyd. Sekcja Historii Regionu przy ZG PZKO, Czeski Cieszyń 2005.

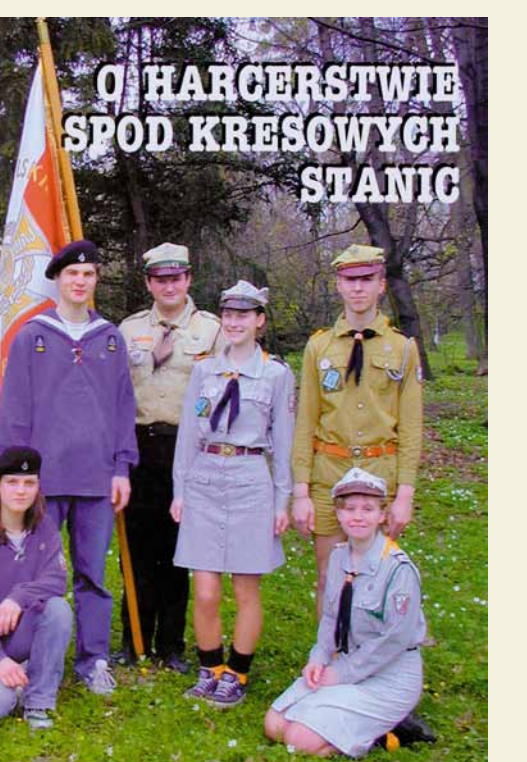
Kluby Kobiety w życiu Zaozliu, wydawca ZG PZKO, Czeski Cieszyń 2009.

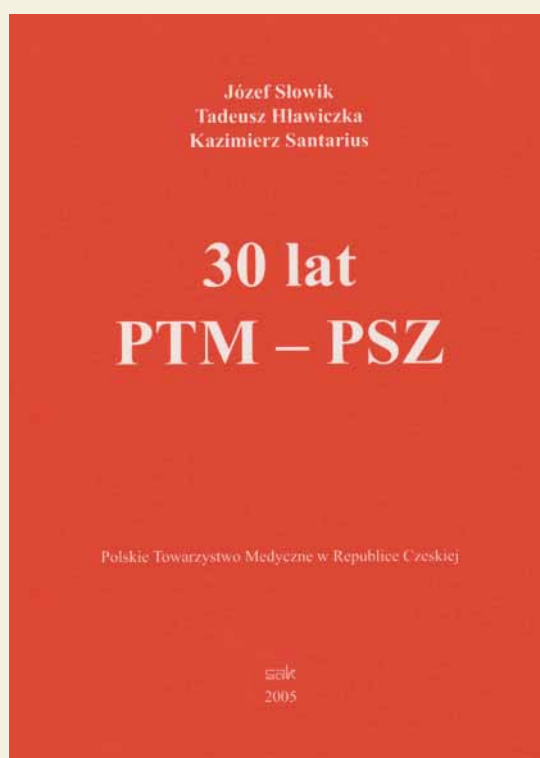
Macierz Szkolna w Republice Czeskiej: potrójny jubileusz: 1895–1920–1990, red. odpow. Janusz Branny, wyd. Zarząd Główny Macierzy Szkolnej w RC, Czeski Cieszyń 2010.

PTTS. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Beskid Śląski” w Republice Czeskiej, red. Halina Tuwardzik i in., Wydawnictwo Beskid, Wędrzyna 2011.

O harcerstwie spod kresowych stanic. Szkice z dziejów harcerstwa na Zaozliu, red. Józef Szymczek, Kazimierz Gajdzica, wyd. Harcerstwo Polskie w RC, Czeski Cieszyń 2000.

Józef Siwik: 30 lat PTM – PSZ, wyd. Polskie Towarzystwo Medyczne w RC, Karwinia 2005.

100 lat ludznanstwa nad Olzą, red. Jan Szymik i Leszek Richter, wyd. Sekcja Ludoznawcza ZG PZKO, Czeski Cieszyń 2003.

Sport polski na Zaozliu, pod red. Stanisława Zahradnika, wyd. Sekcja Historii Regionu przy ZG PZKO, Czeski Cieszyń 2005.

Kazimierz Kaszper: Melpomeny wędryńskiej przypadki, Wydawnictwo Beskid, Wędrzyna 2003.

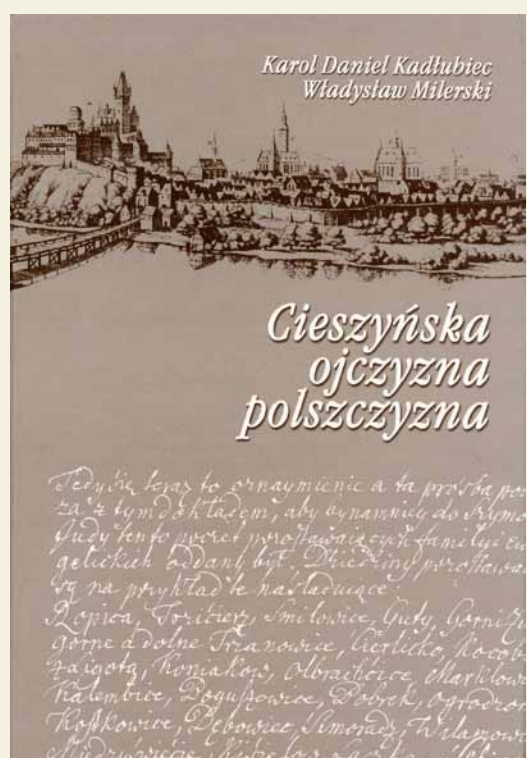
Jan Pysko: Kawiarenka „Pod Pegazem”, wyd. Oficyna Literacka Kawiarenek „Pod Pegazem”, Jabłonków 2003.

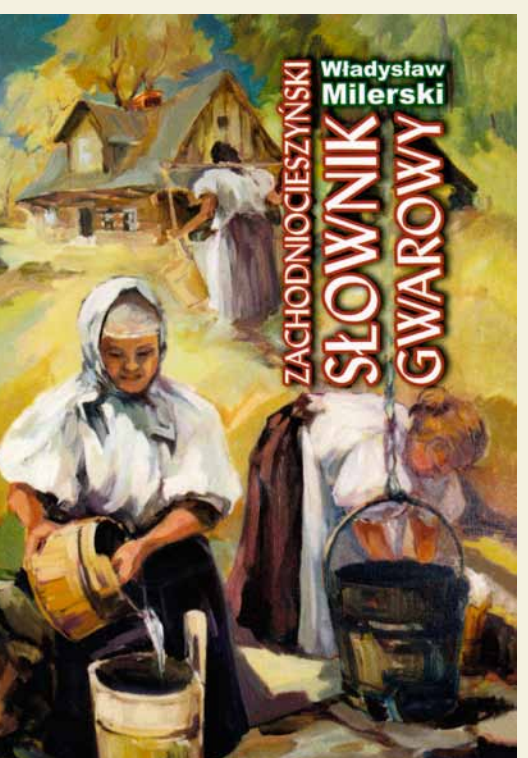
Chór żeński „Melodia” 1955–2004, Nawisie 2006.

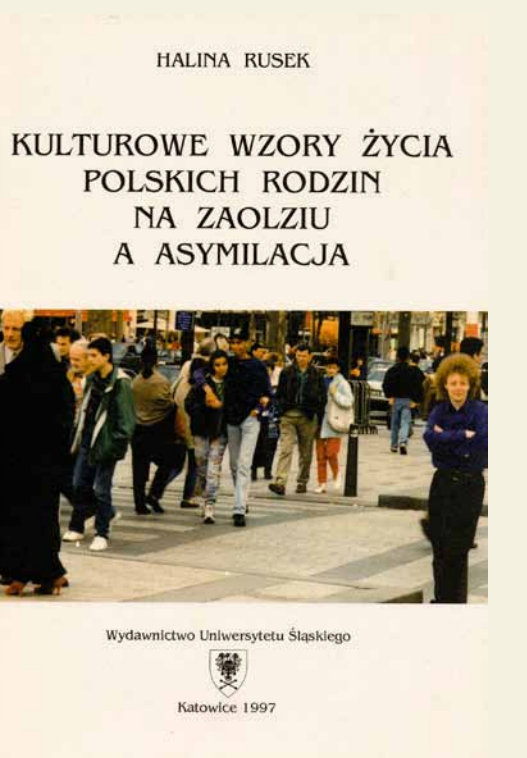
Jana Radoławska: Język polski na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku (polsky jazyk na Těšinsku v 19. století), Scripta.

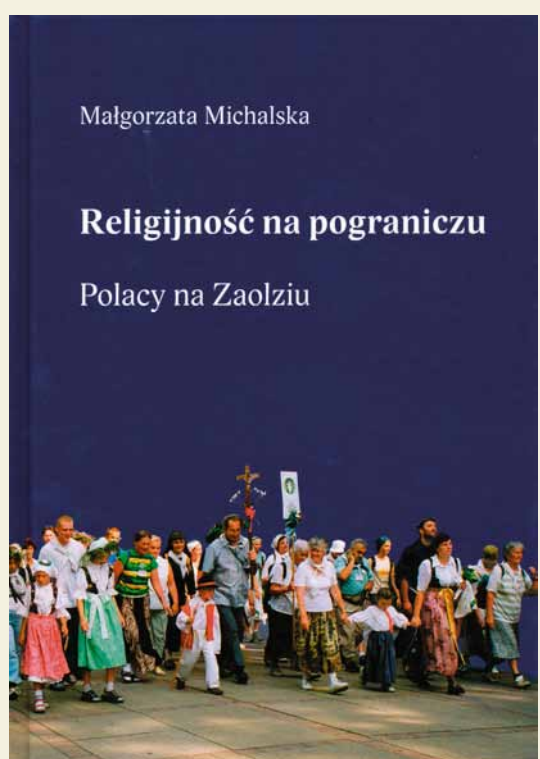
Karol Daniel Kadłubiec: Cieszyńska przygoda polszczyzny, wyd. Cieszyńska Książnica, Czeski Cieszyń 2001.

Władysław Milerski: Zachodniocieszyński słownik gwarowy, wyd. Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC, Czeski Cieszyń 2009.

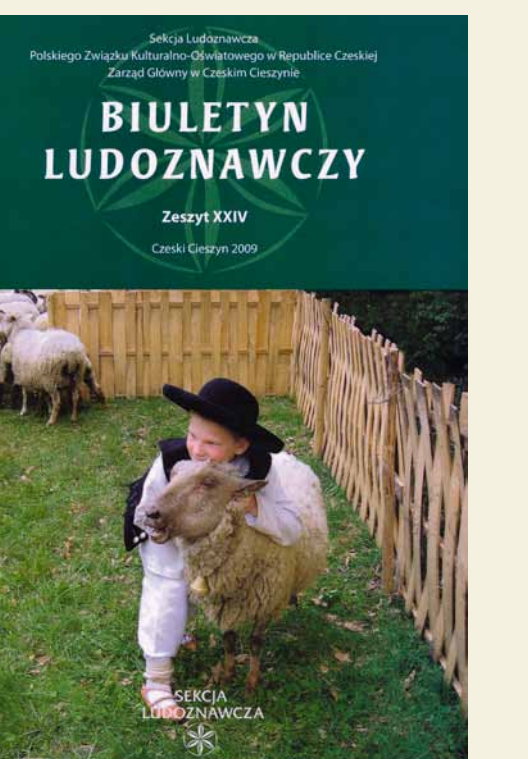
Halina Rusek: Kulturowe wzory życia polskich rodzin na Zaozliu a asymilacja, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997.

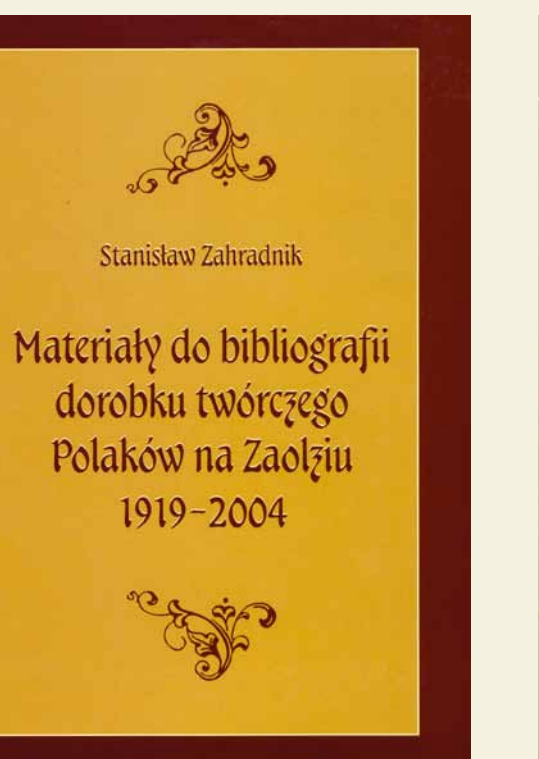
Małgorzata Michalska: Religijność na pograniczu. Polacy na Zaozliu, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2006.

Jan Szymik: Doroczne zwycięstwo i obrzędy na Śląsku Cieszyńskim, wyd. Zarząd Główny PZKO, Czeski Cieszyń 2001.

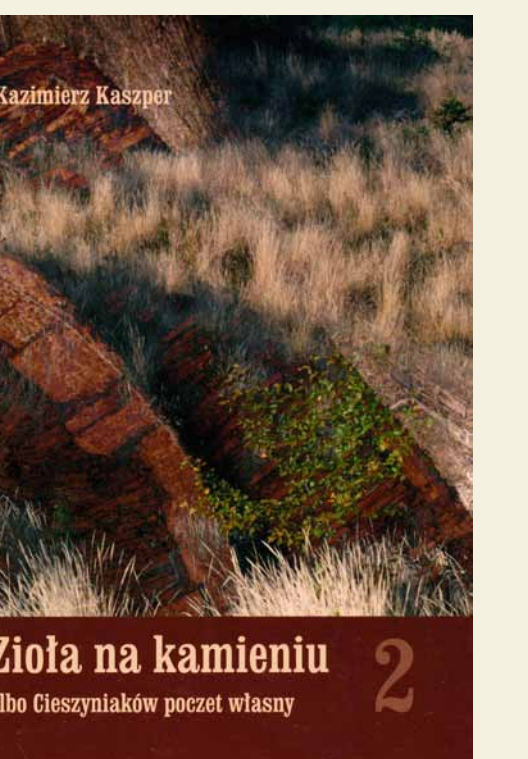
Biuletyn Ludoznawczy, zeszyt XXIV, red. Agnieszka Pleńczak, Leszek Richter, Jan Szymik, wyd. Sekcja Ludoznawcza PZKO, Zarząd Główny PZKO, Czeski Cieszyń 2009.

Stanisław Zahradnik: Materiały do bibliografii dorobku twórczego Polaków na Zaozliu 1920–2004, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 2007.

Władysław Sikora: Pisarze Zaozlia, Wydawnictwo „Olza”, Czeski Cieszyń 1992.

Kazimierz Kaszper: Ziemia na kamieniu, tom 2, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2006.

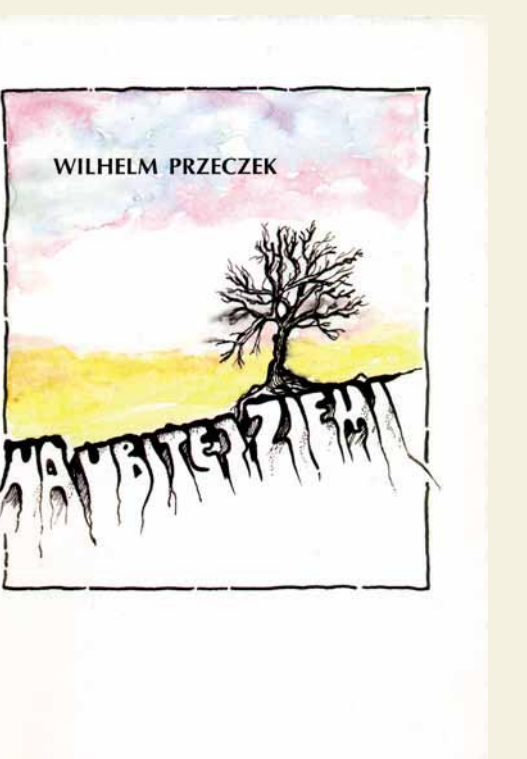
Bronisław Firle: Śladami uciekającej pamięci, t. I, wyd. Koło Polskich Kombatantów w RC, Czeski Cieszyń 2011.

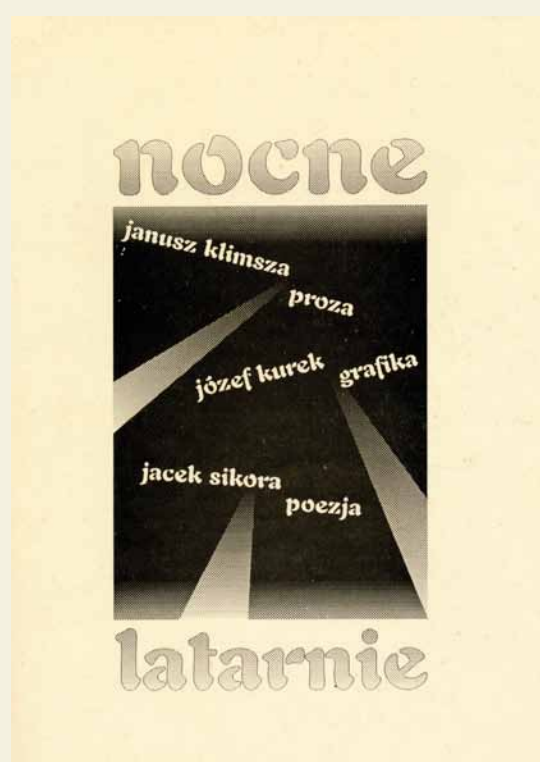
Władysław Magiera: Sierota ministrem: Józef Kiedroń 1879–1932, wyd. Stowarzyszenie Klub Kobiety Kreatywnych, Kongres Polaków w RC, Cieszyń – Czeski Cieszyń 2011.

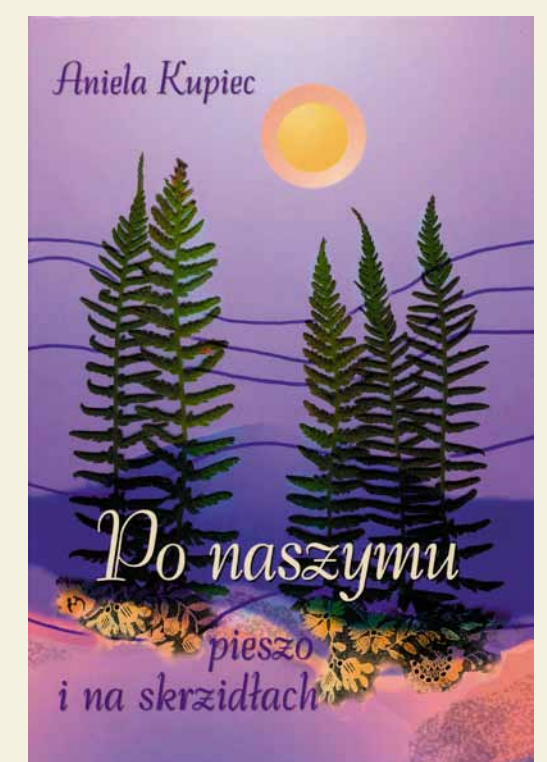
Józef Ondrusz: Cudowny chleb i inne godki śląskie, wyd. Towarzystwo Nauczycieli Polskich, Czeski Cieszyń 1996.

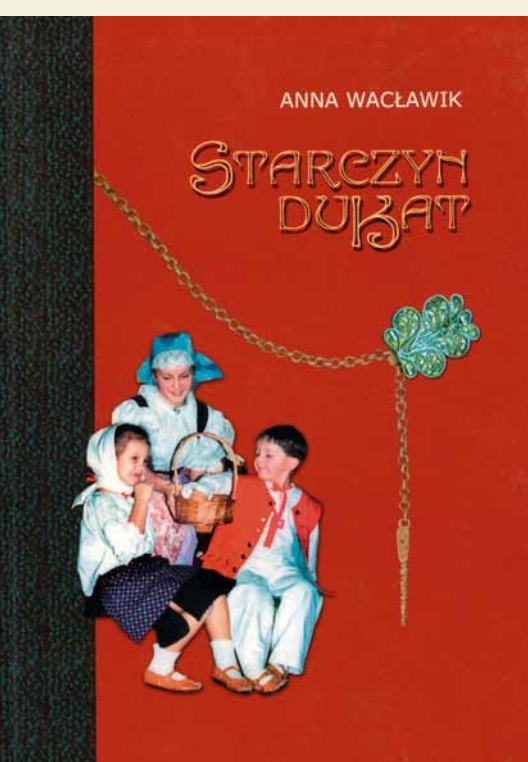
Wilhelm Przeczek: Na ubitej ziemi, wyd. Oficyna Literacka Kawiarenek „Pod Pegazem”, Jabłonków 1994.

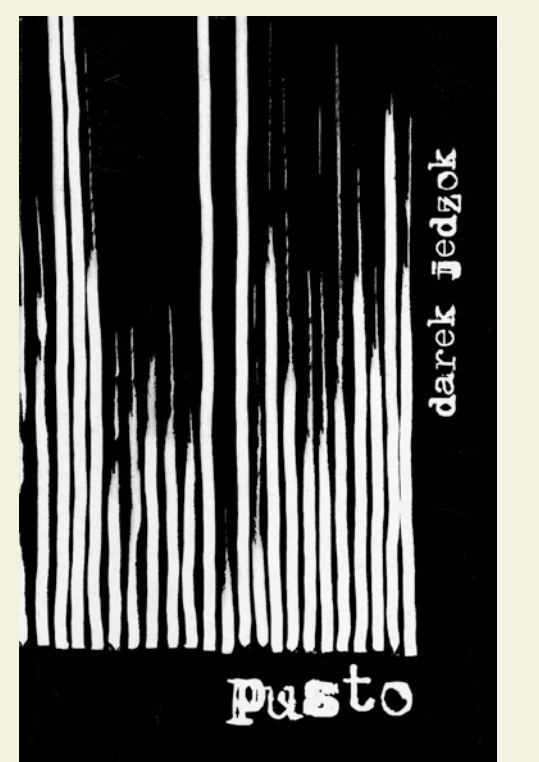
Janusz Klimsza, Józef Kurek, Jacek Sikora: Nocne latarnie, Wydawnictwo Olza, Czeski Cieszyń 1995.

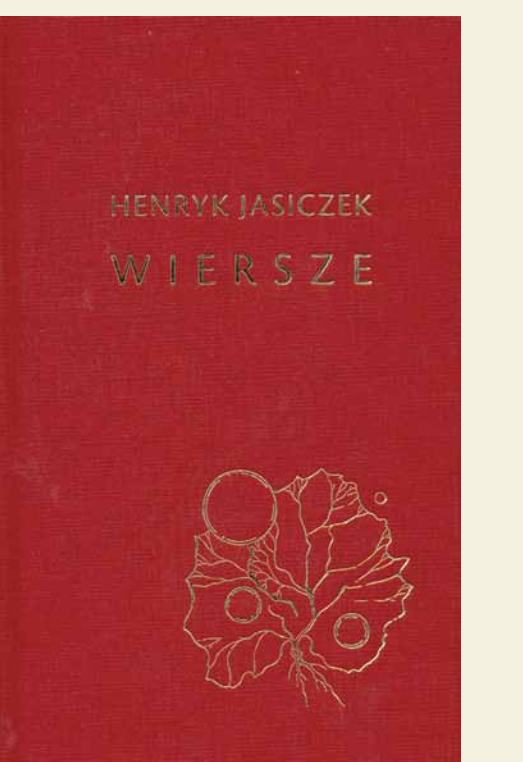
Anieli Kupiec: Po naszymu: piosenki i na skrzydłach, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2005.

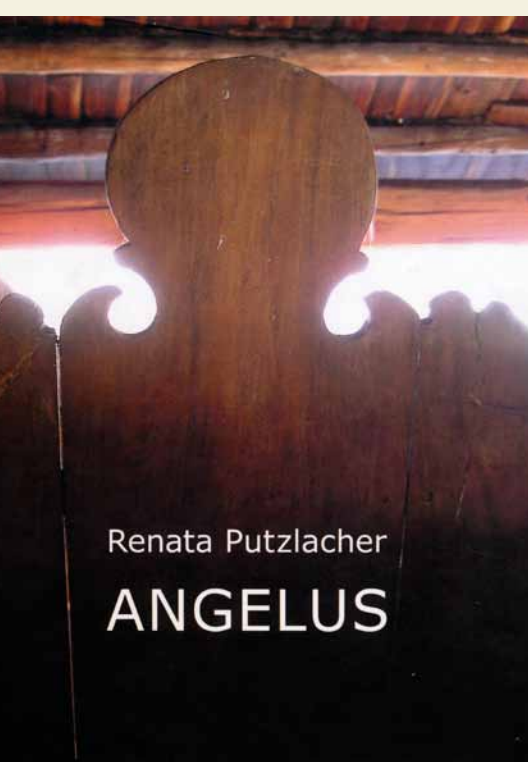
Anna Wacławik: Starczyń dukat, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2005.

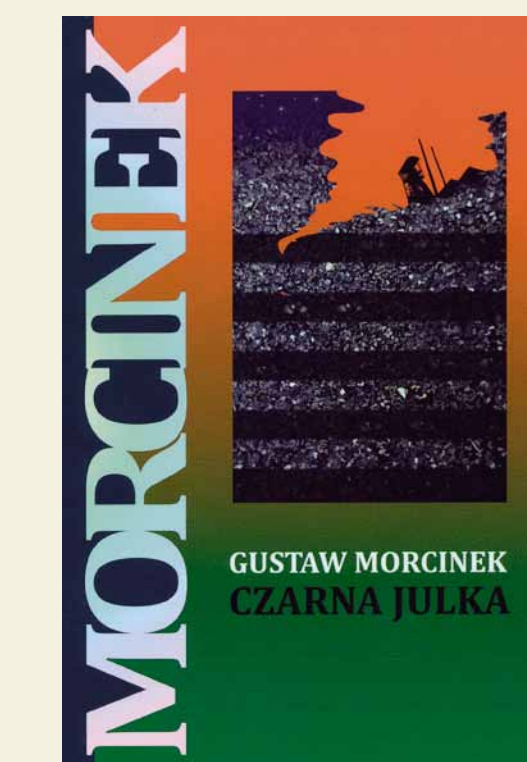
Darek Jedzok: Pusto, wyd. Towarzystwo Avion, Czeski Cieszyń 2004.

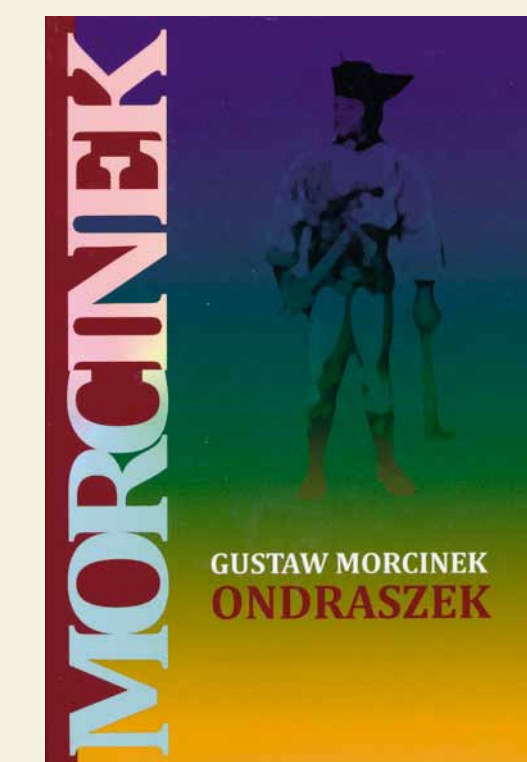
Henryk Jasieczek: Wiersze, wyd. Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki, Czeski Cieszyń 2006.

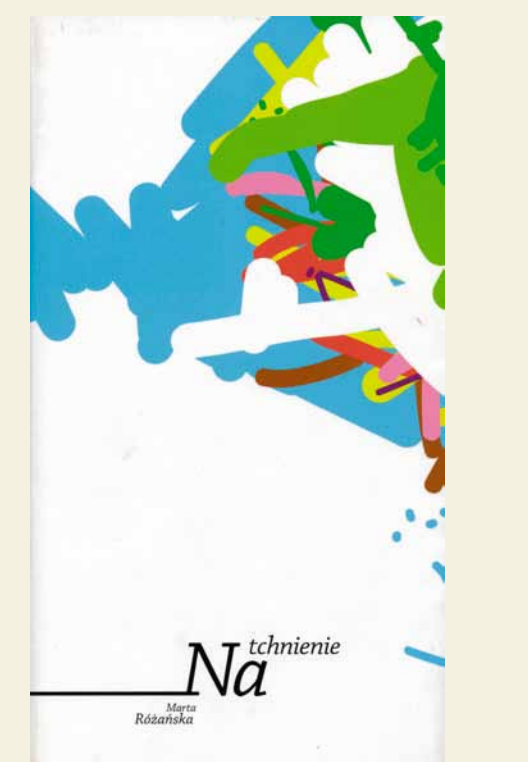
Renata Putzlacher: Angelus, wyd. Towarzystwo Avion, Czeski Cieszyń 2006.

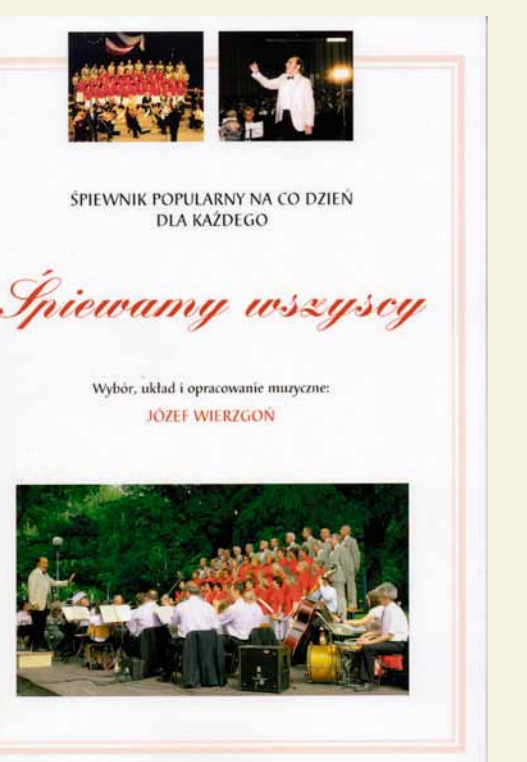
Gustaw Morcinek: Czarna Julka, Wydawnictwo Beskid, Wędrzyna 2011.

Gustaw Morcinek: Ondraszek, Wydawnictwo Beskid, Wędrzyna 2011.

Marta Różańska: Na tchnienie, wyd. Kongres Polaków w RC, Czeski Cieszyń 2011.

Józef Wierzoń: Śpiewamy wszyscy, Czeski Cieszyń 2007.

Sport i turystyka

Tradycje sportowe na Zaozliu mają głębokie korzenie. Już w okresie międzywojennym działała tutaj wiele Polskich Klubów Sportowych, z których największe osiągnięcia zanotowały na swym koncie PKS „Polonia” Karwina i „Siła” Trzynieć. W 1952 r. Polskie Kluby Sportowe na mocy decyzji władz państwowych zostały rozwiązane, a ich członków włączono do klubów czeskich. Wiele osiągnięć zanotowali tacy sportowcy jak Rudolf Łabaj, Józef Stebel, Tadeusz Kraus, Edward Bubik i inni.

Do 1989 roku polskie imprezy sportowe były organizowane wyłącznie przez Polski Związek Kulturalno-Oświatowy. Przy Zarządzie Głównym PZKO działała Sekcja Sportu i Turystyki, która koordynowała działalność sportową na szczeblu centralnym. Sytuacja ta uległa zmianie w 1991 roku z chwilą reaktywowania działającego już przed wojną Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Sportowego „Beskid Śląski”. W 1993 roku Towarzystwo to zainaugurowało akcję „Zdobynamy szczyty”, wydając pierwszą książeczkę turystyczną i pieczątki poszczególnych szczytów oraz karty uczestnictwa w wycieczkach. W 1995 roku działalność poszerzono o wycieczki autokarowe. W 2002 roku zaczęto organizować tradycyjne tygodniowe wycieczki. Wielkim powodzeniem cieszą się również wycieczki wtorkowe. W dniu 25 sierpnia 2012 roku z inicjatywy PTTS „Beskid Śląski” odbył się w Koszarzyskach Zlot Turystów im. Władysława Wójcika.

W PTTS „Beskid Śląski” oprócz Sekcji Turystycznej działa również Towarzystwo Rowerowe „Olza”, które organizuje m.in. Rajd do Źródła Olzy, Rajd do ujścia Olzy im. Władysława Janika, Memoriał im. Mariana Palowskiego, wycieczki jednodniowe i obozy kolarskie. Towarzystwo ściśle współpracuje z Turystycznym Klubem Kolarskim PTTK „Ondraszek” z Cieszyna.

W 1999 r. członkowie byłych Polskich Klubów Sportowych założyli Klub 99, organizujący m.in. mecze oldbojów drużyn „Goroli” i „Dolan”, turnieje tenisa stołowego i turnieje kregłowe oraz współorganizujący „Rajd o kyrpce Macieja”. Pierwszym prezesem Klubu 99 był Rudolf Łabaj, obecnie jest nim inż. Jerzy Czap.

Od 2004 r. w ramach PTTS działa również Sekcja Sportowa, która wcześniej działała przy ZG PZKO. Sekcja organizuje wyjazdy ekipy zaozlańskich sportowców na Letnie i Zimowe Igrzyska Sportowe, w których nierzadko startują całe rodziny – wspomnijmy chociażby rodziny Martynków, Czudków, Fójcików i Molinów. Długoletnim kierownikiem Sekcji Sportowej był nieżyjący już Jan Cymorek, zaś obecnie funkcję tę sprawuje Henryk Cieślak.

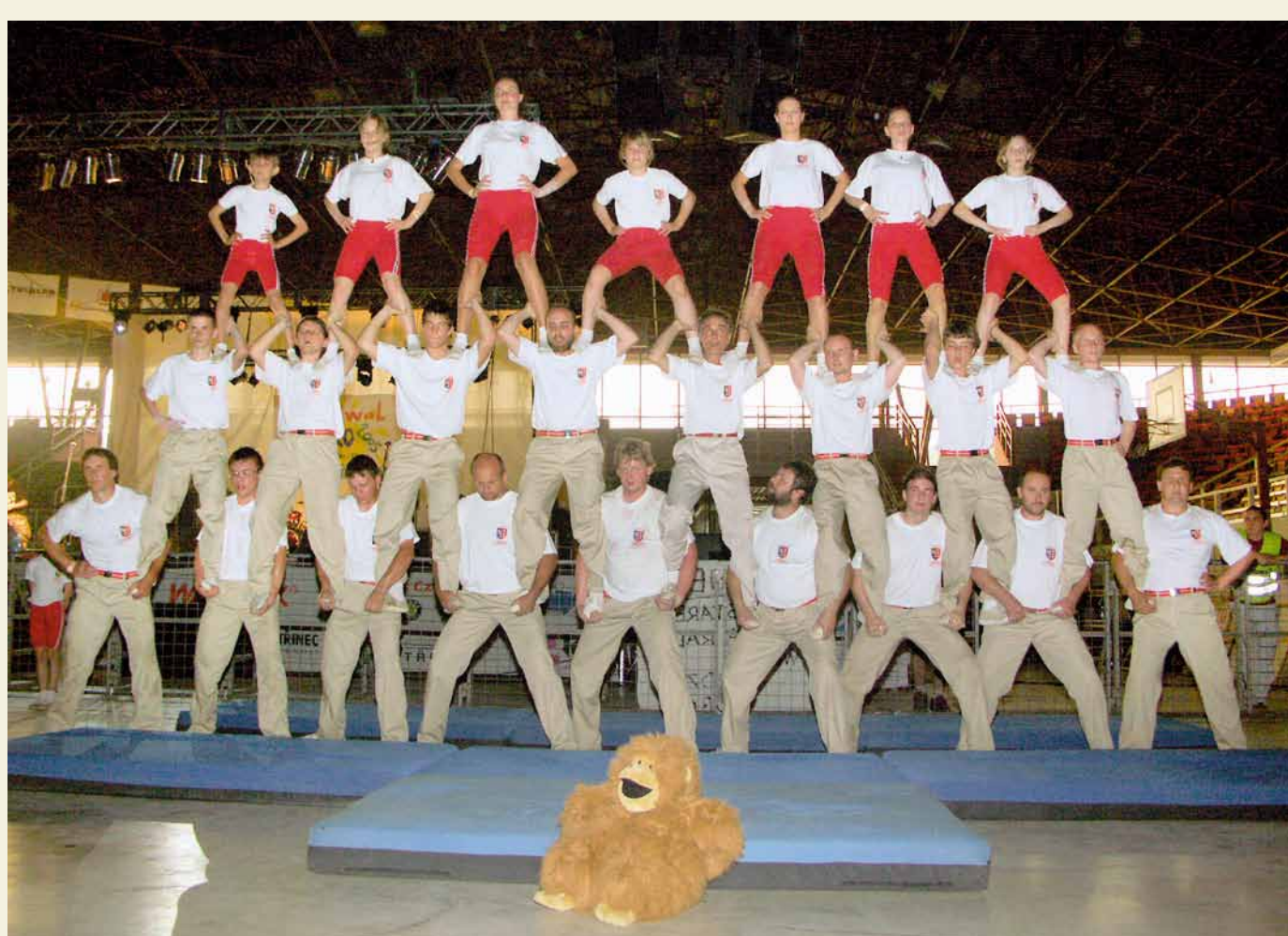
Również Miejscowe Koła PZKO organizują imprezy o charakterze sportowym, takie jak: Puchar Łata organizowany przez MK PZKO w Lesznej Dolnej, zawody w biegu na nartach o Memoriał Jasła Konderli w Bystrzycy, otwarte mistrzostwa PZKO w biegu przełajowym o Memoriał Wandy Delong w Mistrzowicach. W ramach Goralskiego Świąta odbywają się „Bieg o dzbanek mleka” i wspomniany już „Rajd o kyrpce Macieja”. Oprócz tego organizowane są wycieczki turystyczne, turnieje piłkarskie, szachowe, tenisa stołowego, siatkówki, kregłowe itd. Corocznie w dniu 9 września odbywa się również „Święto źródeł”, czyli wycieczka do Źródła Olzy pod Gańczorką, którą pod patronatem Zarządu Głównego PZKO organizuje Władysław Kristen.

Ośrodek Rekreacyjny Pasieczki i ZG PZKO w ramach „Festynu Górskiego” w Koszarzyskach corocznie organizują turniej siatkówki.

Imprezy sportowe organizują również Macierzy Szkolna w RC i szkoły z polskim językiem nauczania. Wymienić należy chociażby Memoriał Alojzego Adamca, czyli Mistrzostwa Macierzy Szkolnej w Piłce Nożnej Polskich Szkół Podstawowych w Republice Czeskiej, „Zjazd Gwiazdźdysty”, Lekkoatletyczne Igrzyska Polskich Szkół Podstawowych, Mistrzostwa Polskich Szkół Podstawowych w Pływaniu. Dla uczniów szkół podstawowych z polskim językiem nauczania Trzyniecki Klub Kultury organizuje imprezę turystyczno-rowerową „Złoty Rajd”.

Szczególne miejsce na zaozlańskiej arenie sportowej zajmuje drużyna piłkarska oldbojów „Orły Zaozlia”, której kapitanem jest Andrzej Bizoń. Drużyna ta bierze udział w meczach i turniejach nie tylko w Republice Czeskiej, ale również w Polsce i na Słowacji, zaś sama organizuje własne turnieje, jak chociażby turniej o Memoriał Karola Jungi w Żukowie Górnym.

Obecnie Polacy odnoszą sukcesy w wielu dziedzinach sportu. Wspomnijmy chociażby niektórych z nich: w piłce nożnej Radek Szmek („Slovácko”), Jakub Legierski (Karwina), Robert Schimke (Dzieńmorowice) i Jakub Łojek (Trzynieć, Czeski Cieszyń); w narciarskich i kolarskich biegach na orientację Ewa Haltof; w biegach narciarskich Ewa Szotkowska (SKI Mosty); w narciarstwie alpejskim Adam Martynek, Michał Staszowski, Ewa Heczko i Jakub Zagata (SKI Mosty); w skokach narciarskich Robert Szymeczek i Damian Lasota (SKI Nydek); w piłce ręcznej Michał Mrózek; w biegach Wawrzyniec Fójcik, Józef Słowiacek i Adam Ondruch; w strzelectwie Jan Walica; w pięcioboju nowoczesnym Roman Grycz; w kulturystyce Roman Wróbel i Wojciech Czudek; w szachach Edward Schoupal i Karolina Langner.

Występ zespołu gimnastycznego „Gimnaści” z Wędrzyn na Festiwalu PZKO w Trzyciu, 28 maja 2005 r.

Turniej tenisa stołowego w Domu PZKO w Wędrzyn, 14 marca 2009 r.

Prolog Memoriału im. Mariana Palowskiego, Czeski Cieszyń, 23 kwietnia 2009 r.

Powyżej: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Beskid Śląski” corocznie organizuje „Rajd o kyrpce Macieja”, który odbywa się w ramach „Goralskiego Świąta”. Na zdjęciu Eugeniusz Krupa na mecie rajdu, 8 sierpnia 2009 r.

Tablica na ścianie schroniska na Kozubowej upamiętniająca pierwszego prezesa PTTS „Beskid Śląski” – Władysława Wójcika.

Klub 99 – sekcja PTTS „Beskid Śląski” skupia członków byłych Polskich Klubów Sportowych i organizuje m.in. mecze oldbojów. Zdjęcie ze spotkania „Gorole” – „Dolanie” na boisku w Odrzychowicach, 21 września 2009 r.

„Złoty Rajd” w Koszarzyskach, 3 października 2009 r.

Na starcie Rajdu Rowerowego do źródła Olzy, Lasek Miejski w Jabłonkowie, 26 czerwca 2010 r.

Otwarcie zrewitalizowanego otoczenia źródła Olzy pod Gańczorką, 9 września 2010 r.

Członkowie PTTS „Beskid Śląski” na Sarniej Skale w Tatrach Zachodnich, 6 września 2010 r.

Członkowie PTTS „Beskid Śląski” przy pomniku partyzantów pod Małą Kikolą, 23 października 2010 r.

Zwycięzca „Pucharu Łata”, który odbył się 24 lipca 2010 r. w Trzyciu-Kanadzie została drużyna z Suchej Górnej.

Drużyna piłkarska „Orły Zaozlia” w 2008 r.

Drużyna piłkarska „Orły Zaozlia” na meczu sparingowym w Olbrachcicach przed wyjazdem na Letnie Igrzyska Polonijne we Wrocławiu w 2011 r.

25 lutego 2012 r. w Mostach koło Jabłonkowa 473 amatorów nart biegowych i zjazdowych z zaozlańskich szkół podstawowych wzięło udział w 47. Zjeździe Gwiazdźdysty. Głównym organizatorem imprezy była Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Jabłonkowie.

Memoriał im. Jasła Konderli czyli tradycyjne biegi na nartach w Bystrzycy, 3 lutego 2012 r.

5 października 2011 r. w Czeskim Cieszynie miała miejsce kolejna edycja Memoriału im. Alojzego Adamca czyli Mistrzostwa Macierzy Szkolnej w Piłce Nożnej Polskich Szkół Podstawowych w Republice Czeskiej. Prezes Macierzy Szkolnej Andrzej Russ przekazuje nagrody uczestnikom.

Uczniowie VII i VIII klasy Szkoły Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Karwinie-Frysztacie na kursie narciarskim na Bagniu w lutym 2012 r.

W X Zimowych Igrzyskach Polonijnych w 2012 r. wzięła udział liczna ekipa zaozlańska. W slalomie gigantów na Skrzyżnym w Szczyrku 2. miejsce zajęła Karlin Farna z Wędrzyn.

XI Mistrzostwa Polskich Szkół Podstawowych w Pływaniu zorganizowane 17 kwietnia 2012 r. przez szkołę w Bystrzycy.

Otwarcie sezonu wodniackiego przez harcerzy z Harcerskiej Drużyny Wodnej „Opły” w maju 2012 r. na zaporze na Grabinie w Czeskim Cieszynie.

Na stadionie w Trzyciu 1 czerwca 2012 r. odbyły się XXX Igrzyska Lekkoatletyczne Szkół z Polskim Językiem Nauczania.

Organizowany w ramach Goralskiego Świąta w Jabłonkowie XXVI „Bieg o dzbanek mleka” odbył się w dniu 4 sierpnia 2012 r.

7 października 2012 r. w Mistrzowicach miały miejsce XXXVI otwarte mistrzostwa PZKO w biegu przełajowym o Memoriał im. Wandy Delong.

Życie religijne

Cechą charakterystyczną Zaolzia, podobnie jak pozostałych obszarów Śląska Cieszyńskiego, jest jego zróżnicowanie religijne. Od czasu reformacji w XVI w. obok wyznawców religii rzymskokatolickiej żyją tutaj osoby wyznania ewangelickiego, więc nie znajduje tu zastosowania tradycyjny stereotyp, że „Polak to katolik”.

Żyjących w Republice Czeskiej Polaków w stosunku do czeskiego społeczeństwa i innych narodowości wyróżnia ich religijność. W Spisie Powszechnym w 1991 r. jako wierzący zadeklarowało się 44% mieszkańców Republiki Czeskiej, w 2001 r. – 32,2%, a w 2011 r. już tylko 20,6%. Dane dotyczące religijności mniejszości polskiej prezentują się o wiele korzystniej. W 1991 r. z ogólnej liczby 59 383 Polaków żyjących w Czechosłowacji 48 454 (81,6%) zadeklarowało się jako wierzący, 6 834 (11,5%) jako osoby bez wyznania, a 4 095 (6,9%) nie udzieliło na to pytanie odpowiedzi. Spośród osób wierzących najwięcej, bo aż 33 858 (69,9%), było wyznania rzymskokatolickiego, 9 404 (19,4%) było członków Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W., 3 913 (8,1%) Czesko-braterskiego Kościoła Ewangelickiego, 1 279 (2,6%) wyznawców innych wyznań, m.in. grekokatolickiego, prawosławnego, Kościoła Starokatolickiego, Czechosłowackiego Kościoła Husyckiego, Jedności Braterskiej, Jedności Baptystów, Jedności Czesko-braterskiej (Kościoła Braterskiego), Świadków Jehowy i in.

W 2001 r. z łącznej liczby 51 968 Polaków w Republice Czeskiej było 41 092 (79,1%) wierzących, 8 757 (16,8%) ateistów, 2 119 (4,1%) nie udzieliło odpowiedzi. Spośród osób wierzących 28 066 (68,3%) było wyznania rzymskokatolickiego, 4 252 (10,3%) członków Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W., 324 (0,8%) Czesko-braterskiego Kościoła Ewangelickiego, 262 (0,7%) Świadków Jehowy, 112 (0,3%) wyznawców Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego oraz 8 076 (19,6%) wyznawców innych Kościołów.

Dane spisów powszechnych nie w pełni odzwierciedlają jednak strukturę wyznaniową Polaków na Zaolziu, bowiem odpowiedź na pytanie o wyznanie i narodowość nie jest obowiązkowa i znaczny odsetek osób nie podaje ani swego wyznania, ani nawet narodowości.

Jak wynika z powyższych danych, wśród Polaków żyjących w Republice Czeskiej najwięcej jest wyznawców religii rzymskokatolickiej. Zaolziańskie parafie należą do dwu dekanatów: karwińskiego i frydeckiego i podlegają diecezji ostrawsko-opawskiej, której biskupem jest František Václav Lobkovič. W skład dekanatu karwińskiego wchodzi parafie: Nowy Bogumin, Stary Bogumin, Czeski Cieszyn, Dąbrowa, Dzieńmorowice, Hawierzów, Hawierzów-Będowice, Hawierzów-Sucha Średnia, Hawierzów-Szumbark, Karwina, Łąki nad Olzą, Olbrachcice, Orłowa, Pietwałd, Piotrowice koło Karwiny, Rychwałd, Stonawa i Sucha Górna. Spośród parafii dekanatu frydeckiego na terenie Zaolzia leżą: Dobracice, Domasłowice Górne, Gnojnik, Jabłonków, Łomna Górna, Mosty koło Jabłonkowa, Ropica, Trzycieł, Trzyniec i Wędrzynia. W niektórych parafiach posługę kapłańską sprawują księża z Polski lub zaolziańscy Polacy, większość stanowią jednak księża czescy. W większości zaolziańskich parafii (z wyjątkiem Dąbrowy, Dobracic, Domasłowic Górnych, Dzieńmorowic, Hawierzowa, Pietwałdu i Rychwałdu, gdzie żyje już mały odsetek Polaków) językiem liturgii obok języka czeskiego jest również polski.

Kilkukilkową tradycję wśród katolików mają pielgrzymki i odpusty. Z tradycyjnych miejscowości odpustowych na Zaolziu wymienimy kościół pw. św. Jadwigi w Mostach koło Jabłonkowa, kościół Świętego Krzyża w Łomnej Górnej-Sańce, przyklasztorny kościół pw. św. Józefa siostrzeńcianek w Jabłonkowie, kaplicę św. Anny na

Kozubowej, kościół pw. Bożego Ciała w Gutach, kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gnojniku, kaplicę pw. św. Anny w Karwinie-Raju, kościół pw. św. Marii Magdaleny w Stonawie czy kościół pw. św. Wawrzyńca w Cierlicku-Kościelecu. Polacy z Zaolzia chętnie odwiedzają również takie miejsca odpustowe w Republice Czeskiej, jak Praszyn, Frydek, Velehrad, Hostýn, Svatý Kopeček, a na Słowacji Turzovka. Z celów pielgrzymek do Polski wymienimy Kalwarię Zebrzydowską, Piekary Śląskie, Licheń, Niepokalanów czy Górę św. Anny. Największym zainteresowaniem cieszy się jednak piesza pielgrzymka na Jasną Górę, która w lipcu 2012 roku wyruszyła z Zaolzia już po raz dwudziesty drugi. Zaolziacy pielgrzymowali również na spotkania z Janem Pawłem II przy okazji jego kolejnych wizyt w Polsce i Republice Czeskiej, nie zabrakło ich w Watykanie na uroczystościach pogrzebowych Ojca Świętego w 2005 roku i uroczystościach beatyfikacyjnych w 2011 roku. Licznych słuchaczy ma na Zaolziu „Radio Maryja”, docierając tutaj również katolickie pisma z Polski, zwłaszcza „Gość Niedzielny” i „Dziedzictwo. Miesięcznik religijno-społeczny Ziemi Cieszyńskiej”. Niektóre parafie wydają własne dwujęzyczne informatory i biuletyny.

W Kościoły ewangelickie na Zaolziu, który przez wieki miał charakter polski, w ostatnich dziesięcioleciach stopniowo przewagę uzyskują wyznawcy narodowości czeskiej. Pomimo to język i duch polski jest w nim nadal bardzo mocno zakorzeniony. Po upadku komunizmu trwające od dłuższego czasu nieporozumienia w kierownictwie Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. i w gronie jego pastorów na tle polityczno-personalnym oraz wewnętrznie politycznym zakończyły się rozłamiem i powstaniem w 1995 roku Luteranckiego Kościoła Ewangelickiego A. W. w Republice Czeskiej.

Śląski Kościół Ewangelicki A. W. nadal pozostaje największym Kościołem ewangelickim na Zaolziu. Dział tu 19 jego zborów w następujących miejscowościach: Bogumin, Bystrzyca, Cierlicko, Czeski Cieszyn, Gródek, Hawierzów-Będowice, Hawierzów-Sucha, Karwina-Frysztat, Ligotka Kameralna, Nawsie, Olbrachcice, Orłowa, Piosiek, Stonawa, Trzanowice, Trzyniec, Trzyniec-Guty, Trzyniec-Niebor, Trzyniec-Oldrzychowice. Nabożeństwa w tych zborach odprawiane są w dwu językach – czeskim i polskim. Ponadto poza Zaolziem działają zbory we Frydku-Mistku i Ostrawie. Siedziba Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W. znajduje się w Czeskim Cieszynie Na Nivach. W latach 2006–2011 jego zwierzchnikiem był biskup Stanisław Pięta, obecnie jest nim biskup Jan Wacławek. Przy Kościele działa również Diakonia Śląska, Towarzystwo Ewangelickie, Społeczność Chrześcijańska i Stowarzyszenie Marcina Lutra. Poza tym Kościół wydaje miesięcznik „Přítel – Przyjaciel”, „Informátor slezské diakonie – Informator Diakonii Śląskiej” i „Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki”.

Wspomniany już Luterancki Kościół Ewangelicki A. W. posiada swoje zbory w Bystrzycy, Czeskim Cieszynie, Gródku, Trzycie i Pradze, poza tym nabożeństwa odbywają się również w Kocobędzu, Karpętnej, Koszarzyskach i Nydku. W latach 1995–2000 zwierzchnikiem Kościoła był biskup Wilhelm Stonawski, zaś od 2000 r. jest nim biskup Jan Niedoba. W Bystrzycy Kościół ten wydaje dwujęzyczny miesięcznik „Evangelik – Ewangelik”.

Niemalże wyznawców wśród zaolziańskich Polaków posiadają również Czesko-braterski Kościół Ewangelicki, którego zbory działają w Czeskim Cieszynie i Orłowej oraz Kościół Braterski ze zborami w Czeskim Cieszynie, Gródku, Hawierzowie, Trzycie-Lesznej Dolnej, Trzycie-Lyżbicach i Suchej Górnej. Polaków nie brak również wśród wyznawców innych Kościołów działających na Zaolziu.

RKP pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Boguminie

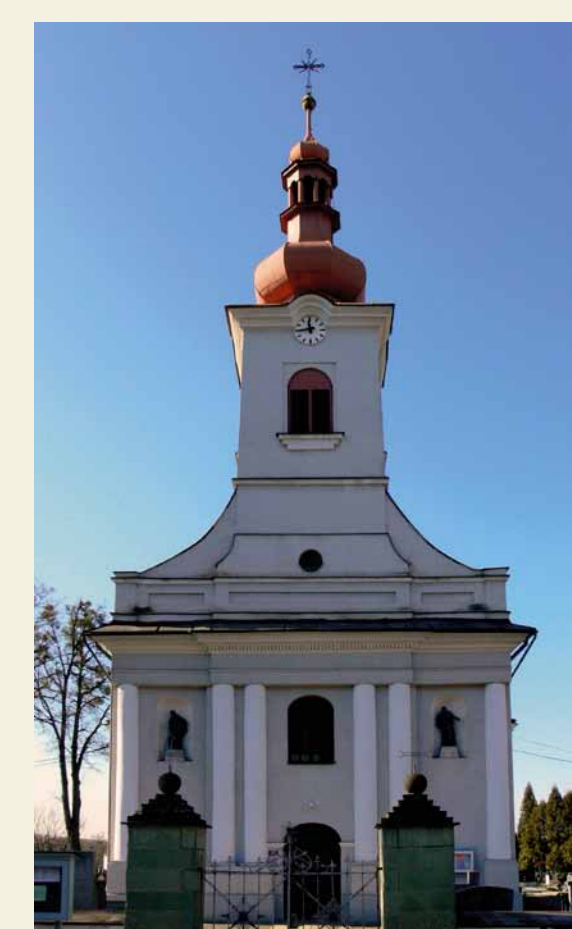
RKP pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Starym Boguminie

RKP pw. św. Wawrzyńca w Cierlicku-Kościelecu

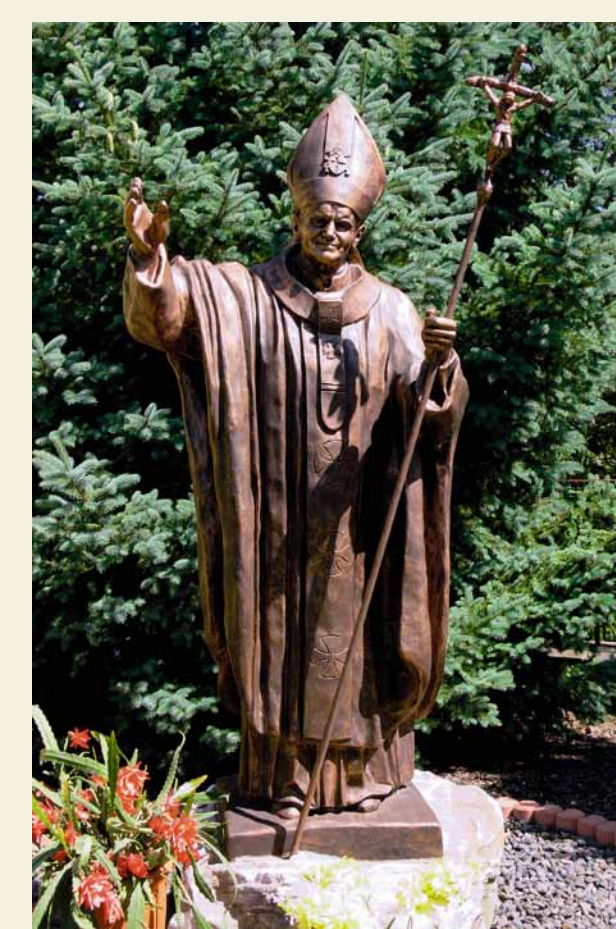
Uczestnicy pielgrzymki Zaolzie – Jasną Górę wyruszają spod Rzymskokatolickiego Kościoła Parafialnego pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Czeskim Cieszynie, lipiec 2008 r.

RKP pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gnojniku

RKP Bożego Ciała w Jabłonkowie

Pomnik Ojca Świętego bł. Jana Pawła II przy kościele-le parafialnym w Jabłonkowie

RKP pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Karwinie-Frysztacie

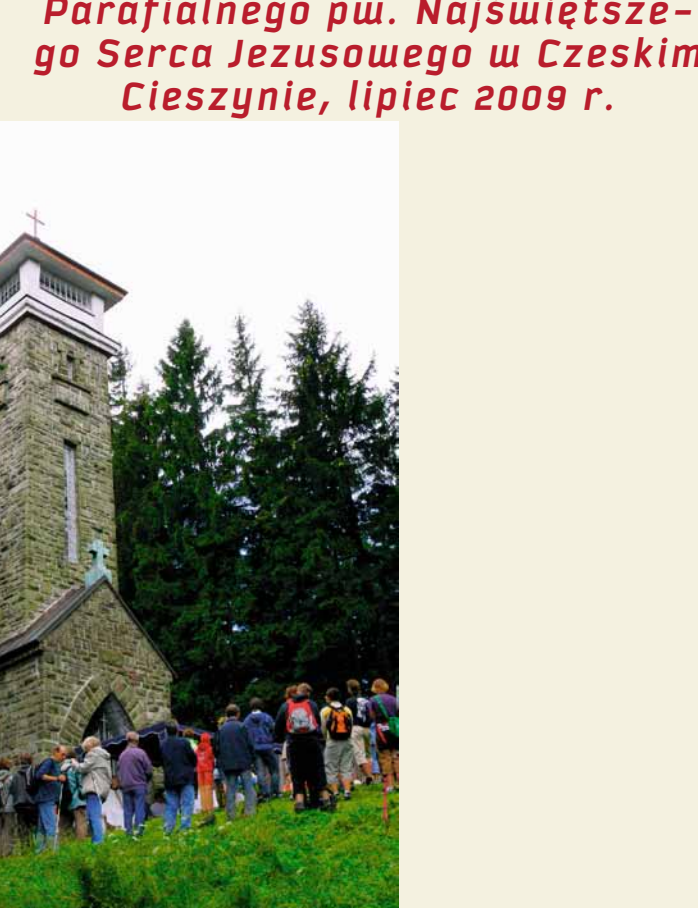
Kościół rzymskokatolicki pw. św. Piotra i Alkantara w Karwinie-Kopalinach

RKP pw. św. Barbary w Łąkach nad Olzą

Kaplica pw. św. Anny na Kozubowej. Zdjęcie zostało wykonane w czasie odpustu 26 lipca 2008 r.

Pani Jadwiga Franek jest organizatorką corocznych wystaw w Domu Rekolekcyjnym w Czeskim Cieszynie, upamiętniających rocznicę śmierci Ojca Świętego Jana Pawła II.

RKF pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Bukowcu

RKF pw. Bożego Ciała w Gutach

RKF pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Markłowicach Dolnych

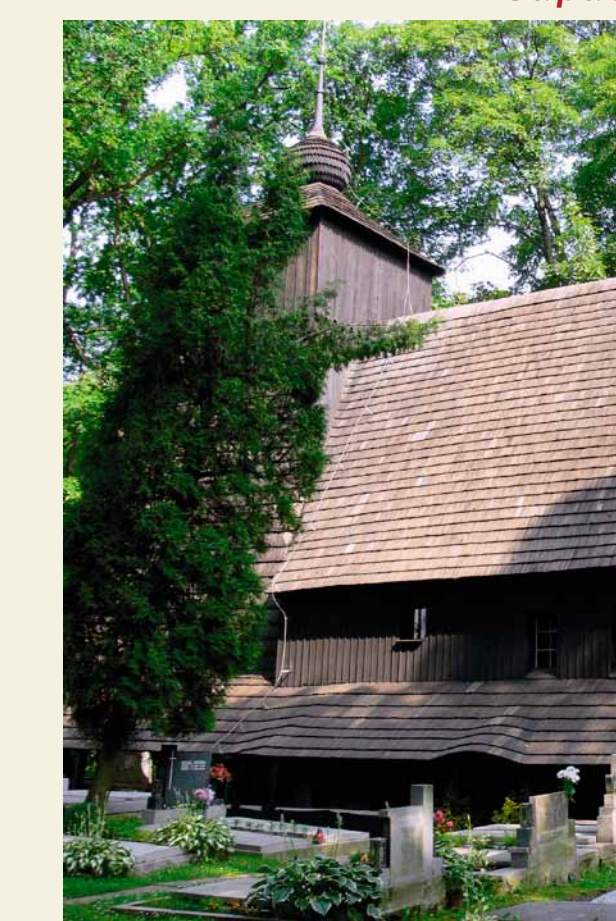
RKF pw. św. Piotra i Pawła w Olbrachcicach

RKF pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Bystrzycy

RKF pw. Bożego Ciała w Gutach

RKF pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Markłowicach Dolnych

RKF pw. św. Piotra i Pawła w Olbrachcicach

RKP pw. św. Jana Chrzciciela w Lutyni Dolnej

RKP pw. św. Jadwigi w Mostach koło Jabłonkowa

RKP pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Łomnej Górnej

Procesja Bożego Ciała przed RKP pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Orłowej

RKP pw. Zwiastowania Pańskiego w Ropicy

RKP w Piotrowicach

RKP pw. św. Marii Magdaleny w Stonawie

RKP pw. św. Józefa w Suchej Górnej

RKF pw. św. Bartłomieja w Trzanowicach

RKP pw. św. Michała Archanioła w Trzycieciu

RKP pw. św. Alberta w Trzycieciu

RKP pw. św. Katarzyny w Wędrzynie

Nabożeństwo ekumeniczne w czasie uroczystości wspomnieniowych na Zwirkowisku 10 września 2008 r. Stoją od lewej: ks. Józef Sedláček, proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej w Cierlicku-Kościelecu i ks. Bogusław Kokatek, pastor Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W.

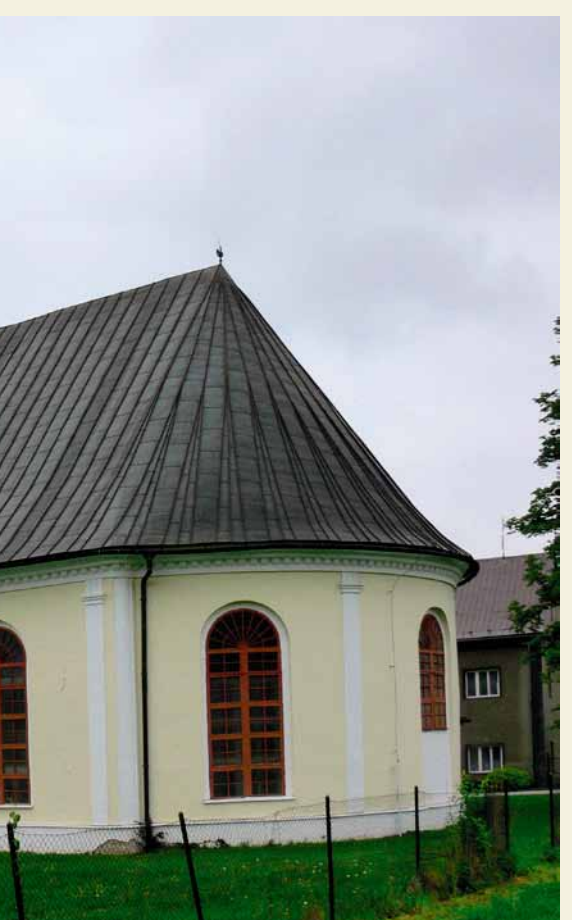
SKE A. W. w Hawierzowie-Będowicach

LKE A. W. w Bystrzycy

SKE A. W. w Czeskim Cieszynie „Na Rozwoju”

Kościół Braterski w Gródku

SKE A. W. w Nowym Boguminie

SKE A. W. w Bystrzycy

SKE A. W. w Czeskim Cieszynie

LKE A. W. i zrazem SKE A. W. w Gródku

SKE A. W. w Ligotce Kameralnej

SKE A. W. w Nawsie

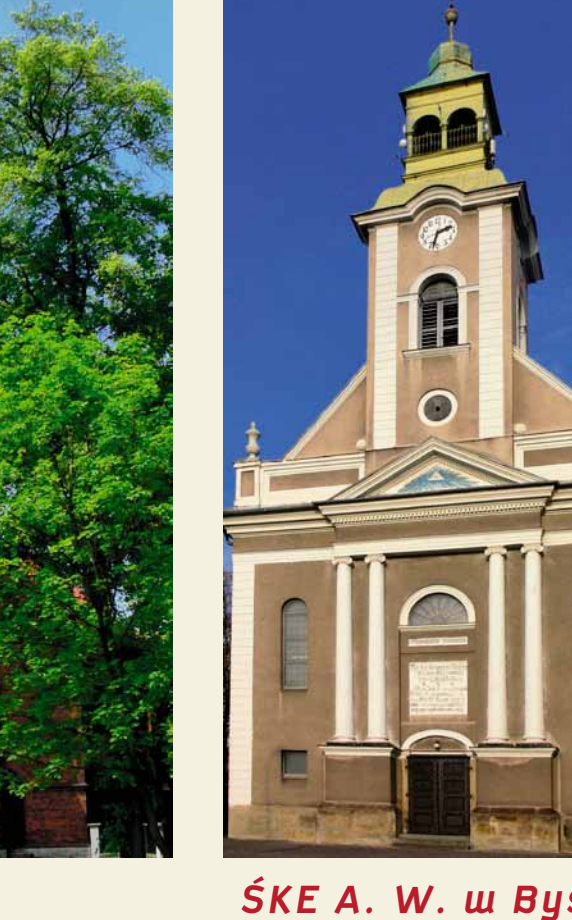
SKE A. W. w Olbrachcicach

SKE A. W. w Piosku

SKE A. W. w Stonawie

SKE A. W. w Trzycieciu

SKE A. W. w Trzycieciu-Nieborach

SKE A. W. w Trzycieciu-Oldrzychowicach

SKE A. W. w Nydku

SKE A. W. w Orłowej

SKE A. W. w Trzycieciu-Gutach

SKE A. W. w Trzycieciu-Nieborach

SKE A. W. w Trzycieciu-Oldrzychowicach

SKE A. W. w Trzycieciu-Nieborach

SKE A. W. w Trzycieciu-Oldrzychowicach

Miejsca pamięci

O tym, iż Polacy mieszkają na tym terenie od stuleci, świadczą polskojęzyczne inskrypcje na niektórych kościołach, kaplicach, krzyżach przydrożnych, pomnikach i nagrobkach cmentarnych. Warto wspomnieć chociażby inskrypcję fundacyjną z 1811 roku nad głównym wejściem do kościoła ewangelickiego w Bystrzycy. Kilka lat młodszy, bo pochodzący z 1820 roku, napis znajduje się na kościele ewangelickim w Nawsiu. Na krzyżu na cmentarzu w Koszarzyskach znaleźć można polskojęzyczny napis z 1848 roku. Na cmentarzu w Karwinie-Kopalniach wzniesiono pomnik z nazwiskami ofiar największej na Śląsku Cieszyńskim katastrofy górniczej z 1894 roku, w czasie której zginęło 235 górników. Z grobu inż. Celestyna Racka, który stracił wówczas życie podczas akcji ratunkowej, nieznaną sprawcy w 2005 roku skradli piaskowcowy posąg.

Miejscami pamięci są dla Polaków na Zaolziu również budynki domów robotniczych i byłych szkół polskich oraz inne obiekty, które odegrały ważną rolę w historii tego skrawka ziemi. W parku im. Adama Sikory w Czeskim Cieszynie znajduje się replika Wieży Piastowskiej, a na budynku miejscowej restauracji widnieją odślonięta w 1989 r. tablica upamiętniająca fundatora parku. Założony w 1909 roku i urządzony społecznym wysiłkiem park był miejscem, gdzie Polacy organizowali swoje imprezy, uroczystości i zabawy. W 1914 r. posłużył jako miejsce zakwaterowania i ćwiczeń cieszyńskiego batalionu Legionów Polskich przed wyruszeniem na front.

Na ścianie willi Lorenczuków w Jabłonkowie widnieją tablica poświęcona Józefowi Piłsudskiemu, który spędził tu w 1914 roku Święta Bożego Narodzenia. W Nawsiu znajduje się tablica pamiątkowa upamiętniająca tutejszy pobyt Władysława Sikorskiego w tym samym roku. W istniejącej do dziś gospodzie „U Kruklika” w Piotrowicach w 1919 roku mieścił się sztab powstańców śląskich. W Stonawie znajduje się budynek będący dawniej siedzibą centrali i sklepu założonej w 1896 roku pierwszej na Śląsku Cieszyńskim spółdzielni spożywczej – Stowarzyszenia Spożywczego dla Robotników i Rolników. Stowarzyszenie posiadało filie w Stonawie i okolicznych miejscowościach, a w 1905 roku wybudowało pierwszy na Śląsku Cieszyńskim dom robotniczy. Domy robotnicze powstawały również w wielu innych miejscowościach Zaolzia i służyły robotnikom i górnikom bez względu na narodowość. Niektóre z tych budynków przetrwały do dziś; obecnie najczęściej mieszczą się w nich restauracje lub sklepy. Nie ma już działającej przed wojną największej polskiej spółdzielni – Centralnego Stowarzyszenia Spożywczego dla Śląska w Łazach ani powojennej czesko-polskiej spółdzielni „Jednota-Jednota”, jednak w niektórych miejscowościach Zaolzia stoją jeszcze budynki niegdyś do nich należące. W Karwinie-Frysztacie znajduje się przebudowany niedawno budynek byłego Polskiego Domu Katolickiego (obecnie „Dom Przyjaźni”). W Czeskim Cieszynie mieści się gmach wybudowanego w 1931 r. przez Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek Domu Reprezentacyjnego „Polonia” (obecnie hotel „Piast”). Obydwa obiekty nie stanowią już obecnie własności polskich organizacji.

Budynki niektórych przedszkoli i szkół z polskim językiem nauczania zostały wybudowane już w czasach Monarchii Austro-Węgierskiej i mogą się pochwalić ponad stuletnią historią, tak jak szkoły w Błędowicach, Frysztacie, Gnojniku, Gródku, Łomnej Dolnej, Milikowie, Olbrachcicach, Oldrzychowicach, Ropicy, Stonawie i Wędrynie czy przedszkola w Bocanowicach i Nieborach. Nie można również zapomnieć o drewnianym budynku byłej polskiej szkoły na Bałgiczu, który w 1998 r. Macierz Szkolna w RC otrzymała w formie darowizny od dr. Jana Pyszki. Budynek służył tej organizacji jako ośrodek rekreacyjno-szkoleniowy, obecnie nie jest wykorzystywany, ponieważ stoi przed koniecznością remontu. Niektóre budynki nieistniejących już polskich szkół są obecnie własnością Miejscowych Kół PZKO i mieszczą się w nich Domy PZKO, tak jak w Czeskim Cieszynie-Sibicy, Orłowej-Porębie, Rychwałdzie i Trzyńcu-Tyrze. Budynki byłych polskich szkół w Czeskim Cieszynie-Mistrzowicach (własność Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A. W.), Rzece (własność Urzędu Gminy) i Trzyńcu-Lyżbicach (własność prywatna) obok innych celów wykorzystywane są również jako świetlice PZKO. Wiele budynków byłych polskich przedszkoli i szkół, z których część była przed wojną własnością Macierzy Szkolnej, już nie istnieje, ponieważ, zwłaszcza w Karwińskim, wiele z nich zostało zburzonych na skutek szkód górniczych. Nie ma już również „kuźni” polskiej inteligencji, czyli założonego w 1909 roku Polskiego Gimnazjum Realnego im. Juliusza Słowackiego w Orłowej na Obrakach, które obecnie przypomina tylko odślonięty w 2009 roku pomnik. Nie istnieje również wybudowane w latach 1928–1929 schronisko Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Sportowego „Beskid Śląski” na Kozubowej, które spłonęło w 1973 roku, a nowe schronisko otwarte w 1989 r. stanowi własność prywatną.

Wśród miejsc pamięci narodowej na Zaolziu miejsce szczególne zajmuje Żwirkowisko – miejsce w Clerlicku, gdzie w dniu 11 września 1932 roku w katastrofie lotniczej zginęli polscy lotnicy Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura. Przedwojenne miejsce pamięci z „mauzoleum”, bramą z napisem „Żwirki i Wigury start do wieczności” i pniami świerków, o które rozbił się ich samolot, zostało zniszczone w czasie okupacji niemieckiej. Po wojnie wzniesiono tu pomnik autorstwa Juliusa Pelikána i uporządkowano symboliczne mogiły. W 1992 roku w Clerlicku-Kościelecu otwarty został Dom Polski Żwirki i Wigury, gdzie znajduje się ekspozycja poświęcona ich pamięci. Corocznie we wrześniu na Żwirkowisku odbywają się uroczystości wspomnieniowe organizowane przez Miejscowe Koła PZKO w Clerlicku-Kościelecu z udziałem licznych gości.

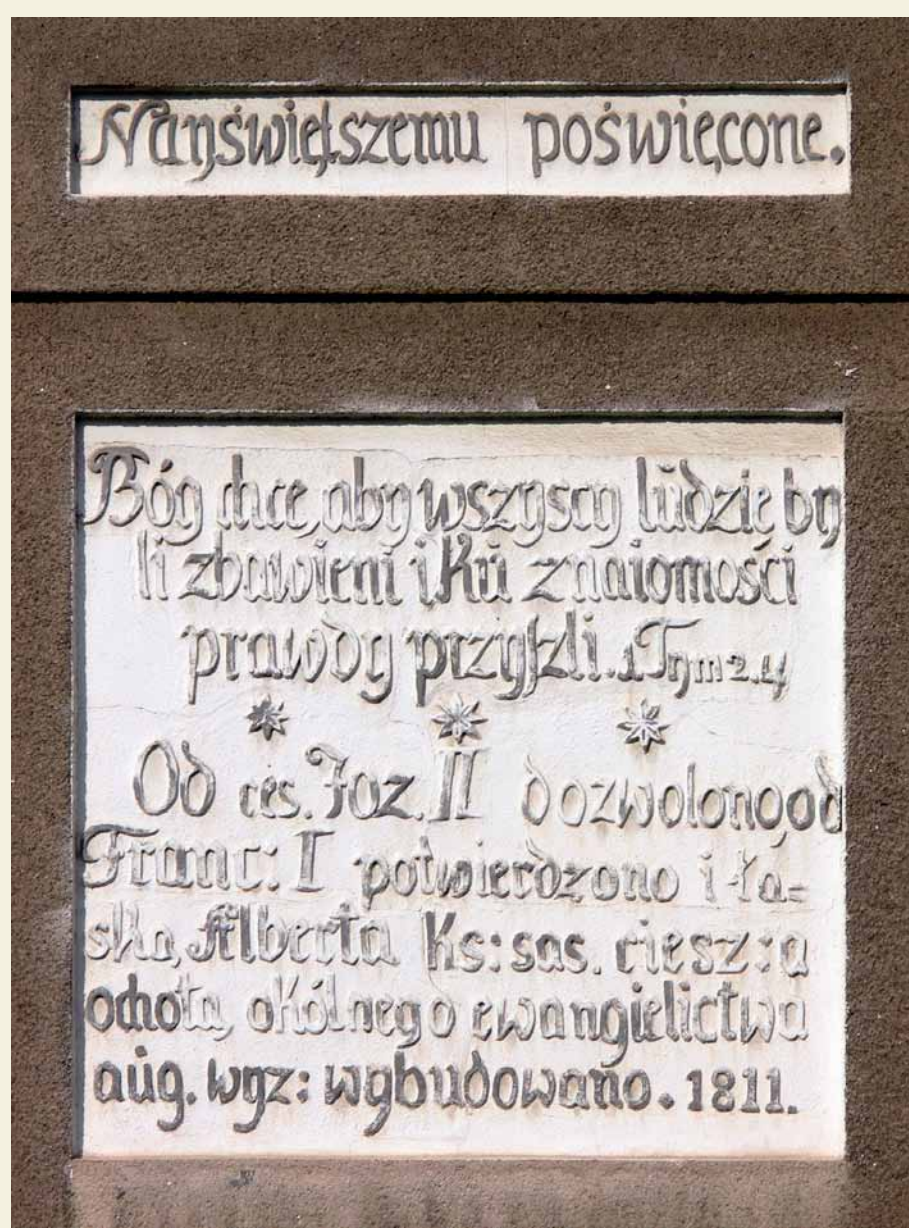
Zaolziacy pamiętają również o grobach zasłużonych polskich działaczy, poetów, pisarzy i malarzy, którzy wywarli piętno na obliczu tej ziemi.

Herb Piastów cieszyńskich na ratuszu we Frysztacie

Nagrobek zmarłego w 1808 roku Stefana Nikolaydasa, pierwszego pastora zboru ewangelickiego w Ligotce Kameralnej

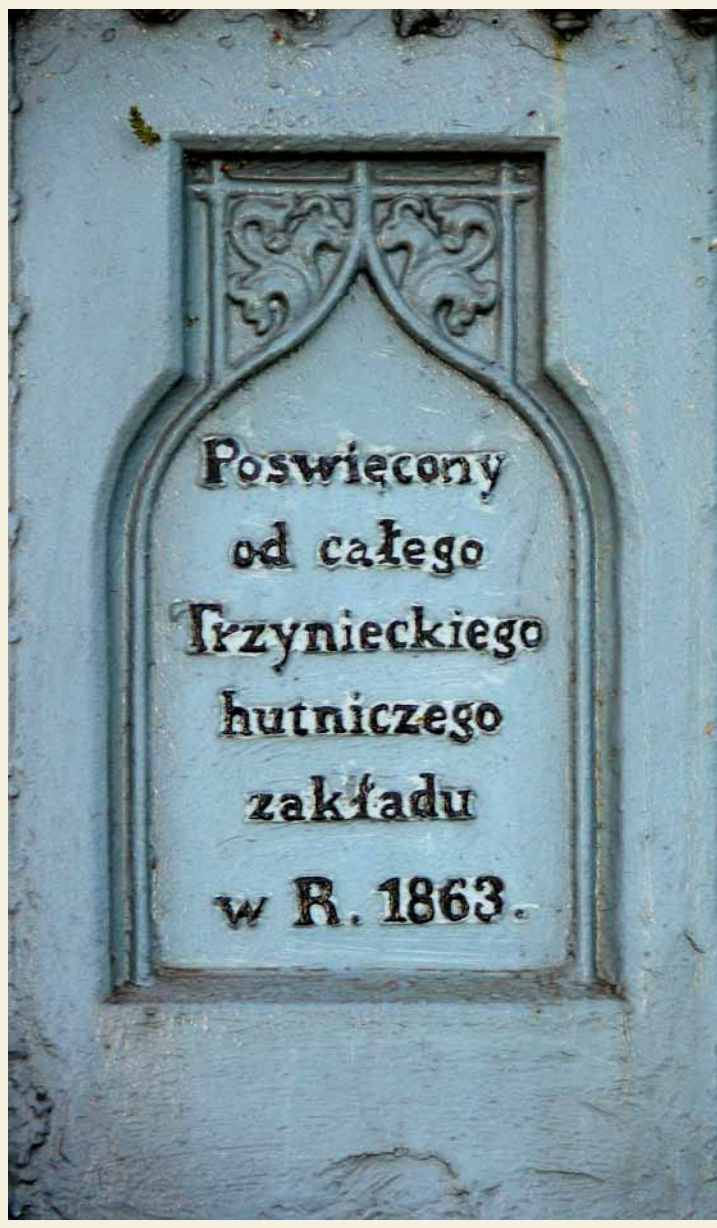
Polska inskrypcja z 1811 r. nad głównym wejściem do kościoła ewangelickiego w Bystrzycy

Polska inskrypcja z 1820 r. nad głównym wejściem do kościoła ewangelickiego w Nawsiu

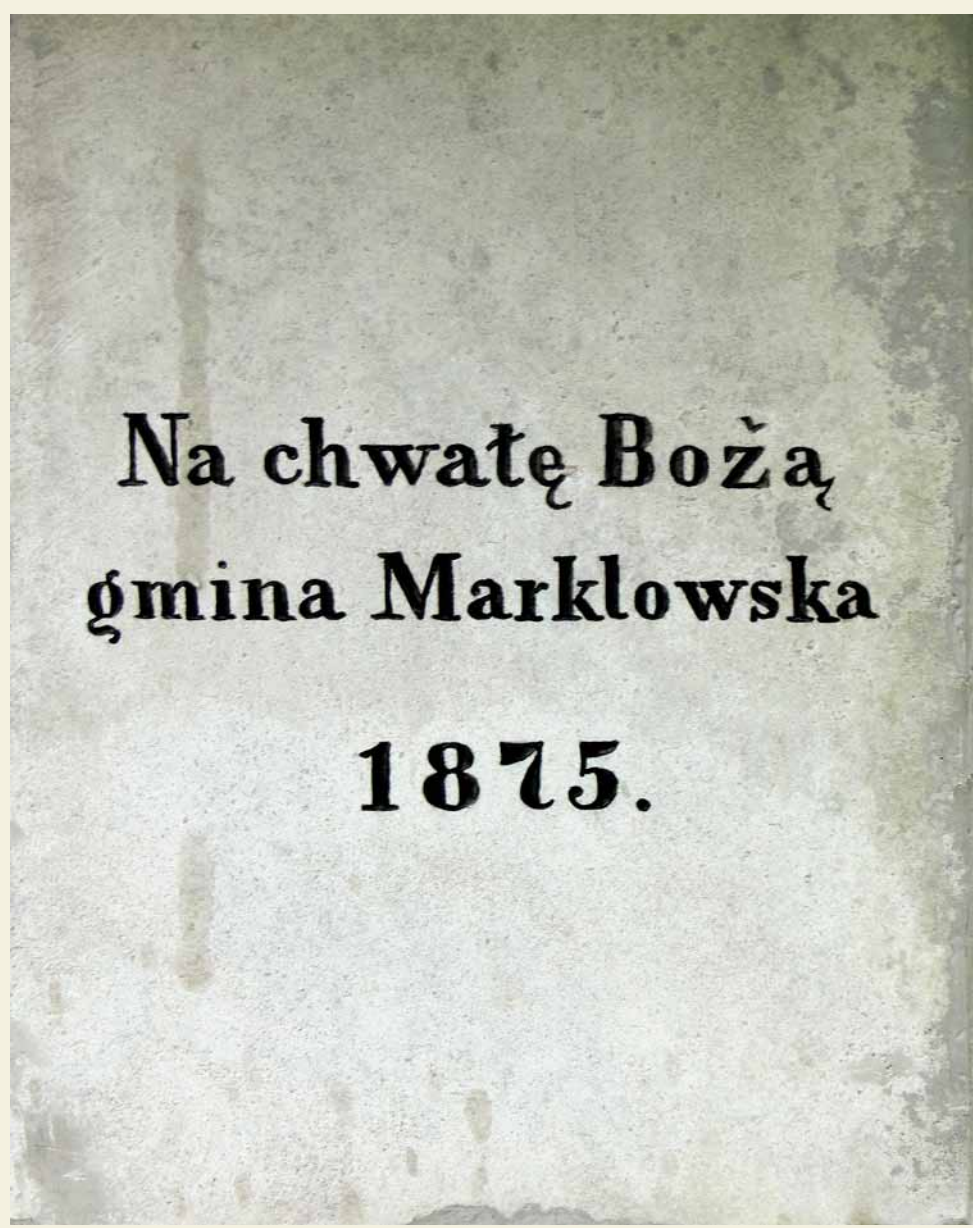
Polski napis na krzyżu z 1848 r. na cmentarzu w Koszarzyskach

Napis na krzyżu z 1863 r. przy kościele katolickim w Trzyńcu

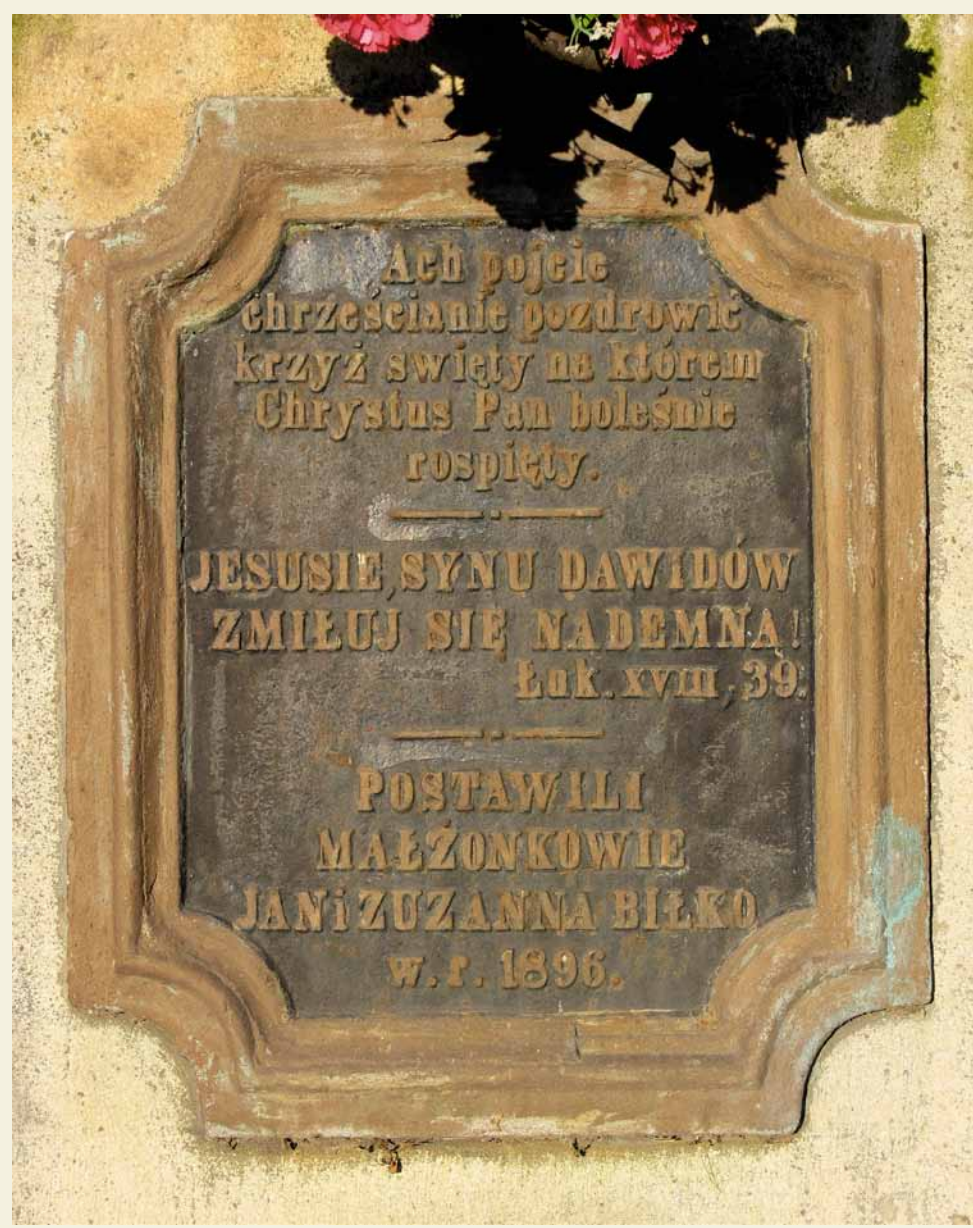
Inskrypcja na krzyżu z 1874 r. przed Kościołem Podwyższenia Krzyża Świętego w Karwinie-Frysztacie

Krzyż z 1875 r. na cmentarzu w Markłowicach Dolnych

Krzyż z 1891 r. przed Kościołem pw. św. Wawrzyńca w Clerlicku-Kościelecu

Inskrypcja na krzyżu z 1896 r. w Wędrynie

Pomnik na cmentarzu w Karwinie-Kopalniach upamiętniający 235 ofiar katastrofy górniczej z 1894 r.

Grób inż. Celestyna Racka na cmentarzu w Karwinie-Kopalniach

Tablica upamiętniająca poświęcenie budynku szkoły polskiej w Stonawie w dniu 15 października 1900 r.

6 czerwca 2009 r. z okazji 100. rocznicy założenia Polskiego Gimnazjum Realnego w Orłowej na Obrakach odślonięto pomnik upamiętniający tę nieistniejącą już placówkę, która była „kuźnią” polskiej inteligencji.

Pierwszy na Śląsku Cieszyńskim dom robotniczy został wybudowany w 1905 r. przez Stowarzyszenie Spożywcze w Stonawie.

Gmach wybudowanego w 1931 r. przez Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek w Czeskim Cieszynie Domu Reprezentacyjnego „Polonia” (obecnie hotel „Piast”)

Budynek byłego Polskiego Domu Katolickiego we Frysztacie (obecnie „Dom Przyjaźni”)

Replika Wieży Piastowskiej w Parku im. Adama Sikory w Czeskim Cieszynie

Tablica upamiętniająca fundatora parku Adama Sikorę

Płyta nagrobna Józefa Dostała na ścianie kościoła katolickiego w Suchej Górze

Grób zmarłego w 1921 r. pastora, seniora kościoła ewangelickiego i działacza narodowego ks. Franciszka Michejdy na cmentarzu w Nawsiu

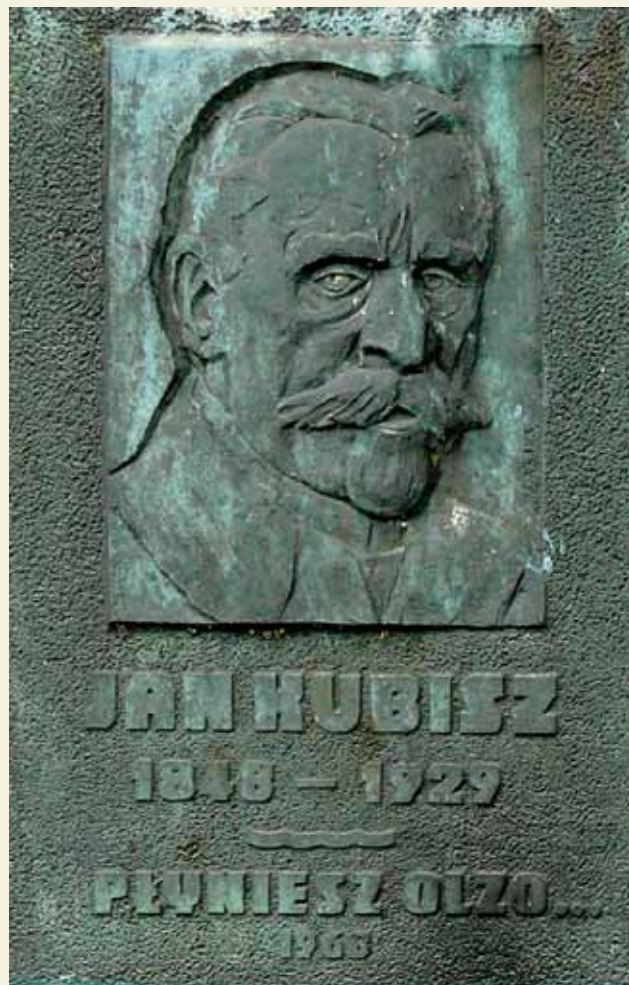
Groby zasłużonej dla polskośći rodziny Buzków na cmentarzu w Kańskiej

Uroczystość wspomnieniowa w dniu 8 września 2007 r. na Żwirkowisku w Clerlicku upamiętniająca 75. rocznicę tragedii polskich lotników Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury

Tablica upamiętniająca Adama Sikorę, tkacza i poetę z Jabłonkowa

Grób nauczyciela, poety i prozaika Jana Kubisza na cmentarzu ewangelickim w Gnojniku

Grób pisarza Henryka Jasiczka na cmentarzu w Czeskim Cieszynie

Grób pisarza, nauczyciela i folklorysty Józefa Andrusza na cmentarzu ewangelickim w Stonawie

Grób Władysława Niedaby („Jury spod Grónia”) na cmentarzu w Nawsiu

Tablica na domu rodzinnym kompozytora Stanisława Hadygu w Karpętnej

Na Zaozliu rozsiąanych jest kilkadziesiąt pomników i tablic pamiątkowych upamiętniających tych, którzy zginęli na frontach I wojny światowej. Na wielu umieszczono napisy wyłącznie w języku polskim, na wielu tylko w czeskim, na niektórych w obu językach, a na kilku nawet w trzech: polskim, czeskim i niemieckim. Dla Polaków szczególnie miejscem pamięci jest Pomnik Legionistów na cmentarzu komunalnym w Jabłonkowie. W mogile pochowani zostali żołnierze, którzy zmarli w Jabłonkowie, lecząc tutaj odniesione na froncie rany. W 1931 roku Ministerstwo Robót Publicznych Rzeczypospolitej Polskiej ufundowało tu piękny pomnik – plastowskiego orła. Pomnik później niszczył, aż w końcu w 1997 roku staraniem Koła Polskich Kombatantów została odrestaurowany. Na cmentarzu rzymskokatolickim w Stonawie znajduje się mogiła 20 żołnierzy 12. Pułku Piechoty Wojska Polskiego z Wadowic, poległych i pomordowanych 26 stycznia 1919 roku w czasie wojny czesko-polskiej. To miejsce pamięci otoczyli opieką członkowie Miejscowego Koła PZKO.

Najtragiczniejszą w skutkach pożogę wojenną, jaką była II wojna światowa, przypominają rozlane po całym Zaozliu pomniki i tablice pamiątkowe upamiętniające tych, którzy poległi w walce z okupantem, zginęli w niemieckich obozach koncentracyjnych lub zostali straceni podczas egzekucji. Pierwsza masowa egzekucja na Śląsku Cieszyńskim miała miejsce 18 września 1939 roku, gdy w lesie za kopalnię „Barbara” w Karwinie rozstrzelanych zostało 12 Polaków. 20 marca 1942 roku w Cieszynie pod Wałką Niemcy powiesili 24 członków ruchu oporu, z których 10 urodziło się w zaozlańskiej części Śląska Cieszyńskiego. Egzekucje miały miejsce również w Mostach koło Jabłonkowa, Łomnej Dolnej, Jabłonkowie, Nawsiu, Bystrzycy, Wędrzynie, Oldrzychowicach, Wielopolu, Ropicy, Suchej Górnej, Pletwałdzie i Lutyni Górnej. Na cmentarzu w Boguminie-Skrzeczoniu znajduje się zbiorowa mogiła 104 ofiar działającego w Nowym Boguminie w latach 1942-1945 „Polenlagru”. W Czeskim Cieszynie na Konteszyńcu, gdzie w czasie okupacji działał obóz jeniecki Stalag VIII D, od 1979 roku stoi pomnik upamiętniający tych, którzy zginęli w tym obozie. W 2011 roku pomnik został gruntownie odnowiony, a w jego pobliżu umieszczono siedem tablic z nazwiskami mieszkańców Zaozlia – ofiar zbrodni katyńskiej, poległych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i żołnierzy Czechosłowackich Sił Zbrojnych.

Ofiary największej zbrodni niemieckiej, w czasie której w Żywocicach w dniu 6 sierpnia 1944 roku zostało rozstrzelanych 36 mieszkańców tej wioski i sąsiednich miejscowości upamiętnia odsonięty w dniu 25 października 1949 roku pomnik autorstwa Franciszka Świdra, rzeźbiarza i malarza z Karwiny. W 1984 roku obok pomnika otwarto Muzeum Tragedii Żywocickiej, stanowiące obecnie oddział Muzeum Ziemi Cieszyńskiej (Muzeum Těšínska) z siedzibą w Czeskim Cieszynie. Corocznie w sierpniu przy pomniku organizowane są uroczystości wspomnieniowe upamiętniające kolejne rocznice zbrodni.

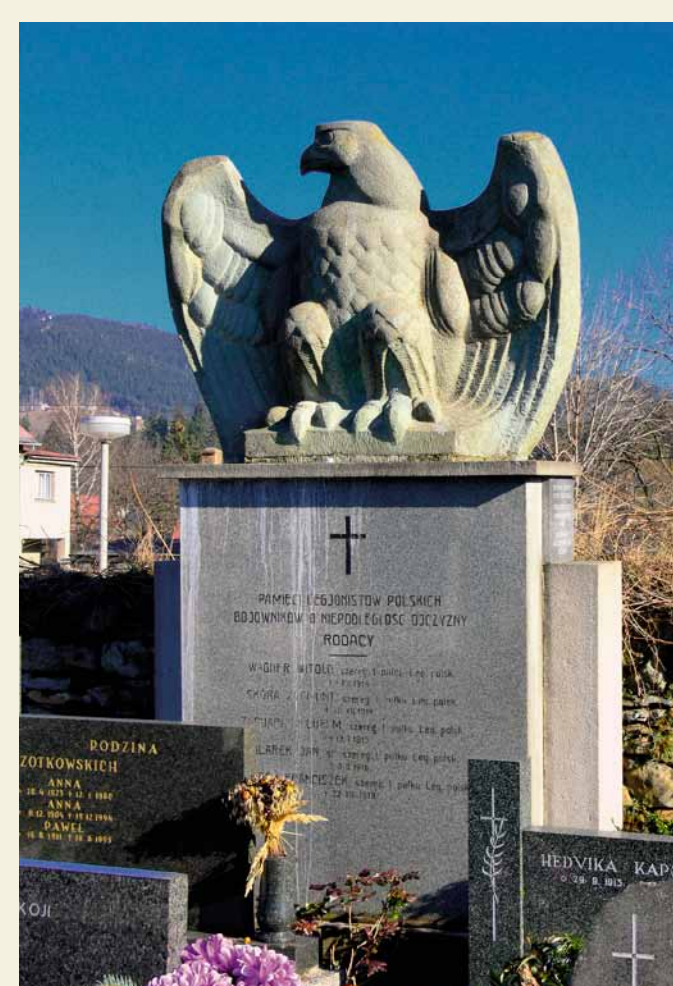
Willi Lorenczuków w Jabłonkowie, gdzie w 1914 r. Józef Piłsudski spędził Święta Bożego Narodzenia.

Tablica na ścianie willi Lorenczuków w Jabłonkowie upamiętniająca tutejszy pobyt Józefa Piłsudskiego w 1914 r.

Tablica pamiątkująca pobyt Władysława Sikorskiego w Nawsiu w 1914 r.

Grób polskich legionistów na cmentarzu w Jabłonkowie

Tablica upamiętniająca prof. Stanisława Malutę oraz uczniów i absolwentów Polskiego Gimnazjum Realnego w Orłowej, którzy zginęli w latach 1914-1920. Tablica obecnie znajduje się w Gimnazjum z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie.

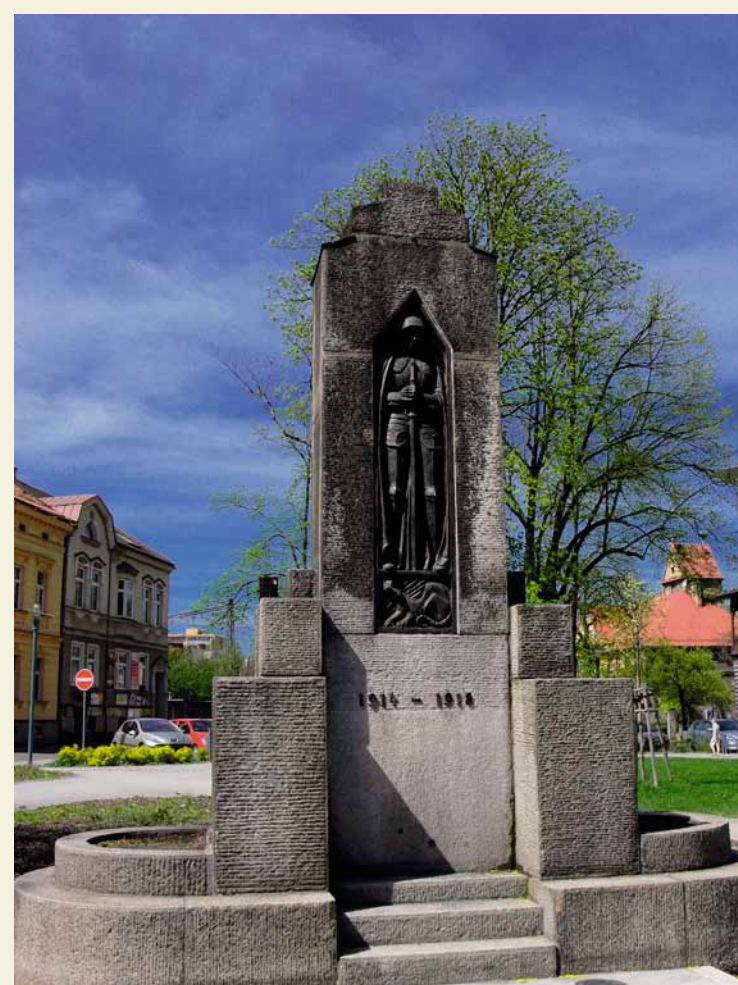
Pomnik ofiar I wojny światowej z Biedawic Dolnych

Pomnik ku czci ofiar I wojny światowej w Bystrzycy

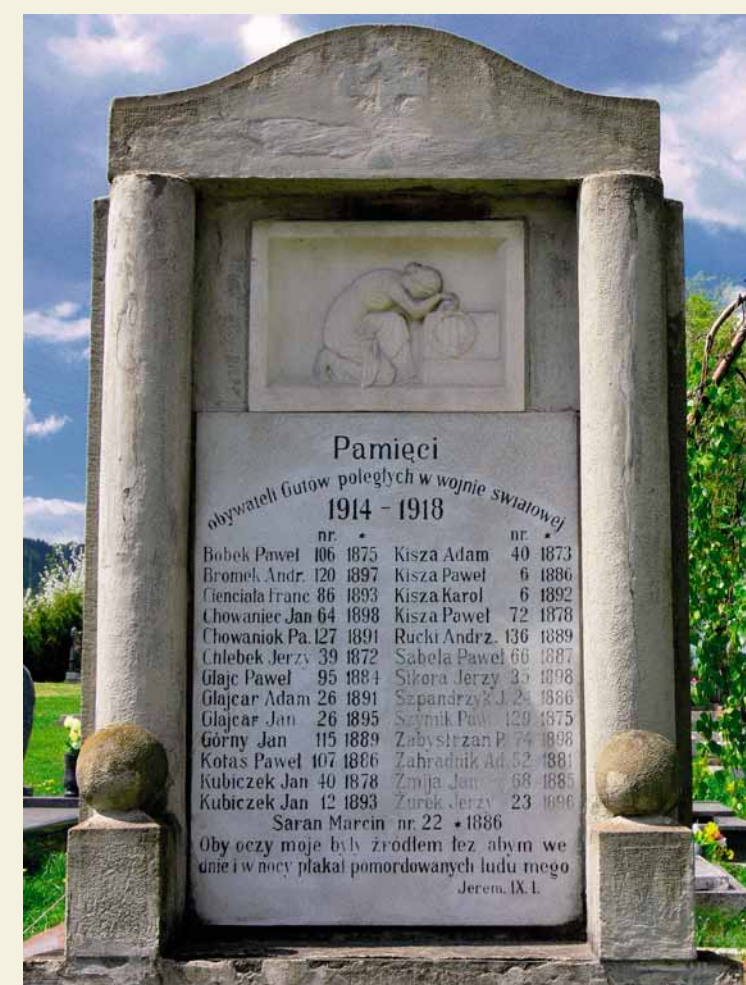
Pomnik poległym w I wojnie światowej ewangelikom z Cierlicka Dolnego i Górnego

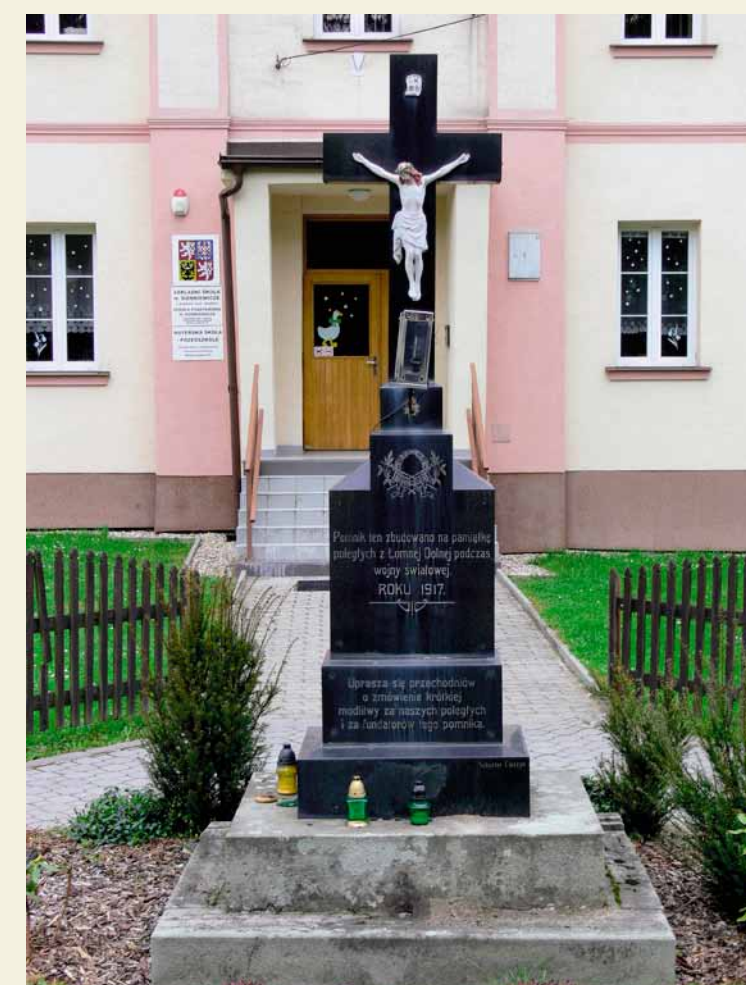
Pomnik w Czeskim Cieszynie poświęcony ofiarom I wojny światowej

Pomnik ofiar I wojny światowej z Frystatu

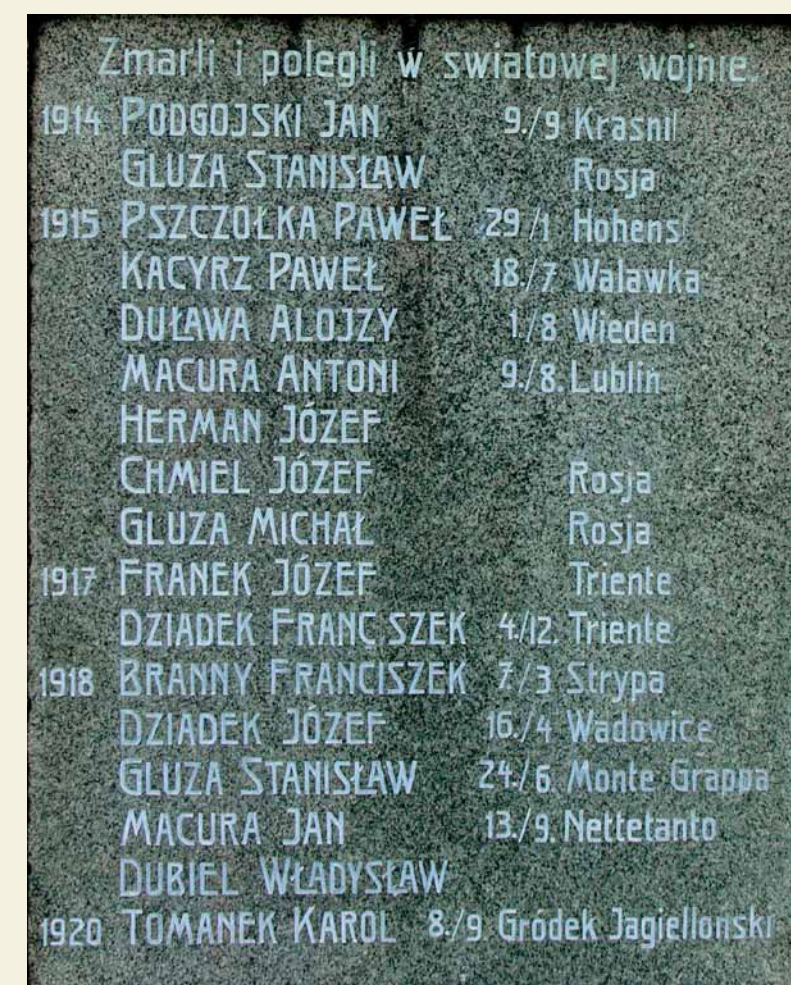
Pomnik ofiar I wojny światowej z Gutów

Krzyż upamiętniający mieszkańców Łomnej Dolnej, którzy zginęli na frontach I wojny światowej.

Pomnik ofiar I wojny światowej w Piotrowicach

Pomnik w postaci krzyża ku czci katolików z parafii ropickiej poległych w I wojnie światowej

Pomnik upamiętniający mieszkańców Stonawy poległych na frontach I wojny światowej

Pomnik ku czci ofiar I wojny światowej z Suchej Górnej

Pomnik ofiar I wojny światowej na cmentarzu w Smiłowicach

Pomnik upamiętniający mieszkańców Trzyńca poległych na frontach I wojny światowej

Pomnik ofiar I wojny światowej na cmentarzu w Żukowie Dolnym

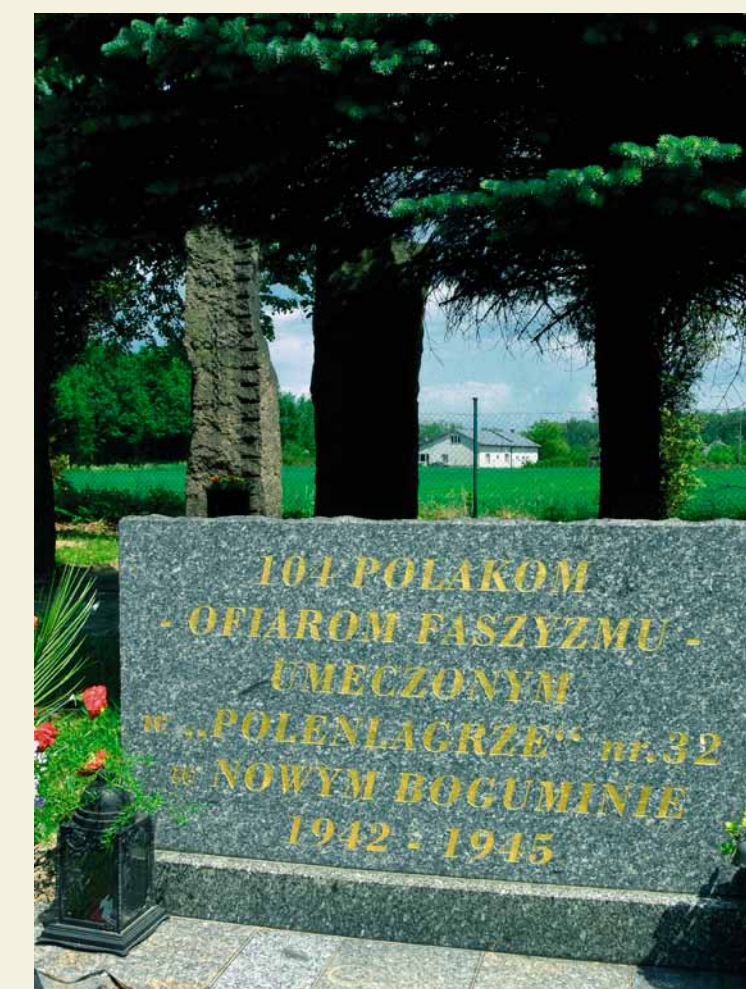
Grób 20 żołnierzy 12. Pułku Piechoty Wojska Polskiego poległych i pomordowanych w Stonawie 26 stycznia 1919 r. w czasie wojny czesko-polskiej o Śląsk Cieszyński

Gospoda „U Krutkiego” w Piotrowicach, gdzie w 1919 r. mieścił się sztab powstańców śląskich.

Niemiecki atak dywersyjny na tunel kolejowy w Mostach koło Jabłonkowa (na zdjęciu) i miejscowy dworzec w nocy z 25 na 26 sierpnia 1939 r. uznawany jest za nieoficjalny początek II wojny światowej.

Na cmentarzu w Boguminie-Skrzeczoniu znajduje się zbiorowa mogiła 104 ofiar działającego w Nowym Boguminie w latach 1942-1945 „Polenlagru”.

Tablica pamiątkująca męczeńską śmierć dr. Wacława Olszaka, pierwszego burmistrza Karwiny w latach 1929-1936. Tablica znajduje się na ścianie budynku Szkoły Podstawowej z Polskim Językiem Nauczania w Karwinie-Frysztaście.

Pomnik w Bukowcu ku czci ofiar II wojny światowej

Pomnik ku czci ofiar II wojny światowej w Cierlicku

Pomnik ofiar II wojny światowej w Karwinie-Kopalniach

Pomnik ofiar II wojny światowej w Łomnej Dolnej

Miejsce pamięci na cmentarzu katolickim w Olbrachcicach

Pomnik ofiar II wojny światowej w Trzyńcu-Lesznej Dolnej

Pomnik ku czci mieszkańców Dąbrowy poległych w czasie okupacji niemieckiej

Pomnik w Gródku upamiętniający ofiary okupacji niemieckiej

Pomnik ofiar II wojny światowej w Jabłonkowie

Pomnik na cmentarzu komunalnym w Trzyńcu upamiętniający ofiary II wojny światowej

Pomnik ofiar II wojny światowej w Wędrzynie

Pomnik upamiętniający ofiary egzekucji w dniu 26 października 1943 r. w Mostach koło Jabłonkowa

Pomnik na cmentarzu ewangelickim w Nydku upamiętniający partyzantów poległych w czasie walki z okupantami niemieckimi

Na cmentarzu komunalnym w Suchej Średniej znajduje się grób 12 Polaków straconych przez Niemców w czasie egzekucji w dniu 18 września 1939 r. przy kopalni „Barbara” w Karwinie.

Jedna z kamiennych steli w Żywocicach upamiętniająca ofiary zbrodni dokonanej przez Niemców w dniu 6 sierpnia 1944 r., w wyniku której życie straciło 36 mieszkańców Żywocic i okolicznych miejscowości. Na zdjęciu miejsce stracenia Leopolda i Zenona Kożuszników.

Uroczystość wspomnieniowa, która odbyła się w dniu 6 sierpnia 2009 r. przed pomnikiem ofiar zbrodni w Żywocicach.

W 2009 r. w Domu PZKO w Orłowej-Porębie odsłonięto tablice pamiątkujące profesorów i absolwentów Polskiego Gimnazjum Realnego w Orłowej, którzy zginęli w czasie okupacji niemieckiej.

29 kwietnia 2011 r. w Czeskim Cieszynie przy pomniku na Konteszyńcu, gdzie w czasie okupacji działał obóz jeniecki Stalag VIII D, odsłonięto siedem nowych tablic z nazwiskami Zaozliaków poległych na różnych frontach II wojny światowej oraz ofiar zbrodni katyńskiej.